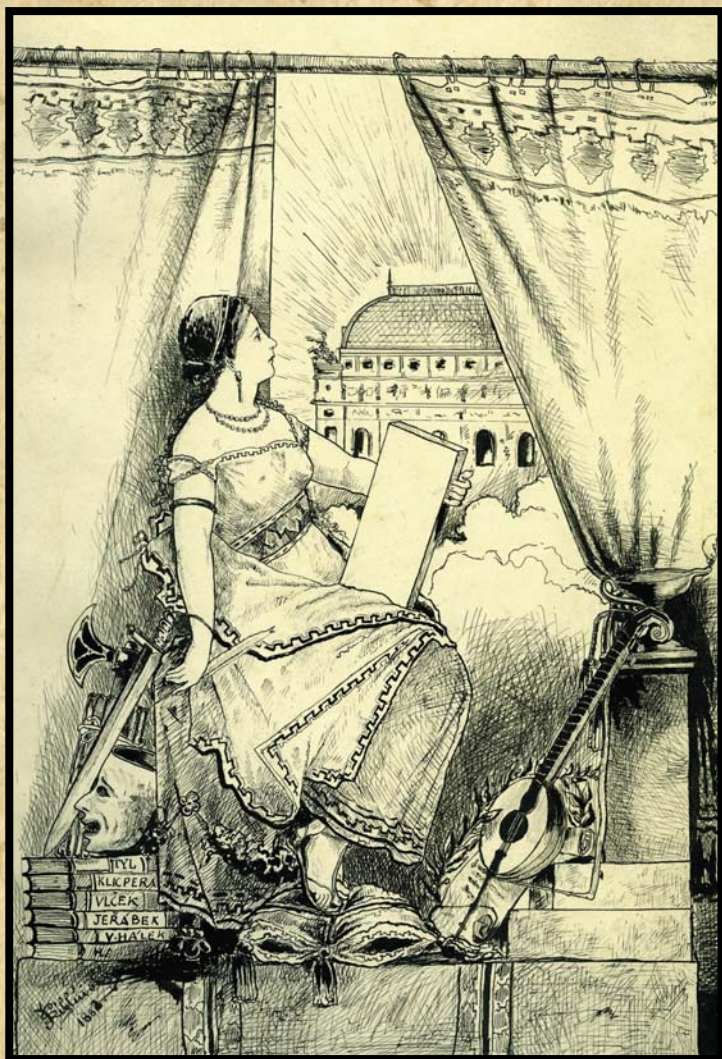

Historie ochotnického divadla na severním Plzeňsku

Historie ochotnického divadla na severním Plzeňsku

Před 180 lety, v roce 1826, bylo sehráno v Kralovicích první ochotnické divadlo. Jeho protagonisty byli místní studenti, kteří předvedli hru J. N. Štěpánka Berounské koláče. Na jejich činnost s odstupem několika let navázal již pevně organizovaný soubor Kolár, který s krátkými přestávkami brál až do 1. světové války. Po ní ve městě existovaly souběžně dramatický odbor Sokola a Lidová scéna, která ve své činnosti pokračovala i po roce 1945. Tehdy se již vedle Kralovic hrálo ochotnické divadlo s většími či menšími úspěchy na celém severním Plzeňsku. Hlavně v 1. polovině 20. století vznikaly nové a nové soubory, které výrazně ovlivňovaly kulturní dění venkova. V Kralovicích se s každým dalším desetiletím pořádaly oslavy k výročí prvního divadelního představení a v jejich rámci byly znovu uváděny Berounské koláče. Ochotnické divadlo zde zaniklo až po roce 1984. Jeho téměř 160 letá a v podstatě nepřerušovaná historie je úctyhodná a na severním Plzeňsku ojedinělá, stejně jako 45 letá kontinuální existence Kolára a více než 60 leté trvání Lidové scény. Srovnatelná je jen historie ochotnického spolku v Žilově, ochotnického souboru Havlíček ve Vepřrnicích a divadelní činnost v Nýřanech, Manětíně a Kaznějově.

Historie ochotnického divadla na severním Plzeňsku, ale není spojena jen s těmito několika málo lokalitami. Za téměř 150 leté období se tu vystřídalo množství spolků a sdružení, které ovlivnily více či méně místní kulturu a některé z nich dosáhly výrazných úspěchů i za hranicemi regionu. Vystřídaly se v nich tisíce herců, stovky režisérů a osob technického personálu.

V historii divadla se odráží i proměny kultury a celé společnosti. Ochotníci se ve svém snažení museli vypořádat s ekonomickými potížemi, které střídaly ideologické tlaky a politicky motivovaná nařízení. Řada souborů pod jejich tíhou svoji existenci ukončila, jiné se rozešly z důvodů vnitřních krizí. Jejich činnost ale patří k významné části kulturních regionálních dějin a zcela určitě si zaslouží pozornost v podobě předkládané publikace.

Historický vývoj ochotnického divadla na severním Plzeňsku

První ucelenější pohled na historický vývoj ochotnické činnosti v tehdejší politickém okrese Kralovice zpracoval Pavel Holec ve 30. letech 20. století a publikoval na stránkách Vlastivědného sborníku Rakovníka s Křivoklátskem a Kralovicka s Manětínem¹. To byl nadlouho jediný pokus o systematický pohled na dějiny regionálního divadla. Komplexně se historií ochotnických spolků do roku 1945, včetně určitého hodnocení a vsazení do rámce obecných trendů, zabývala až v 90. letech 20. století Lada Vodrážková v diplomové práci² a zcela okrajově a na základě znalosti dosavadní literatury podává přehled o činnosti ochotnických spolků i diplomová práce Kláry Macháčkové³. Doposud nejucelenějším přehledem je heslovitý soupis činnosti spolků zpracovaný Alenou Svobodovou,⁴ který se také stal základním podkladem pro celostátní encyklopedický místopis amatérského divadla vydaný v letech 2001–2002.⁵ Tato jedinečná práce ale vzhledem ke svému širokému záběru a slovníkovému charakteru nemohla postihnout historii spolků a jejich proměny ve své mnohotvárnosti a na základě dnešního stavu poznání nebyla ani ve výčtu lokalit zcela vyčerpávající.

Dalším zdrojem poznání o ochotnickém divadle jsou nejčastěji místopisné publikace, brožury vydávané často k výročí založení obcí, případně spolků, které divadlo hrály jako vedlejší aktivitu – ponejvíce Sokola nebo hasičů. Jejich přehled, pro poměrně velké množství titulů, uvádíme vždy za příslušnou kapitolou k dané obci.

Zcela samostatného zpracování a vydání vlastní historie se dostalo jen ochotnickému divadlu v Nýřanech, které zpracoval dlouholetý režisér tamní Nýřanské scény v letech 1970 a 1985.⁶ Jako příležitostný tisk byla vydána také historie divadla v Žilově.⁷ Dějinám jednotlivých spolků se pak věnovali většinou studenti v diplomových pracech⁸.

Základním a nejdůležitějším zdrojem pro poznávání historie ochotnických spolků jsou především kroniky, ať již obecní nebo kroniky vlastních spolků. Bohužel jich není dochováno, nebo lépe řečeno známo, mnoho. Další archivní prameny, které pomáhají mozaiku historie poskládat, jsou povětšinou různě roztržité. Cenným zdrojem jsou např. pokladní knihy, které podávají, na rozdíl od některých kronik, přesné výčty divadelních her, z nichž spolkům plynuly příjmy a na něž také finanční prostředky vynakládaly. Další informace můžeme získat z různých dochovaných pozvánek nebo plakátů, které jsou spíše náhodnými doklady vloženými do pamětních knih nebo příloh obecních kronik. Výjimkou je v tomto případě soubor plakátů ochotnického spolku Kolář, uchovaný jako součást sbírky Muzea a galerie severního Plzeňska.⁹ Muzejní sbírka zahrnuje i řadu dalších předmětů spojených s divadlem. Vedle celé škály fotografií, pozvánek a plakátů jsou to např., z větších celků, kulisy loutkového divadla z Kaznějova a pak 13 ks loutek, s kterými hrála Čtenářská beseda v Kralovicích.¹⁰ I tyto prameny jsou uvedeny u příslušných kapitol daných spolků a obcí.

Nemalou pozornost věnoval ochotnickému divadlu také regionální tisk. Především týdeník Kralovický obzor je cenným zdrojem informací pro poznání činnosti spolků v okrese Kralovice ve 20. a 30. letech 20. století. Na jeho stránkách byly nejen uváděné hry oznamovány, ale také často zmiňování protagonisté rolí a různé zprávy ze spolkového života a své místo zde měla rubrika Ochotnická hlídka, v níž se objevovala, vedle jiných informací, kritika a hodnocení her i výkonu herců. S menší úspěšností pokrývají v prezentaci ochotnického života také články v týdenících Plasko buduje a Rozvoj, vycházejících prvý v 50. a druhý od 60. let 20. století. Nejsou ale prosté ideologických hodnocení a často i novinářského balastu. Nicméně, pokud v té době nebyla psána obecní kronika a neexistují jiné zprávy, jsou často jediným dokladem o ochotnické činnosti v konkrétních místech regionu.

Následující zpracování historie jednotlivých ochotnických spolků na severním Plzeňsku vychází z výše uvedených zdrojů. Autory příspěvků jsou především místní kronikáři a další dobrovolní spolupracovníci Muzea a galerie severního Plzeňska. Jejich texty byly pouze v minimální míře redakčně upraveny a proto se mohou případ od případu lišit pojetím zpracování. Články bez uvedení autorů byly zpracovány redakcí především s využitím výše uvedeného místopisného přehledu od Aleny Svobodové a encyklopedie vydané Artamou a dále, pokud není uvedeno jinak, s využitím zpráv v tisku.

Publikace není úplnou a vyčerpávající historií ochotnictví na severním Plzeňsku. Velký dluh má dosavadní bádání vůči divadlu v obcích s převažujícím německým etnikem, kde je naše poznání, a to nejen na severním Plzeňsku, stále torzovité. Jsme si vědomi možnosti i pravděpodobné neúplnosti výčtu míst se zmínkami o ochotnických aktivitách. I proto může být tato publikace impulsem pro další pamětníky k zaznamenání jejich vzpomínek nebo objevování starých zápisů či fotografií a jiných materiálů z činnosti ochotnických spolků, které naše poznání v budoucnosti opět prohloubí.

K prvopočátkům ochotnického divadla na severním Plzeňsku bychom mohli zařadit výstupy kejklřů, trubadúrů nebo potulných komediantů, které se bezpochyby odehrávaly na zdejších hradech, později zámcích. Se zámeckým divadlem v Manětíně je spojena jedna z prvních zpráv o ochotnické činnosti vůbec, kdy se zde v roce 1822 hrála veselohra *Výhraně panství* od F. Raymana.¹¹ Další zámecké divadlo bylo zřízeno, ale až v poslední čtvrtině 19. století, v Plasích.¹²

Severní Plzeňsko bylo regionem převážně venkovským a počátky ochotnického divadla jsou zde předznamenány lidovými zvyky a obyčejí, které jsou považovány za předstupeň tzv. prostonárodního divadla označovaného také jako selské nebo sousedské.¹³ Od počátku 19. století ale nejagilnějšími činiteli a podporovateli ochotnického divadla na venkově byli vysokoškolsí studenti, kteří obzvláště v době prázdnin (v srpnu a září) usilovali o povolení hrát divadlo. Studenti v Praze poznali český divadelní ruch, jehož se sami aktivně zúčastňovali, a tak se v tomto období stali kulturní spojkou mezi Prahou a venkovem. Přestože byly studentské produkce sporadické a omezovaly se většinou jen na prázdniny, nelze je v žádném případě podceňovat.

Studenti také stáli u prvního dnes oficiálně uváděného divadelního představení v Kralovicích v roce 1826. Místní studující ale zakládali divadlo nebo dávali svými občasnými vystoupeními podnět ke vzniku stálých divadelních spolků i o několik desetiletí později, před koncem 19. století, např. v Kozlancech nebo Všehrdech.¹⁴

Oblast kolem Plzně byla daleko výrazněji ovlivněna tzv. dělnickým divadlem. Do těchto míst, kde byla velká koncentrace obyvatelstva a tudíž větší šance výdělku, zajížděly kočovné divadelní společnosti. Jejich produkce pak nutně přispívala k vytváření kladného vztahu místních obyvatel k divadlu a byla jedním z impulsů pro vznik vlastních ochotnických spolků.

Prvotní divadlo na severním Plzeňsku většinou neprovozovaly spolky, ale volná sdružení, ustavená často pro každé představení zvlášť. Ostatně vznik stálých spolků, a to nejen ochotnických, umožnil až spolkovací zákon z roku 1867. Intenzita ochotnické činnosti ale nebyla všude stejná. V Plzni od počátku 60. let 19. století připravovali ochotníci situaci pro vznik českého divadla profesionálního. Začalo se hrát i na vesnicích, kde divadlo plnilo kulturní a zábavní poslání a také prosazovalo vlastenectví. Mezi první ochotnické spolky patřil bezesporu kralovický Kolár oficiálně ustavený v roce 1873, když ale jako stále hrající sdružení existoval minimálně o deset let dříve.¹⁵ Ještě v 70. letech 19. století vznikl spolek Tyl v Oboře, divadlo hráli studenti v Kozlancech. Na počátku 80. let 19. století začala hrát divadlo Beseda v Manětíně, Nýřanech a Třemošné a v roce 1886 se divadelní představení konalo v Žilově. O skutečném rozvoji ochotnické činnosti ale můžeme na severním Plzeňsku hovořit až na konci 19. století a počátku století dvacátého.

V repertoáru převažovala současná domácí i zahraniční tvorba. Z českých autorů byli nejoblíbenější Šamberk a Štolba. Kontakt s repertoárem pražských divadel udržovaly divadelní edice. Od roku 1851 vycházela Pospíšilova divadelní bibliotéka a od roku 1861 Boleslavského Divadelní ochotnictvo. V podání divadelních her ochotníky v té době převažuje pozdně romantický výraz a rovněž repertoár je dlouho naplněn romantikou. Koncem století se na lidových scénách objevuje naturalismus a realismus. Ochotnické divadlo však příliš nereaguje na vývojové změny, jimiž prochází divadlo profesionální. Od něj sice často přebírá repertoár, ale zřídka způsob podání, herecký výraz. Velkou část představení tvořila opereta a kabaretní produkce a v činohře převažovala původní domácí dramata a veselohra. Realisticko-naturalistická tendence v lidovém divadelnictví převažovala až do konce 20. let 20. století. V produkci přetrvávala snaha o maximální iluzi skutečnosti, o pravdivé zobrazení dějů, charakterů i prostředí. Role byly hercům přidělovány podle jejich naturelu s cílem dosáhnout co největší přirozenosti.

Rozvoj ochotnického divadla částečně zabrzдила 1. světová válka, ale po ní většina spolků svoji činnost obnovila. Na místě minima zaniklých spolků se pak velice záhy ustavily nebo již hned po

válce souběžně existovaly spolky další. V této době především nově vznikaly dramatické odbory při spolcích nedivadelních, kterými byly hlavně DTJ a Sokol a také FDTJ. Své ochotníky měli hasiči, ale také republikánský dorost a v jazykově smíšených oblastech Národní jednota pošumavská. Tyto divadelní odbory často intenzitou své činnosti převyšovaly spolky čisté ochotnické, jak tomu bylo u hasičů v Dražní a Žilově nebo Sokolů v Kralovicích.

V některých místech vedle sebe existovaly dva i více spolků vcelku úspěšně prosperujících, které si podle některých zpráv vzájemně konkurovaly, ale jinde se i podporovaly¹⁶. Souběžná činnost více spolků je doložena hlavně ve větších lokalitách, kde také existovala větší sociální diferenciace obyvatel, která se promítala i do jejich orientace politické, a tak pak do tendencí spolkového sdružování. V Kaznějově vedle Kolára, který měl charakter spolku dělnického, existoval dramatický odbor Sokola. Stejně tomu bylo ve Vejpřenicích, kde členstvo ochotnického spolku Havlíček bylo složeno spíše z příznivců sociální demokracie a vedle něho se sdružovali ochotníci v Sokole. Složitějším vývojem procházely spolky v Nýřanech. Klasickým příkladem ochotnictva rozděleného do dvou spolků byly Kralovice, kde hráli Sokolové a vedle nich Lidová scéna, opět s členstvem spíše levicového smýšlení. Nelze se však domnívat, že mezi takto různě diferencovanými spolky existovala nepřekročitelná hranice. Hlavním zájmem jejich členů bylo divadlo a také vnitřní potřeba zábavy.¹⁷ I v repertoáru se nejvíce objevovaly veselohry. Mezi oblíbené autory patřili Langer, Longen, Dyk, Blatný, Krupička a Horký. Divadelní symbolismus vyjadřovala Jiráskova Lucerna a expresionistickou stránku tehdejší tvorby představovaly hry Františka Langra a oblíbená byla i psychologická dramata bratří Mrštíků a F. X. Svobody.

Hry ochotníci vybírali hlavně na základě nabídky divadelních edic, knihovny ÚMDOČ, případně přebírali úspěšné tituly z profesionálních scén. Autorské počiny jsou na severním Plzeňsku naprosto ojedinělé.¹⁸

Jedním z problémů, který členy souborů trápil daleko více než např. kvalita provedení her bylo

*Opona ochotnického souboru Kollár z hostince Václava Nového čp 85 v Kyšicích.
Maloval akad. malíř Šembera 1933-1935.*

vytváření scén. Většina pamětnických a kronikářských záznamů věnuje problematice postavení nebo pořízení jeviště značnou pozornost. Výrobci dřevěných konstrukcí nezářka byli sami ochotníci, případně pak místní truhláři. Podobně tomu bylo s výrobou kulís a opon, které malovali výtvarně nadaní členové souborů, případně místní malíři. Do dnešní doby je dochována např. opona řemešinského spolku Havlíček se scénou loučení spisovatele stejného jména a zasazená do místního prostředí a malovaná místním malířem. Druhou dodnes dochovanou oponu zhotovil pro kyšický spolek Kollár malíř Josef Šembera v letech 1933-1935. Její plocha je rozdělena na tři části se samostatnými motivy označovanými jako Bílá hora, ve středu pod heslem Hold pracujícího lidu svobodně vlasti je zobrazeno 14 kyšických občanů a poslední část je nazvána Svoboda. Méně známe

případy, kdy byla scéna objednána u profesionálních výrobců, např. firmy František Fert v Brně.

Zcela jednoduchá nebyla ani cesta ke zdárné realizaci vlastních představení. Vedle studování rolí a zkoušek obnášela řadu dalších drobných úkonů, jejichž různá úskalí popisují poměrně barvitě kroniky.¹⁹

Představu o struktuře přípravy divadelní hry si ale můžeme udělat i ze záznamů o výdajích, které s ní byly spojeny.²⁰ V prvé řadě byly zakoupeny scénáře, většinou sešitová vydání edic, zároveň se platily autorské poplatky. Na představení se pak půjčovaly kostýmy, často u firmy Strejc v Plzni, které byly dopravovány různými prostředky, ale nejčastěji po železnici. Platilo se za líčení, většinou místním holičům. Bylo nutné nechat vytisknout plakáty, vstupenky. Ochotníci platili pronájem sálu a, pokud spoluúčinkovala hudba, tak i jí. V nákladech se nakonec objevují položky za různé rekvizity.

Řada spolků byla členy Ústřední matice divadelního ochotnictva československého, a to jejího II. Plzeňského - Tylova okrsku, který byl ustaven v dubnu 1912. Jeho předsedou a okrskovým režisérem se stal Václav Bozděch a mezi přísedícími bez funkce byl také Ladislav Nový z Dolní Bělé. Při jeho založení jej tvořilo 8 jednot a před 1. světovou válkou, v roce 1914, jich bylo celkem 32 a po válce v roce 1919 již 43 spolků. Jedním z počínů bylo zřízení okrskové knihovny, která měla předcházet a čelit nevhodné divadelní literatuře. V roce 1922 okrsek začal vydávat vlastní časopis - měsíčník Věstník, později přejmenovaný na Jevišť. Od 9. ročníku převzal jeho redakci Václav Tyr z Blatnice, který jej ale v roce 1935 z finančních důvod pozastavil. V roce 1925 bylo v okrsku sdruženo 146 spolků, dále dělených do obvodů, z nichž dva - nýřanský a hornobřížský - působily na severním Plzeňsku.²¹ V roce 1926 vznikl obvod pro Dolní Bělou a okolí, který sdružil dramatický odbor Sokola v Manětíně, Spolek divadelních ochotníků Havlíček v Pláních, dramatický odbor Národní jednoty pošumavské v Hubenově, dramatický odbor hasičů Tyl v Krašovicích, spolek Havlíček z Dolní Bělé, učitelské soubory v obvodu, místní osvětová komise v Lomničce, spolek divadelních ochotníků Tyl v Horní Bělé, dramatický odbor hasičů v Mrtníku, Občanská beseda v Buči a spolky DTJ v Dolní Bělé, Horní Bělé, Vrtbu, Tlucné, Loze, Krašovicích, Lítém a Nekmíři.²² V roce 1932 vznikl nový obvod pro Kralovice a okolí. Jeho ustavujícími členy byly Lidová scéna, dramatický odbor Sokola Kralovice, Havlíček Kopidlo, dramatický odbor Sokola Rybnice, spolek Třebízský Výrov-Hadačka, Havlíček Řemešín, Havlíček Hradecko. Předsedou byl zvolen J. Janata a jednatelem Václav Plachta.²³ Vznik dalšího - veřejnického obvodu je doložen ještě v roce 1948, jeho činnost ale byla omezena zrušením ÚMDOČ.²⁴

Součástí jejich aktivit byly režisérské kurzy a školení, vydávání metodických návodů, z nichž část vycházela např. i v Kralovických obzorech v rámci rubriky Ochotnická hlídka, jejímž hlavním přispěvatelem byl Pavel Holec. Vedle režisérských kurzů, pod vedením ředitele plzeňského divadla Vendelína Budila, pořádal II. Tylův okrsek, počínaje rokem 1930, také tzv. kvalifikační soutěže. O jejich průběhu na severním Plzeňsku nemáme příliš mnoho zpráv. V roce 1935 byla soutěž vyhlášena v dolnobělském okrsku a místní tisk zveřejnil její kritéria.²⁵ Každý spolek měl sehrát dvě hry, a to nejlépe jednu vážnou a jednu veselohru, odlišné by měly být i charaktery postav, děj a scéna. Hodnotil se výběr hry, úprava - přizpůsobení místním podmínkám, režie, výprava - scéna, obsazení a zvládnutí rolí, mimika, gestikulace, řeč, spád hry, přestávky, souhra a zvukové a světelné efekty. Hru hodnotila porota složená ze zástupců soutěžících spolků podle tabulek sestavených Pavlem Holcem podle soutěžního řádu ÚMDOČ.

Vedle ÚMDOČ ale existovaly i další tzv. zastřešující organizace. Patřil k nim hlavně Svaz Dělnických divadelních ochotníků československých (DDOČ) založený v roce 1911 a sdružujících, jak je z názvu patrné, především spolky tíhnoucí k sociální demokracii. Tento svaz se pak v roce 1921 přihlásil ke kultuře komunistické a zbylé spolky nově založily Ústřední jednotu dělnických divadelních ochotníků v Plzni, ke které se hlásila většina dělnických divadel severního Plzeňska. Dále existovaly organizace v rámci zřizujících nedivadelních jednot, při svobodném učení selském, při útvech katolických, hasičské nebo Tylova obec ochotnická.

Ochotnické divadlo jak organizačně, tak kulturně výchovně ovlivňovaly místní osvětové sbory. Např. Okresní osvětový sbor pro Manětínsko byl ustaven v roce 1919 v čele s Emiliánem Nachtigalem, ředitelem měšťanské školy v Manětíně a ve 30. letech tuto funkci zastával učitel Václav Široký z Dolní Bělé.²⁶ K hlavním úkolům okresního osvětového sboru náleželo organizační zřízení

sborů místních, dále místních knihoven a metodické poradenství v oblasti vedení kronik. Přestože provozování divadla nepatřilo přímo do jejich hlavní náplně, stala se např. místní komise v Lomničce zřizovatelem divadelního souboru, který měl stálou scénu ve škole a patřil k aktivním sdružením. U zrodu této aktivity stál místní učitel Pavel Holec, který byl také členem okresního osvětového sboru a jednou z nejvýraznějších osobností ochotnického divadla na Kralovicku.

Od roku 1924 se připravoval nový divadelní zákon, jelikož dosud platila právní norma z roku 1850. Jeho návrh byl schválen dvěmi největšími ochotnickými organizacemi, ÚMDOČ a Ústřední jednotou dělnických ochotnických divadel, a v roce 1928 vstoupil v platnost. Stal se ale předmětem sporů, protože omezoval činnost spolků, u nichž nebylo divadlo hlavní náplní, tedy především u Sokola, DTJ a hasičů. Tato problematika se také dostala na stránky místního tisku.²⁷

Mezníkem ve vývoji ochotnického divadelnictví byla bezesporu 2. světová válka. Již v prosinci 1938 byla zakázána činnost divadel sdružených ve Svazu DDOČ a v době Protektorátu v roce 1941 i Sokola a Orla. Tím samozřejmě zanikly i jejich velice aktivní dramatické odbory, které v řadě lokalit měly dominující postavení a výrazně ovlivňovaly místní kulturu. Zůstaly jen dramatické odbory DTJ a spolky výhradně ochotnické, ale jejich činnost byla výrazně omezena. Běžným jevem byla cenzura a povolování nebo resp. nepovolování divadelních her. Od roku 1943 byla představení umožňována jen na základě doporučení okresního vedoucího Veřejné osvětové služby. Ministerstvem lidové osvěty byl vydán seznam doporučených a povolených her a uvedení her jiných mohlo schválit jen toto ministerstvo.²⁸ Jinou formou zásahů do činnosti spolků byla perzekuce jejich členů, zavírání do koncentračních táborů nebo posílání na práci do Německa. Ochotnické aktivity proto zaznamenáváme zhruba do roku 1943, v roce následujícím již jsou daleko omezenější a koncem války se divadlo nehrálo vůbec.

Poválečné období má ve vývoji ochotnické činnosti dva základní rysy. Ačkoliv se na celostátní úrovni znovu ustavily různé zastřešující organizace, místní roztržitost mezi ochotnictvem na severním Plzeňsku mizí a jakoby se zde již potvrzují obecné tendence, které už tehdy směřovaly, mj. zřízením státní osvětové péče, k určité jednotnosti a snaze udržet i nad činností divadel státní kontrolu²⁹. Na rozdíl od doby po 1. světové válce, po roce 1945 již řada spolků svoji činnost neobnovila a ve větších lokalitách, kde existovalo dříve více souborů, začal působit jen jeden sestavený z členů všech předchozích organizací. Stalo se tak v Nýřanech, kde vznikla Nýřanská scéna, v Kralovicích, kde pokračovala v činnosti Lidová scéna, do níž přešli ochotníci dramatického odboru Sokola, ale i v dalších lokalitách. Většinou již nebyly obnoveny dramatické odbory DTJ, která sice de jure existovala, ale byla již tlačena spolu s FPT ke sjednocení tělovýchovy, a tak ani nevyvíjela výrazné aktivity.

Druhým výrazným poválečným rysem byla určitá změna repertoáru, kdy celá řada spolků začala zařazovat do své dramaturgie sovětské nebo ruské hry, do té doby uváděné velmi řídce a ojediněle.

Tento nastolený trend se potom ještě více zintenzivnil a prohloubil po roce 1948. V březnu tohoto roku byl také přijat nový divadelní zákon, který mj. zakazoval v této oblasti soukromokapitalistické podnikání, a následně byly v roce 1950 rozpuštěny všechny spolky. Dosavadní subjekty měly přejít pod nové zřizovatele, a to nejpozději do roku 1955, buď pod nově vznikající JZD a Závodní kluby ROH nebo pod osvětové besedy zakládáné od roku 1951. V nastalém chaosu zanikla další část souborů.

Výraznou změnou ale byla ztráta právní subjektivity spolků, provázená ztrátou majetku a práva vlastního hospodaření a v neposlední řadě vlastní identity spojené s tradičním jménem a někdy mnohaletou historií. Jen minimum souborů hrálo a oficiálně bylo dále označováno svými původními jmény (Havlíček ve Vejpřnicích nebo Lidová scéna v Kralovicích). Většina z nich vystupuje jako ochotnické nebo divadelní kroužky (soubory) při osvětové besedě.

Další jev, který postihl celou společnost a nevyhnul se ani ochotnickému divadlu, byla snaha státních orgánů o podřízení činnosti obecně proklamovaným idejím komunismu. Spolky na jedné straně, v osvětových besedách a dalších nových zřizovatelích, získaly často vhodné technické a materiální zázemí (i když ani to, jak např. ukazuje případ souboru Havlíček ve Vejpřnicích, nebylo bez problémů), ale na druhé straně měly přesně a úzce vymezené mantinely své činnosti.

V dramaturgii stále více převažují hry sovětských autorů a hry ze současnosti vztahující se k budování socialismu, odsuzující tzv. měšťáckou společnost předválečného období, dále hry válečné

a historické s revolučními náměty husitství apod. Jejich umělecká úroveň nebyla vždy příliš vysoká. Ojedinele se na scénách objevovaly veselohry nebo hry zábavného charakteru. Tomuto nastolenému trendu v 50. letech pomáhal také regionální tisk.³⁰

Novým prvkem, který ochotnickou činnost na severním Plzeňsku, na rozdíl od doby předválečné, výrazně zasáhl, byly soutěže. Existující soubory se zúčastňovaly vcelku pravidelně okresních kol (do roku 1960 v rámci tehdejších okresů) a vynikly mezi nimi Lidová scéna z Kralovic, Nýřanská scéna, Tyl Blatnice a hlavně v letech 1950-1960 vejprnický Havlíček. V roce 1960 dosáhli na účast v nevyšším, ústředním kole celostátní soutěže vesnických souborů ochotníci z OB Trnová. I v soutěžích se ale projevovaly snahy o ideologizaci divadla. Kromě zasvěcování jednotlivých ročníků různým výročí (vzniku KSČ, Velké říjnové revoluci apod.) byl jedním z bodových kritérií i výběr hry. Ta často musela korespondovat s tématem výše uvedených výročí³¹, splňovat další požadavky, a tak se často nacvičovaly hry s nízkou dramatickou úrovní.

Vedle soutěží probíhaly festivaly, mezi nimiž vynikalo Kaceřovské léto pořádané v letech 1950-1963. Na něm vystupovaly hlavně soubory neregionální, které tak nabízeły možnosti srovnávání kvality. Další festival proběhl v roce 1964 ve Chřívči v tehdy nově vybudovaném přírodním areálu a dále v Kyšicích a kralovičtí ochotníci uspořádali v letech 1961 a 1963 Týnické léto.

V 60. letech 20. století se v obecných trendech ochotnického divadla stále více objevují nové dramaturgické počiny, do popředí se dostávají současné hry s novými tématy, které se postupně prosazují také na uznávaných přehlídkách. Jako příklad je uváděn prestižní Jiráskův Hronov v roce 1967.³² Na severním Plzeňsku nadále přetrvává tradiční divadlo, které se těmto směrům vyhýbá a odolává. Dochází ale ke snaze toto pojetí zkvalitnit, k čemuž mělo přispět i otevření třileté lidové dramatické konzervatoře v roce 1960, na níž byli lektory členové divadla J. K. Tyla v Plzni. Jiným pokusem o zlepšení úrovně her bylo zavedení patronátu vyspělých souborů nad ostatními na přelomu 50. a 60. let 20. století, kdy kralovičtí ochotníci měli pomáhat souborům v Kozojedech, Chřívči, Čisté a Kožlanech a Plaštích v Pláních a Babině.³³ Úspěšnost tohoto projektu ale byla mizivá, když divadlo v těchto vesnicích v dalších letech zaniklo.

Právě úbytek souborů je jednou z charakteristik vývoje ochotnického divadla na severním Plzeňsku od 60. let 20. století. Na této skutečnosti se jednak podílely obecné problémy hledání výrazu a smyslu ochotnické činnosti, které v hlavní linii odsunovaly tradiční divadlo, v tomto regionu pěstované, na vedlejší kolej, ale hlavně velký rozmach televize, který způsobil odklon zájmu od divadla obecně. V neposlední řadě se na rušení spolků odrazilo jejich překotné zakládání a někdy až umělé udržování při osvětových besedách v 50. letech 20. století, kdy takto vytvořené soubory bez větších ambicí i zájmu členů postupně začaly zanikat.

Jiným trendem vývoje byla přece jen určitá změna v repertoáru, která se projevovala častějším zařazováním estrádních vystoupení, pásem sestávajících s krátkých scének nebo kabaretů. K nim se soubory uchýlovaly i v případech malého počtu herců.

Po organizační stránce sílily snahy ochotníků po zřízení vlastní organizace, k čemuž ale došlo až v roce 1968, ustavením Svazu českých divadelních ochotníků (SČDO). Po reorganizaci státní správy v roce 1960, kdy vznikl, jako značně nesourodý celek, okres Plzeň - sever, byl založen okresní osvětový dům a později okresní kulturní středisko, které v rámci možností přispívalo k dalšímu kvalitativnímu rozvoji ochotníků v regionu. Jednou z jím pořádaných akcí byla okresní setkání ochotníků a okresní přehlídky, pořádané na různých místech regionu.

70. a 80. léta 20. století jsou nejnověji označována jako doba absurdity.³⁴ Ty se ale neprojevovaly jen v oblasti ochotnické divadelní tvorby, ale výrazně např. v hudbě. Základní absurditou byl požadavek tvořivosti, propagovaný jako lidová umělecká tvořivost. Ta však byla hned v zárodkách tlačena do přísně vymezených mantinelů a různě manipulována, takže zcela ztrácela svůj smysl. Na druhé straně ale vznikalo skutečně tvořivé umění, které se snažilo různými trnitými cestami, přes povolovací řízení, přehrávky a jiná úskalí kladená státní mocí prosadit a pokoušelo se do jinak strnulé kultury vnášet nové trendy.

V 70. letech na severním Plzeňsku existovalo daleko méně souborů než na počátku 50. let 20. století.³⁵ Většina z nich zůstávala na pozicích tradičního divadla. Mezi zajímavé počiny lze zařadit uvedení hry Pavla Dostála Nýřanskou scénou v době, kdy tento autor již nebyl v oficiální oblibě³⁶.

Na přelomu 70. a 80. let se výrazně prosadil v soutěžích spolek Havlíček z Vejprnic, který

v letech 1977 a 1986 získal hlavní ceny na přehlídce vesnických a zemědělských souborů ve Vysokém nad Jizerou. Do své dramaturgie v té době zařadil vedle tradičních her i současné *Meridián* a *Stříbrný jaguár* od J. Soloviče a pak *Energiční lidé* od Šukšina, čímž se poněkud vyčlenil z tradiční linky. K úspěchu však nutně vedle výběru her patřil i celkový výkon a herecké umění souboru.

Od roku 1978 hrál nový soubor Štace v Kaznějově. Nový byl už svým názvem, když po dlouhé době vznikl soubor s vlastním jménem (nejen jako anonymní soubor při ZK ROH) ale především od počátku pojetím své činnosti. Začal hrát mj. divadlo poezie, členové se zúčastňovali soutěžní přehlídky monologů a dialogů a hlavně ke zpracování her přistupoval tvůrčím objevným způsobem. Dalším, dramaturgií na severním Plzeňsku zcela novým, se stal soubor TRUS Trnová založený v roce 1985, který má ve svém repertoáru výhradně hry „cimrmanovské“ tematiky. Ke stálícím regionálních scén 80. let 20. století ještě patřily soubory Úžas Líté, založený v roce 1981 a soubor při organizaci místních hasičů v Žilově, který v té době hrál repertoár sestavený převážně z operet.

V 70. a 80. letech 20. století stále více převažují estrády, nad klasickými divadelními představeními. Serkáváme se s nimi ve větší míře už v předchozím období např. u souboru Havlíček z Vejprnic a u vysoce aktivních souborů výrazně převážily v repertoáru Nýřanské scény. Vznikly dokonce nově soubory vyložené estrádní, provozující dramatická pásma k různým podnikovým oslavám a historickým, převážně politickým, výročím.³⁷

Zcela zvláštní kapitolu tvoří divadlo loutkové. O jeho provozování před 2. světovou válkou máme v podstatě jen útržkovité informace, kdy jej např. hrála místní pobočka ochrany matek a dětí v Kralovicích. Jediným předválečným dodnes existujícím spolkem je Tatraň Třemošná, který byl založen v roce 1921. Soukromé loutkové divadlo se hrálo během 2. světové války v Kozlanech. Po roce 1945 vznikl významný loutkářský soubor v Radost Horní Bříže, který hrál až do roku 1995. Na konci 50. let 20. století se loutkové divadlo hrálo v Žihli, různé příležitostné soubory vznikaly při školách a osvětových besedách.

Loutkářský soubor Radost Horní Bříže.

Významnou kapitolu loutkářství na severním Plzeňsku ale tvoří 70. a 80. léta 20. století. K jeho významným osobnostem patřil Jaroslav Hrubý, který režíroval, vytvářel scény, vyráběl loutky. Byla to také doba každoročních loutkářských přehlídek. Jejich pravidelnými účastníky byly soubory Radost z Horní Břízy, Tatrán z Třemošné, Paseka ze Zruče a soubor Lachemy Kaznějov. Méně aktivní byly v tomto směru loutkáři ze Zbůchu, při místní organizaci svazu žen v Krašovicích a Šprýmek Úlice.

Další zlom ve vývoji ochotnictví nastal na přelomu let 1989 a 1990, kdy postupně zmizela všechna omezení, ale také zřizovatelské organizace a okresní a krajská kulturní střediska. Počátek 90. let tak byl hledáním vlastní cesty a na severním Plzeňsku tehdy došlo k velmi ostrému předělu. K souborům, který tuto dobu překonal bez obtíží nebo lépe řečeno jen s obtížemi technického a materiálního rázu, patřila již výše zmíněná Štace z Kaznějova, která mohla v dramaturgii navázat na předchozí léta. Dále Trus Trnová, opět díky zcela jasné dramaturgické orientaci a pak soubory Úžas v Lítém a jen krátkou pauzu zaznamenal soubor v Žilově. Většina ostatních, do té doby poměrně úspěšných souborů, jako Havlíček ve Věprnicích nebo Nýřanská scéna a další zanikla.

Teprve od poloviny 90. let 20. století začaly vznikat spolky nové. Významným způsobem k udržení a následnému rozvoji ochotnictví na severním Plzeňsku přispěla přehlídka Manětínská opona. Ta plynule, pod organizačním zajištěním Okresního úřadu Plzeň-sever, navázala na okresní divadelní přehlídky předchozího období. Její první ročník se konal v roce 1992 a programovou ředitelkou je od jejího počátku Alena Svobodová z kaznějovské Štace, která je také držitelkou odznaku J. K. Tyla a v současnosti předsedkyní SČDO. Od roku 2002 je organizátorem přehlídky Městský úřad v Manětíně. Manětínská opona je nesoutěžní setkávání venkovského sousedského divadla a získala si za dobu svoji existence značný vzhlas a popularitu mezi ochotníky i obecnostem. Další ochotnickou přehlídku v regionu, Divadelní jaro, organizuje soubor Osada v Horní Bříze od roku 1995.

Ochotnictví na severním Plzeňsku tak povstalo na konci 20. století jak Fénix z popela a v současné době zde divadlo hrají následující soubory: Štace Kaznějov, Úžas Lité, Trus Trnová, Mlask Manětín, Osada Horní Bříza, Hasiko Kožlany, Lucifer Dýšiná, Lípa Hodovíz a Duo Bobr Čestětín.

Jiří Fák, Lada Vodrážková

¹ Holec, P. Počátky ochotnických divadel v našem kraji. Vlastivědný sborník Rakovnicka s Křivoklátskem a Kralovicka s Manětínkem, ročník II. 1931-1932, s. 56-59, 73-76; Holec P. Počátky divadelní činnosti na Kralovicku. Vlastivědný sborník Rakovnicka s Křivoklátskem a Kralovicka s Manětínkem, ročník IV. 1933-1934, s. 67-68, 83-84, 106-108; Holec, P. Počátky divadelní činnosti na Kralovicku. Vlastivědný sborník Rakovnicka s Křivoklátskem a Kralovicka s Manětínkem, ročník VI. 1935-1936, s. 68-69, 77-78; Holec, P. Divadelní činnost na Kralovicku. Vlastivědný sborník Rakovnicka s Křivoklátskem a Kralovicka s Manětínkem, ročník VIII. 1937-1938, s. 60-62.

² Vodrážková, L. Ochotnická činnost na Plzeňsku se zaměřením na oblast Dolnobělska, Kralovicka, Manětínska a Plaska. Diplomová práce FF UK v Praze 1995.

³ Macháčková, K. Historie a vývoj ochotnického divadla města Kaznějov. Diplomová práce PF Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem 2005.

⁴ Svobodová, A. Místopis amatérského divadla - okres Plzeň-sever, s.d. Strojopis. Knihovna Muzea a galerie severního Plzeňska.

⁵ Šrámková, V. Valenta, J. a kolektiv. Místopis českého amatérského divadla, díl I. a II. ARTAMA Praha 2001 a 2002.

⁶ Kroc, F. Ke století ochotnického divadla v Nýřanech. Nýřany 1970; Kroc, F. Dedicové odkazu. ZK ROH Tesla Nýřany 1985.

⁷ [Václav Kohout] 100 let činnosti divadelních ochotníků ze Žilova a ze Stýskal. Žilov, s.d. [1986], která ale není, jak později ukázala Š. Hnatová, prostá nedostatků.

⁸ Brotánková, V. Ochotnické divadlo v Kralovicích. Diplomová práce PF v Plzni. 1984; Uxa, M. Ochotnické divadlo v Nýřanech po roce 1945. Diplomová práce PF v Plzni. 1987; Hnatová, Š. Ochotnický soubor v Žilově. Diplomová práce PF ZČU v Plzni. 2004.

⁹ K tomu blíže Fák, J. Z historie ochotnického spolku Kolár. Vlastivědný sborník pro regionální dějiny severního Plzeňska. Mariánská Týnice 2006.

¹⁰ Sbírka je evidována v CES při MK ČR pod číslem MSP/002-03-20/057002.

¹¹ Holec, P. Počátky ochotnických divadel v našem kraji. Vlastivědný sborník Rakovnicka s Křivoklátskem a Kralovicka s Manětínkem, ročník II. 1931-1932, č. 4, s. 57.

¹² Této problematice se podrobně věnovala L. Váňová - Váňová, L. Konventní divadlo v Plasích (repertoár plaského divadla 1874-1894). 850 let plaského kláštera, sborník příspěvků semináře Vývoj a význam plaského kláštera pro české dějiny. Mariánská Týnice 1995, a je proto zmíněna jen zcela okrajově.

- ¹³ Vodrážková, L. Ochotnická činnost na Plzeňsku se zaměřením na oblast Dolnobělska, Kralovicka, Manětínska a Plaska. Diplomová práce FF UK v Praze 1995; Císař, J a kolektiv, *Cesty českého amatérského divadla*. Praha 1998.
- ¹⁴ K těmto představením je dochováno několik pozvánek a plakátů ve sbírce Muzea a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici.
- ¹⁵ Kronika ochotnického spolku Kolár Kralovice. K počátkům kralovického divadla dále např. Brotánková, V. Ochotnické divadlo v Kralovicích. Diplomová práce PF v Plzni 1984; nebo neautorizovaný příspěvek - Jak začínalo ochotnické divadlo v Kralovicích. Vlastivědný sborník 1992/2, s. 3-6.
- ¹⁶ O konkurenci se např. hovoří u Lidové scény a Sokola v Kralovicích o spolupráci v Dýšině.
- ¹⁷ Divadelní kroužky mládež a jiná sdružení, která předcházela spolkům, často hrála divadlo protože v době pústu nebyly povolovány taneční zábavy. Tento důvod byl podle vyprávění pamětníků, které ne zcela koresponduje se zprávami tehdejšího tisku, impulsem obnovy divadla ve Štichovicích ještě na konci 50. let 20. století.
- ¹⁸ Z autorských her je známo uvedení hry *Jiří Radim* od Bohuše Strusky, který ji i sám režíroval, Lidovou scénou v Kralovicích v roce 1923 a pak hry *Grypskové*. Autorské divadlo hrála po roce 1945 Nýřanská scéna, a to *Čtyři* od Bedřicha Čapka v roce 1946 a až v roce 1976 *Májová bouře* Františka Kroce.
- ¹⁹ Zvlášť se v líčení potíží s realizací představení vyžívá kronikář vejprnického spolku Havlíček.
- ²⁰ Podrobně je rozepisuje např. pokladní kniha dramatického odboru DTJ v Dýšině, ale vycházíme i z údajů spolku Hálek v Bukovině, volného ochotnického spolku ve Stražišti nebo Lidové scény v Kralovicích, uloženo ve sbírce Muzea a galerie severního Plzeňska.
- ²¹ Kolektiv. 25 let Tylova okrsku v Plzni. Plzeň 1937.
- ²² Kronika spolku Havlíček v Dolní Bělé.
- ²³ Kralovický obzor 1932, č. 14.
- ²⁴ Blíže v kapitole Vejprnice.
- ²⁵ Kralovický obzor 1935, č. 3; Soutěže se zúčastnily soubory z Dolní Bělé, Krašovic, Lomničky, Rybnice a Pláně - Vodrážková, L. Ochotnická činnost na Plzeňsku se zaměřením na oblast Dolnobělska, Kralovicka, Manětínska a Plaska. Diplomová práce FF UK v Praze 1995, s. 66.
- ²⁶ Vodrážková, L. Ochotnická činnost na Plzeňsku se zaměřením na oblast Dolnobělska, Kralovicka, Manětínska a Plaska. Diplomová práce FF UK v Praze 1995, s. 130-131.
- ²⁷ Kralovický obzor 1936, č.30.
- ²⁸ Císař, J a kolektiv, *Cesty českého amatérského divadla*. Praha 1998, s. 153.
- ²⁹ Císař, J a kolektiv, *Cesty českého amatérského divadla*. Praha 1998, s. 177.
- ³⁰ V týdeníku Plasko buduje se např. objevila kritika hry souboru ČSM z Kalce (Plasko buduje 1954, č. 36) nebo článek odsuzující nízkou ideovou úroveň některých předválečných her (Plasko buduje 1955, č. 12).
- ³¹ Jako nevhodná hra do soutěže byl např. v roce 1955 označen *To byl český muzikant* v podání kaznějovského souboru, který také skončil na jednom z posledních míst. Tehdy vyhrála Lidová scéna Kralovice s hrou *Němci*. Plasko buduje 1955, č. 11.
- ³² Císař, J a kolektiv, *Cesty českého amatérského divadla*. Praha 1998, s. 218.
- ³³ Rozvoj 1960, č. 2.
- ³⁴ Císař, J a kolektiv, *Cesty českého amatérského divadla*. Praha 1998, s. 283-322.
- ³⁵ Určitou statistiku a graf počtu spolků uvádí ve své práci Macháčková, K. Historie a vývoj ochotnického divadla města Kaznějov. Diplomová práce PF Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem 2005, s. 13-14.
- ³⁶ K absurdnímu dění kolem her Pavla Dostála viz Císař, J. a kolektiv, *Cesty českého amatérského divadla*. Praha 1998, s. 300.
- ³⁷ Tyto soubory většinou neměly dlouhé trvání a jejich historická role není příliš významná. Až na drobné výjimky také nejsou zmiňovány v kapitolách věnovaných historii jednotlivých souborů.

Babiná

Zprávy o ochotnické činnosti v obci jsou velmi torzovité. V roce 1937 byla předvedena hra *Její veličenstvo láska*, kterou sehrála místní inteligence, mezi níž byl jmenován Jarda Dušička, který hrál v Sokole Plasy a dále např. Baurová. Další zpráva se vztahuje až k roku 1957, kdy byla místními ochotníky připravována slovenská hra *Prasklý krajáč*.

Blatnice

Počátky ochotnického divadla v Blatnici jsou spojeny s dramatickým odborem Národní jednoty pošumavské, která byla založena v roce 1921 a jejíž působnost se vztahovala rovněž na obce Rochlov a Přehýšov. Předsedou odboru byl Max Kočí, úředník na Zieglerově dole, jednatelem Václav Tyr, správce školy. Divadelní odbor pořádal představení a další kulturní podniky, z jejichž výtěžku byla podporována česká škola a také zřízena knihovna. V zimním období let 1924-1925 sehrál pět divadelních her, a to od Vikové-Kunětické *Cop*, od J. Štolby *Staré hříchy*, od V. Tyra *Láska a Věda*, od Šamberka *Blázinec v prvním poschodí* a F. X. Svobody *Poslední muž*. Během roku 1925 pak dále hrál hry *Vojnarka*, *Pod bičem* a v Dolních Sekyřanech *Staré hříchy*. V roce 1926 sehrál hry *Cácorka* od A. Ziegloserové, *Rozveselená rodina* od F. X. Svobody, *Václav Hrobčický z Hrobčic* od Ladislava Stroupežnického, *Románek na horách* od Skružného a *Třetí zvonění* V. Štecha.

Naši furianti, ochotnický soubor Tyl Blatnice 1958.

V roce 1928 bylo pořízeno loutkové divadlo, o které se staral Max Kočí.

Národní jednota pošumavská se snažila od roku 1930 o postavení Národního domu. Tyto snahy nakonec vyvrcholily odkoupením hostince čp. 53, kde při jeho následné adaptaci byl postaven nový sál s jevištěm. Zde se potom odehrávala kulturní i divadelní vystoupení. Divadelní činnost byla ukončena se zrušením NJP v roce 1938, kdy Blatnice přešla do území Německa.

Ochotnické divadlo bylo obnoveno až 15. září 1945, kdy byl založen z podnětu odchovance NJP Roko Janáka, ředitele školy Janouška a učitele Hory dramatický spolek J. K. Tyl. V prvním

roce činnosti byla provedena oprava starých kulis, ze starých pláten vyroben, potažen a vymalován kompletní interiér se 4 variantami. Prvním divadelním představením tohoto spolku pak byla 28. října 1945 hra L. Stroupežnického *Naši furianti*. O Vánocích téhož roku se hrála *Lucerna* A. Jiráska. V roce 1946 byly spolkem sehrány: 17. února *Václav Hrobčický z Hrobčic* od L. Stroupežnického, 6. dubna *Otec svého syna* od Poláčka, 5. května *Praha je naše* a dále *Zvíkovský rarášek* a *Paní mincmistrová*.

Z výtežku divadelních představení a darů příznivců bylo zakoupeno jevištní zařízení za 10 000 Kč. V roce 1947, mimo divadelních her, spolek uspořádal první staročeské máje, kdy byly předvedeny zvyky, kroje a zpěvy z doby před 100 lety. Byly zakoupeny další dekorace, zdokonaľovalo se jeviště, šatny i skladiště. V roce 1948 spolek sehrál dvě představení, uspořádal karneval, taneční zábavy, ale vše s malou účastí. V roce následujícím byl zakoupen další jevištní inventář skoro za 150 000,- Kč, když soubor obdržel subvenci od ministerstva informací.

V roce 1951 byl dramatický spolek formálně změněn na dramatický kroužek J. K. Tyla v Blatnici při ZK ROH Škoda Nýřany a bylo pořizováno další vybavení – opona, závěsy, zesilovače. Kromě her se pořádala karneval. V roce 1953 se například hrála *Fidlovačka* za účasti 500 diváků, v roce 1954 soubor sehrál celkem 10 představení a kromě Blatnice hrál i v Nýřanech, Holýšově nebo Přehýšově. Ke 100 výročí úmrtí patrona spolku J. K. Tyla byl v roce 1956 nastudován *Strakonický dudák* a byl oceněn první cenou v okresní soutěži pokročilých souborů. Hra měla být také prezentována v malém divadle v Plzni, ale k představení z technických důvodů nedošlo.

V roce 1957 se započalo s výstavbou nového kulturního domu, zatímco se dále hrálo v Besedě. Ten byl potom otevřen v roce 1960 za účasti členů opery, baletu i činohry divadla v Plzni a místní soubor zde poprvé sehrál 8. a 9. května *Fidlovačku*.

Následující období od roku 1962 ale po úspěšných letech přineslo stagnaci, kdy např. v roce 1964 nebyla hrána ani jedna hra a i v dalších letech se hrálo méně, činnost pokračovala spíše společnými zájezdy.

K obnovení aktivity spolku došlo v roce 1974, kdy byla nastudována hra K. Poláčka *Otec svého syna*, byly pořádány staročeské máje, ale i přes velký úspěch se divadlo dále nehrálo. V roce 1975 se uskutečnil v Blatnici okresní sraz ochotníků a opět se pořádala staročeský bál.

K další etapě náleží navázání přátelských kontaktů s ochotníky z Blatnice na Moravě v roce 1980, které spočívalo především ve vzájemném navštěvování a při něm se také hrálo divadlo. V té době pomohl s režii blatnickému souboru Jaroslav Choc z plzeňského divadla J. K. Tyla. V roce 1988 se soubor zúčastnil přehlídky divadelních souborů v Kralovicích hrou *30 vteřin lásky*. Spolek zároveň pořádal poměrně časté zájezdy na divadelní představení do Plzně a také besedy, např. s herečkou Dagmar Stříbrnou. Zlomovým byl nakonec rok 1992, kdy byl kulturní dům bez souhlasu obecního zastupitelstva prodán a ani v následné soudní při se do majetku obce nevrátil. Tím soubor ztratil své zázemí nejen pro vlastní představení, ale i pro setkávání se souborem z Moravy, a tak po mnoha letech ochotnická činnost v Blatnici skončila.

☞ Věra Ondrušková

Bohy

Místní ochotnický spolek Havlíček byl založen v roce 1920, kdy se představil hrou *Staré hříchy* od J. Štolby. Činnost vyvíjel až do počátku 2. světové války. Sahrál např. *Perníkové srdce* od K. Viky, *Láska si nedá poroučet* od Skruzného a B. Vrbského, *Tři hubičky v tunelu* od Jiřího Baldy, *Její osud* od Al. Jaryho nebo *Bim, Bum, Bác*.

Brodeslavy

Na podzim roku 1924 se rozhodla místní omladina v čele s Václavem Běláčem z Černíkovice, Prokopem Kovárem z Brodeslav a Josefem Peterkou z Bohů uspořádat v obci představení, které mělo místním občanům přiblížit ochotnickou činnost a získat tak pro ni stoupence. Nastudovali drama Adolfa Bognera *Pytlák Martin*.

Ke konci roku byl ustaven přípravný výbor, který byl pověřen řízením veškeré činnosti směřující

k založení ochotnického spolku. 1.1.1925 večer bylo sehráno další divadelní představení. 29. ledna rozeslal přípravný výbor spolu s místní Domovinou a obecním zastupitelstvem po Brodeslavech oběžník, v němž je zdůrazněna nutnost založení spolku. 3.2.1925 byla svolána do hostince V. Babora schůze, na níž o významu ochotnických spolků pro český venkov promluvil Antonín Telín, pozdější kronikář spolku. Po přednášce nastalo zapisování členů.

První valná hromada schválila název spolku Tyl a jeho stanovy. Byl zvolen první výbor a představenstvo. Členové byli rekrutováni vesměs z řad místních rolníků a domkářů. Předsedou se stal František Babor, jednatelem a režisérem v jedné osobě Antonín Telín. Spolek se na první valné hromadě usnesl založit téhož roku ve spolupráci s obcí knihovnu. Od Arnošta Poláška z Kyjova, malíře dekorací, bylo objednáno jeviště.

Hned v prvním roce působení spolku začala intenzivní divadelní činnost. Obec věnovala na konstrukci jeviště dřevo a v dubnu 1925 byla zahájena pravidelná představení dramatem Aloise Jirásky *Otec*, jemuž předcházely přednes několika básní žákyněmi místní školy. V červnu 1925 byla ze zástupců obce a divadelního spolku sestavena knihovnická rada.

Spolek pořádá Husovy oslavy, dětská divadelní představení, organizoval oslavy samostatnosti, přednáškovou a zábavní činnost. V prosinci 1925 byla otevřena knihovna, která byla umístěna v soukromém bytě a obsahovala 67 svazků. Závěrečná rekapitulace za rok 1925 uvádí 10 divadelních představení, 3 přednášky a zábavy a 28 členů spolku. Spolek odebíral časopis *Naše knihy*, kroje pro divadelní představení dodávala M. Strejcová z Plzně a Václav Jindra z Kralovic maskoval.

V intenzivní činnosti pokračoval Tyl i v následujících dvou letech. Mj. se konala přednáška a několik tanečních zábav. Veřejná knihovna již obsahovala 146 svazků a měla 23 čtenářů. Kromě časopisu *Naše knihy* byly dále odebírány *Rozkvět* a *Světlozor*. Od roku 1928 je ovšem již patrný pokles intenzity spolkové činnosti téhož roku byla provedena 3 představení a roku 1929 pouze jediné. Spolek tehdy prodělával krizi. Mimoto se konaly oslavy Jana Husa a sv. Václava. Slábnutí činnosti bylo trvalého rázu a bylo způsobeno generačním problémem. Ze spolku, jehož jádro tvořila mládež, odcházeli starší členové, poněvadž zakládali rodiny, na divadlo jim nezbyl čas. V roce 1932 nastalo mírné oživení, ochotníci nacvičili 3 představení. Výtěžek jednoho z nich byl věnován na postavení pomníku padlých vojáků. V roce 1933 uvádí kronika jediné představení. Poté se zápisy odmlčují, což je důsledkem dalšího ochabnutí nebo konce ochotnického divadla v Brodeslavech.

☞ *Lada Vodrážková*

/Bukačová, I. – Rom, K. Divadelní spolek „TYL“ v Brodeslavech. Vlastivědné listy 1983/1, s. 3-6; SOkA Plzeň-sever Plasy, Pamětní kniha spolku Tyl v Brodeslavech; SOkA Plzeň-sever Plasy Kniha jednací a kniha protokolů spolku Tyl v Brodeslavech.

Břízsko

Podle záznamů ve školní kronice se hráli 3. dubna 1893 Vojtěch a František Fencel z Robčic, Josef Fujan, Karel a František Sláma, Josef Janeček a Kateřina Oliveriusová ze Břízsky v hostinci p. Růžičky v Břízsku divadelní představení, jehož čistý výnos v částce 9 zlatých věnovali školní knihovně. V témže roce ještě uvedli frašku *Starí Blázni*. V roce 1903 divadlo hrál Kroužek mláďenců, který nastudoval *Mlynář a jeho dítě*, kde účinkovali Jos. Lomička, Marie Lomičková, Josef Vaněk a Vilém Vais. Podle vzpomínek F. Fencle členové kroužku chodili pro rady k bývalému kočovnému herci J. Růžkovi, který bydlel v obci v pastoušce a převáděl jak se pohybovat na jevišti, jak se tvářit, jak deklamovat. Jeho pojetí ale bylo ztrnulé s velkým patosem a málo se hodilo pro veselé aktovky a kuplety, které se hrály v hospůdce U Maršů v Robčicích, a tak se tyto lekce zase brzo zrušily.

V roce 1918 byl založen Spolek divadelních ochotníků Břízsko-Robčice, jehož prvním představením byla aktovka *A to je dobré* a dále *Damoklův meč*. Spolek měl při založení 59 členů a kromě hraní divadla pořádá četné zábavy, na kterých hrála kapela spolku - kvarteto bratří Fencelů. V repertoáru byly především hry lehčího žánru - *Černé oči* (1920), *Ta naše Máňa* (1923), *Falešná kočička* (1924), *Sluníčko* (1929), *Nezvedená Lída*, *Andulka šafářova* (1931), *Poslední muž* (1940). V letech 1926-1927 byly konány představení v přírodě, a to historické hry *Jiří Radim*, *Václav Hrobský z Hrobčic* a *Pro*

víru. V letech 1943-1948 místní spolek divadlo nehrál. Jeho poslední hry byly *Její veličenstvo láska*, *Zbřehla jsem* (1949) a *Morálka paní Dulské* (1950). Spolek zanikl sloučením s místními hasiči v roce 1951.

/Fencl, F. Spolek divadelních ochotníků Březsko-Robčice. Strojopis, s.d.. Knihovna Muzea a galerie severního Plzeňska; Fencl, F. Divadelní herc Jan Růžek - obecní almužník. Strojopis, s.d. Knihovna Muzea a galerie severního Plzeňska.

Bučí

O ochotnické činnosti v Bučí jsou informace velice ojedinělé a různě roztržité. První zprávy se shodně vztahují k roku 1931, kdy podle regionálního tisku byla dramatickým odborem DTJ sehrána veselohra *Správný táta*, podle jiného zdroje hráli 2.8.1931 přírodní divadlo ve mlýně místní hasiči. Zřejmě v roce 1931 byla uvedena hra *Sestřičky u svaté panny Kláry*. Místní ochotníci si role tehdy opisovali z knížek a učili se je jak doma, tak při práci. Dalším představením byla hra *Bez otce*, v níž účinkovali i děti. Oblíbené byly i operety. Hry režírovali p. Staněk a Jan Hanzlíček. Divadlo se v Bučí hrálo i ve 40. a 50. letech 20. století, kdy byly např. uvedeny hry *Vojnarka* nebo *Prodaný dědeček*. V roce 1955 byla hrána *Noc na Karlštejně*, kterou tehdejší kritika v regionálním tisku výrazně pohaněla s poukazem na špatnou režii.

/Podle informací M. Sedlákové z Bučí a Zprávy o historii Sboru dobrovolných hasičů v Buči zpracované V. Dolejšem v roce 2006.

Bukoviná

Ochotnický spolek Hálek v Bukovině byl založen v roce 1911, kdy 6. prosince uvedl hru *Karel Havlíček Borovský*, která podle hodnocení v regionálním tisku byla sehrána velmi pěkně, ale nebyla pochopena obecně. Vedle tiskových zpráv je činnost spolku dobře postižitelná na základě Zápisníku příjmů a vydání za jednotlivá představení. V roce 1912 tak byla sehrána *Honba za ženichem* a 1913 *Anděl Strážný*. Dále byly uvedeny hry *Pan kapitán* a *To byla noc*, reprizovaná také ve Výrově, u nichž nejsou uvedena data a není tudíž zřejmé, zda byly hrány před rokem 1918 nebo až po vzniku Československé republiky. Zřejmě v roce 1919 byly uvedeny *Potopa světa* a *Dobré jitro*, u nichž je jako výdaj mj. zapsáno spropitné sluhům a donáška na dráhu. V roce 1920 spolek uvedl hru *Jedenácté přikázání*, kde se ve výdajích uvádí petrolej na zkoušky, tedy do lamp, kterými se tehdy divadlo běžně nasvětlovalo. Z dalších zajímavostí u nákladů na divadlo je možné ještě uvést svíčku pro nápovědu ke hře *Pan Johannes* uvedeného roku 1923.

Divadelní představení se hrála v hostinci p. Kúsy a často také v přírodě Na skalce, kde byla např. v roce 1937 uvedena fraška *Ta myslivecká latina*. Činnost spolku zřejmě ukončilo vypuknutí 2. světové války.

/Zápisník ochotníků v Bukovině. Sbírka Muzea a galerie severního Plzeňska, inv.č. 5631.

Černíkovice

Ochotnický spolek Kollár byl v obci založen 20. května 1923. Tehdejší Obězník černíkovickým občanům z 2. června 1923 k tomu sděloval: „V naší obci byl ustanoven ochotnický spolek. Doufáme, že dojde jeho založení plného pochopení a uznání a že budeme v díle započatém podporováni. Myslíme, že každý, otec i matka uvidí raději, když jejich dítko bude se učití úloze mu uložené, než – li, když by seděl v hostinci a krátíl si chvíli hraním v karty. Odpovězte si sami, které z uvedeného jest prospěšnější a užitečnější. Dejte jakékoliv smýšlení stranické stranou a staňte se členy spolku, který je složkou čistě vzdělávací... V celé řadě okolních obcí, kde spolky ochotnické jsou již dávno

zřízeny, podporuje obecní členstvo, které jest o dobrou věc se starati.“

Bohatá činnost spolku přinášela dobré ovoce. Za svého působení sehrál přes 30 her, hrál doma i v blízkém okolí a sál při představeních byl vždy přeplněn. Mimo svého kulturního poslání přispíval i ke zvelebování obce, a to i hmotně, když jeho finančním přispěním získala obec knihy pro místní knihovnu, stříkačku na stromy, váhu na dobytek a nemalou měrou se podílel na stavbě pomníku padlých v 1. světové válce.

Činnost ochotnického spolku se rozvíjela hlavně v zimě. Důvodem bylo více času pro nacvičování her nežli v ostatních ročních obdobích, kdy jej místní ochotníci – zemědělci museli věnovat práci na polích. Vždy na Tři krále se konala výroční schůze. Spolek sehrál ročně přibližně tři vážné, ale také veselejší lidové hry v době od masopustu do Velikonoc, kdy se nekonaly taneční zábavy. Některé hry se ale hrály i v létě, a to na přírodní scéně. V lese „Oudoly“ byla sehrána *Kráska ze Šumavy* a hrálo se také pod hradem Krašovem, a to společně se spolkem z Brodeslav, se kterým si při větším počtu obsazených osob ochotníci pomáhali. Tak byla např. sehrána hra *Kubata dal hlavu za blata*. Podobně spolu s dřevěckým spolkem byla ve Dřevci sehrána hra *Jiří Radim*. Maskérem byl pan Lajpert z Kožlan. Ochotnické divadlo tehdy přispívalo k obohacení života a vyplnění volného času i vzájemnému setkávání lidí. Poslední nastudované představení měl spolek Kollár v Černíkovcích sehrát 19. 3. 1939. K tomu již ale nedošlo a po skončení 2. světové války spolek svoji činnost neobnovil.

☞ *Jarmila Hošková*

Česká Bříza

V roce 1914 byl založen divadelní odbor Sokola a vedle něj existoval od roku 1922 ochotnický soubor při DTJ. V poválečném období hrál divadlo v letech 1954-1963 dramatický kroužek Osvětová jizba.

Česká Doubravice

Ochotnické divadlo se dle dostupných informací rozvíjelo v České Doubravice ve 30. a 40. letech 20. století. Hrálo se v sále hostince U Hlousů. Ochotníci pocházeli z České Doubravice a Vladměřic.

☞ *Pavel Suk*

Čestětín

Pod hlavičkou obce vystupuje nejnovější ochotnický soubor regionu Duo Bobr. Tvůrčí je Štěpánka Bogárová a Věra Bradáčová. Impulsem k jeho založení byla *Hra o vagínách*, přibližující problémy žen všech věkových kategorií.

Čivice

Spolek ochotníků Dalibor byl v obci založen v roce 1919 a na úvod své činnosti sehrál hry *Vojnarka* a pak *Sedlák Zlatodvorský*. Konání dalších divadelních her často spojoval s jinou kulturní činností a významnými výročími. V roce 1932 např. pořádal Husovy oslavy, při nichž se hrála hra s příslušnou historickou tematikou *Pro víru*. Ještě předtím ve stejném roce při oslavách narozenin T. G. Masaryka sehrál obraz ze života tehdejší pohraniční stráže (financů) nazvaný *Pašeráci*. V roce 1933 byl postaven pomník padlým v 1. světové válce, na který spolek hradil sochu T. G. Masaryka. K jeho činnosti patřila i podpora dětským školním představením, jak tomu bylo např. v roce 1930 při hře *Šíverák hastrman*.

/Pamětní kniha školy v Kaceřově a Čivicích.

Číhaná

Ochotnická činnost v obci se podle dosavadních poznatků rozvíjela ve 2. polovině 50. let a počátku let šedesátých 20. století. Tehdy zde byl ustaven divadelní odbor při újezdni osvětové besedě, jehož vůdčí osobností byl pan Malík. Sahráno bylo např. *Jedenácté přikázání*, *Potopa světa* od V. K. Klicpery a hrálo se také divadlo loutkové.

Dobříč

V Dobříči hrál ochotnické divadlo ve 20. a 30. letech 20. století spolek Havlíček. Z jeho repertoáru známe z roku 1929 *České děvče - srdce zlaté*, s námětem z venkovského života od Jiřího Baldy v režii Jana Mancla a z roku 1931 *Tereziášti katané*, v níž hráli pánové Telín, V. Svoboda a J. Svoboda, Fr. Říha, Duchek a režíroval ji Václav Balín. Spolek byl aktivní i při dalších kulturních akcích v obci, k nimž patřilo např. v roce 1926 odhalení pomníku padlým v 1. světové válce.

Kromě Havlíčka je v zápisu obecní kroniky po roce 1930 zmíněn ochotnický a vzdělávací spolek Máj. Aktivní byl i dramatický odbor DTJ. Někdy před rokem 1930 sehrál představení *Jindra hraběnka Ostrovínová*, v němž účinkovali mj. Josef Mourek a M. Rýdlová. Z činnosti DTJ je dochován také rukopisný plakát na operetu *Písnička srdce* z roku 1938 uvedenou spolu s Havlíčkem v hostinci J. Beneše.

Ojedinelé zprávy známe z 2. poloviny 20. století, kdy v roce 1957 místní hasiči (SPO) sehráli *Palackého třídu 27*. V roce 1971 blíže nespecifikovaný divadelní kroužek uvedl hru J. L. Doudlevského *Holka jako buk* a rok později soubor při SRPŠ sehrál *Tetu z Bruselu* z repertoáru Voskovce a Wericha.

/Pamětní kniha obce Dobříč založená 1927, zápisy do roku 1959.

Dolní Bělá

Divadelní představení v obci pořádal zřejmě již na konci 19. století hasičský sbor, jak potvrzuje svým vypravováním Emanuel Hajmrle, který v něm hrával divadlo v hostinci u Širokých.

Ve 20. letech 20. století hrála divadlo také DTJ. V pamětní knize Dolní Bělé jsou uvedeny celkem 4 nastudované hry: v listopadu 1921 *Ferdinand spí* a o měsíc později *Koflíček Marie Terezie*, v roce 1922 *Starý pan advokát* a následujícího roku divadelní fraška *Prodaná nevěsta*. Počet diváků se pohyboval vždy kolem 150 osob. Dělnická tělovýchovná jednota měla spolkovou místnost v hostinci Josefa Rajcha, kde býval umístěn prostorný sál určený výhradně pro divadelní a kinematografická představení.

V roce 1912 vznikl ochotnický spolek Havlíček, jehož název byl zvolen záměrně, veřejnost měla být jeho prostřednictvím informována o smýšlení členů a představitelů. Program zakladatelů Havlíčka zněl: „Stejně jako brixenský bojovník, bude i náš spolek působiti neohroženě na poli národním, sociálním a pokrokovém“. Ustavující valná hromada se konala 29. 9. 1912 v místnosti Vojtěcha Hajmrleho za přítomnosti 15 členů. Při této příležitosti byl zvolen pořizovací výbor v čele s Emanuelem Hajmrlem a další členové výboru: jednatel Josef Šiman, pokladník Eman Šmíd, Václav Boháč, Jan a Tomáš Paškovi a Václav Aul. Na valné hromadě byly přijaty rovněž stanovy spolku. Tehdejší poštovní doručovatel Štancel podal návrh na zřízení vlastního jeviště, který byl posléze přijat. Bylo rozhodnuto objednat si jeviště u firmy František Fert v Brně-Husovicích.

První představení se uskutečnilo v místnosti Vojtěcha Hajmrleho 3.11. téhož roku. Za Štancelovy režie účinkovali Eman Hajmrle, Václav Aul, Václav Krauz z Horní Bělé, paní Jindrová z Lítého a Štancelová z Dolní Bělé. Toto představení, odehrávající se na jevišti vypůjčeném od pěveckého spolku Lumír z Krašovic, doprovázelo kvarteto.

Druhé představení sehrané již v prosinci bylo uvedeno na vlastním jevišti. Pro neshody s ochotníky odstoupil režisér Štancel a jeho místo zaujal Václav Boháč. Výtěžky z představení byly věnovány nejprve na splátku nového jeviště a později na rozšíření spolkové knihovny a knihovny místní školy.

Pro zkvalitnění svých hereckých výkonů docházeli vždy 2 členové souboru na každé představení do okolních obcí a sledovali jednotlivé účinkující, ve snaze vyvarovat se případných chyb v hereckém projevu.

V roce 1913 se výbor ochotnického spolku rozšířil o 5 členů – Františka Vaize, náhradníky Emanu Straku a Jana Boháče a revizory účtů Antonína Kupku a Františka Aila. Téhož roku vstoupil spolek do okrskové jednoty divadelních ochotníků v Plzni a byl rovněž povolen vstup žen do souboru. Pořádaly se zájezdy do sousední obce Horní Bělá nastudováním různých her a kromě divadelních představení se konaly plesy a maskarní věnečky.

Po odchodu vedoucích členů do války jeviště osiřelo. Nedostatek herců a pokles zájmu u obecnstva značně omezily divadelní činnost. I přes tyto nesnáze svolali zbylí nadšenci na 10. 10. 1915 valnou hromadu, aby alespoň do určité míry obnovili činnost a přijetím nových členů vyplnili mezery, které první světová válka svým povoláním do zbraně ve spolek učinila. Předsedou byl opětovně zvolen Emanuel Hajmrl, ačkoli v té době pobýval na frontě. Výtěžky z představení byly věnovány z převážné části ve prospěch vdov a sirotek. V roce 1916 byly za členky přijaty první ženy – B. Hajmrllová, Mařka Hajmrllová a Anna Pašková.

Zvolení členové výboru se považovali za dočasné vykonavatele těchto funkcí a po návratu účastníků války jim vedení spolku odevzdali.

Ihned po převratu pořádal Havlíček v prosinci 1918 mikulášskou zábavu, vyplněnou sólovými výstupy a jednoaktovkou za režie Václava Boháče. Poněkud slabší činnost se vysvětluje úmrtím režiséra Pavla Červeného.

V roce 1919 se nově zvoleným předsedou stal Tomáš Pašek, za jehož vedení spolek zakoupil pro usnadnění ochotnické činnosti acetylenové osvětlení od pana Fryče z Kozojed v hodnotě 400,- Kč.

V Dolní Bělé vznikla počátkem 20. let 20. století místní osvětlová komise, do jejíž řad byli zvoleni rovněž zástupci spolku Havlíček, a to Josef Vaiz a Václav Boháč. V roce 1922 změnil spolek své působišťe. Po neshodách s majitelem dosavadní spolkové místnosti se přestěhoval do hostince Františka Krauze, který byl však působišťem i místní Dělnické tělovýchovné jednoty. Její předseda František Hanzlíček a režisér František Bíba navrhli Havlíčku spolupráci, kterou však spolek na návrh Václava Tupého zamítl, ve snaze udržet si nezávislost. V místnosti, za jejíž pronajmutí nehradil žádný poplatek, začali herci nacvičovat Jiráskovy *Psohlavce*. Soubor si také objednal nové portály u dekoráčního malíře Domina Kotasa z Kladna, ale protože nedisponoval dostatkem finančních prostředků, zapůjčil si potřebný obnos u Mládeže československé národní socialistické. Místní hasiči a několik dolnobělských občanů – učitelka Mertlová a M. Nový – darovali další potřebné rekvizity.

Od konce první světové války počet členů rapidně narůstá. V roce 1918 je zaznamenáno 29 ochotníků a o rok později již 34. Ve 20. letech se jejich množství pohybuje okolo 37.

11. 3. 1923 uspořádal Havlíček jubilejní večer u Krauzů, jehož součástí byla scéna z opery *Ve studni*, pojednávající o bývalém Rakousku-Uhersku a vzkříšení našeho státu.

V roce 1923 byla na místním zámku uvedena hra *Jan Vyrava* za režie Václava Boháče a spolupráce Matěje Nového a Václava Dvořáka. Představení shlédli i přes nepřízeň počasí poměrně značný počet diváků a hra byla několikrát opakována. Účinkovalo zde 68 osob v dobových kostýmech: Jan Vyrava – Adolf Staněk z Bučí, rychtář Matouš – Josef Vaiz, Jeroným – Matěj Nový z Kostelíka, exulant Dvořák – Matěj Liška, direktor Karmín – František Bíba, Hrabě Roverédo – krejčí Karel Tupý, Bětuška – Marie Raunerová a komtesa Sylvia – Parlásková. Na scéně se podílel Ladislav Šípek.

V roce 1924 byl na popud několika členů Havlíčka založen pěvecký sbor v čele s Václavem Boháčem. V roce 1925 bylo do sálu zavedeno elektrické osvětlení Václavem Půtou a Otou Pioreckým, které přispělo ke zvýšení návštěvnosti jednotlivých představení. V tomto roce hostovala na spolkovém jevišti divadelní společnost Kaňkovského, od níž získal spolek za zapůjčení scény nájemné.

V roce 1926 se stal předsedou spolku František Vaiz a pěvecký sbor měl 25 členů, avšak, jak uvádí kronika, ne všichni měli pochopení pro tuto činnost.

Každým rokem byly pořádány tzv. Staročeské máje, které začínaly průvodem celou obcí, v němž vystupovala děvčata v národních krojích, v čele se sedláky jedoucími na koních s králem, za nimi hudební doprovod, čtyřstupy krojovaných děvчат a kat jedoucí v obrácené poloze na koni. Poté, co průvod dorazil až na náves, byl po úvodním proslovu zahájen koncert.

Po odchodu předsedy spolku Josefa Vaize v prosinci roku 1926 byl novým předsedou zvolen

František Vaiz. Téhož roku v listopadu byl založen jako odbočka Havlíčka zpěvácký spolek. Spolek pořádal se svými členy zájezdy do nedalekých obcí, například do Hvozda. V roce 1929 se František Vaiz vzdal funkce předsedy spolku a na jeho místo byl až do roku 1931 zvolen Eman Hajmrle a poté se předsedou stal Václav Reiprich. V tomto období se také osamostatnil zpěvácký spolek. Ochoťníci odebírali časopisy Jevišť a Československé divadlo. Na dolnobělské scéně hostovala opět Šolcova divadelní družina.

30. léta 20. století jsou symbolem nechuti dorostu k divadelní činnosti a nedochvilnosti některých členů a tudíž je patrný pokles počtu představení. Novým předsedou byl zvolen Václav Eduard. Divadelní rekvizity se několikrát stěhovaly ze skladiště Rajchovy zahrady do Půtovic stavení za nájemné dvou lístků na představení.

V roce 1933 byl zvolen předsedou spolku Josef Rajch a v únoru se zhotovilo stabilní pódium. 25. 12. 1933 byla sehrána Tylova hra se zpěvy *Fidlovačka* k příležitosti stoletého výročí naší národní hymny za režie Josefa Zachatého. Scénu navrhl Hromádka a provedl Václav Eduard, hudbu nacvičil Antonín Boháč. Na tuto hru byla pořízena nová rozhrnovací opona a závěsy na portály.

V roce 1935 byl předsedou zvolen Alois Bobysud. Téhož roku byla pořádána divadelní soutěž dolnobělského obvodu, které se zúčastnily ochotnické spolky z Dolní Bělé, Krašovic, Lomničky, Rybnice a Pláně. Ze 2 povinných bylo provedeno první soutěžní představení – Jiráskova *Vojnarka* – místním Havlíčkem. Výtěžky z dalších her byly darovány dolnobělské škole a Okresní péči o mládež v Manětíně.

V roce 1936 navrhli členové spolku změnit jeho stanovy a do místní osvětové komise byl za spolek zvolen František Vaiz. V roce 1937 byly schváleny tyto nové stanovy s dodatkem, že v případě rozchodu spolku případně spolkové jmění obecné škole v Dolní Bělé, nesejde-li se spolek do 3 let k další činnosti. Současně bylo usneseno objednat na návrh Josefa Machatého stanovy pro všechny členy, domácí a režisérský řád a jednací a knihovní řád. Stanovil se též program oslav 25letého trvání spolku: 3. 10. se měla konat nejprve slavnostní valná hromada, návštěva hrobů zemřelých členů na místním hřbitově a přátelský večer s programem.

V roce 1938 ochotníci sehráli 7. 3., 14. a 21. 3. Baldovu a Jankovcovu operetu *Odtroubeno*. Tak obrovský úspěch nemělo doposud žádné jiné představení, o čemž svědčí stále vyprodané hlediště a žádosti obecního úřadu o reprízu. Za režie Josefa Machatého nacvičil zpěvy řídící učitel František Korb, jako hudební doprovod improvizovali Josef Šípek, řídící učitel František Korb, učitelka Zdeňka Vlažná, Krauz, Košťál, Fousek a řídící učitel Blažek z Manětína. Dopravu hudebníků z Manětína obstaral Alois Bobysud, František Vaiz a Josef Zachatý. V operetě účinkovali: Alois Bobysud, Bíbová, Havlínová, Vaizová, Šlaufová, Reiprich Hromádka, Sachr, Antonín Kupka, Bartušek, Jindra, Piorecký, Václav Rajch, Pašek, Kupková, Tupá, Pašková, Vrchlavská, Rajchová, Prachařová a sestry Menzlový. Tanec nacvičil Josef Sachr. Při operetě bylo použito revuální opony.

Na podzim se k oslavě výročí samostatnosti sehrálo historické drama *Král Svatopluk* opět za režie Josefa Zachatého. Drama bylo provedeno dvakrát. Hlavní role obsadili: František Hromádka, Josef Piorecký, Antonín Kupka, Alois Bobysud, Václav Reiprich, Josef Zachatý, Helena Vaizová, Helena Šlaufová, Božena Žárová.

V té době se zavedlo elektrické osvětlení i na jeviště, které instaloval pan Rejč z Trnové.

Své 25leté trvání oslavil ochotnický spolek Havlíček až o rok později, 20. a 27. 3. 1938, provedením operety *Byli jsme a budem!*, kterou vyjadřuje vůli československého národa. Obsazení: Václav Reiprich, Korsa, B. Žárová, František Hromádka, A. Bobysud, B. Bíbová, J. Bábová, Kuneš, H. Vaizová, V. Šlaufová, J. Piorecký, F. Krauz, Gšír, Bartásek, Jindra, Krauzová, Kupková, Pašková, Vrchlavská, Sachrová, Václavíková, Tupá a Ročková. Za režie Josefa Zachatého řídil hudbu František Korb. Každé představení bylo zahájeno proslovem Františka Hromádky.

Na valné hromadě v roce 1938 byly rozděleny čestné diplomy zakládajícím členům V. Boháčovi, T. Paškovi a F. Vaizovi.

☞ *Lada Vodrážková*

Další údaje o ochotnické činnosti známe z roku 1957, kdy byla hrána hra *Vzbudte mne v šest* od S. Radešínského a hra *Jana* s tematikou života tehdejších mladých lidí. V letech 1985-1996 v Dolní Bělé působil ještě estrádní recitační soubor.

Dražň

První divadelní představení v Dražni hráli místní dobrovolníci 29. ledna 1911, a to hru E. Peškové *Furiant* v hostinci J. Peška na jevišti vypůjčeném od dělnického spolku v Dolní Bělé. Ve stejném roce se ještě konala veselohra *Starí blázni* od Štolby a Turnovského a pak v roce 1912 hra *Poklad* od Karla Pleskače. Další hra *Na selském gruntě* byla uspořádána až v roce 1916 a po ní se připravoval *Lešetínský kovář* k oslavě Jana Husa, který byl ale úřady zakázán, a tak u této příležitosti byl uveden kabaret z aktovek. *Lešetínský kovář* se na místní scénu dostal hned po válce, a to 22. prosince 1918 za nebyvalého zájmu obecnstva. Hru režíroval učitel Pavel Holec, který pak působil v Lomničce a okresních ochotnických sborech. Z jeho podnětu byl také 6. ledna 1919 ustaven vlastní dramatický odbor při hasičském sboru. Jeho předsedou byl M. Boháč, režiséry Pavel Holec a Josef Pašek.

Předválečná představení se hrála na jevištích půjčovaných z Dolní Bělé nebo z Pláně, a tak první snahou nově založeného odboru bylo získání jeviště vlastního. Pavel Holec vytvořil jeho návrh a zaslal společně s plánem malíři J. Černému do Kutné Hory, kde byly vyrobeny dekorace. Kostru a pódium zhotovili členové spolku sami ze dřeva poskytnutého místním obecním úřadem. Prvním představením konaném na tomto jevišti byl 3. srpna 1919 *Jos. Kaj. Tyl* od F. F. Šamberka. V roce 1919 byl soubor velice činný a kromě uvedené ještě sebral hry *Románek na horách*, *Kometa Hanzelínova*, obě od J. Skružného, od Malocha *Černé oči*, od Švamberka *K. H. Borovský*, pak dětské představení *České srdce* od B. Plumlovské a nakonec opět od J. Skružného *Ta naše Máňa*.

V roce 1920 se spolek přihlásil za člena okresního osvětového sboru v Manětíně a také do ÚMDOČ. U příležitosti odhalení pomníku padlým v 1. světové válce, o jehož postavení se dramatický odbor také zasloužil, bylo 11. 9. 1921 sebráno představení *Ve spárech rakouského orla*. Po odchodu Pavla Holce do nedaleké Lomničky činnost spolku pokračovala, i když s menší intenzitou. V roce 1931 hrál např. Jiráskovu hru *Otec*, která se konala ve vsi pod širým nebem za účinkování rozsáhlého komparsu (skupiny mládevců, průvodu, pohřbu, družiček a také koňských potahů). V jednotlivých rolích vystoupili Václav Koželuh z Pláně jako doktor Křivda, Jan Jindra v roli Otce, a dále hráli Václav Boháč, Josef Jindra, Josef Oprman, Anežka Pešičková, Václav Beránek, Baruška Pešičková, Alois Pešička, Bohuslav Jindra, František Beránek, L. Pešička a Baruška Zetková. Podobně i hra *Kubata dal hlavu za blata*, byla uvedena v roce 1936 v přírodě v tzv. Červenkovic jamce. Po 2. světové válce už ochotnická činnost v obci obnovena nebyla.

/Pamětní kniha dramatického odboru hasičů Tyl v Dražni, sepsal Pavel Holec v roce 1926. Knihovna Muzea a galerie severního Plzeňska.

Druztová

Spolek divadelních ochotníků v Druztové byl založen v roce 1907. Vystřídalo se v něm několik generací nadšených herců: Klik, Kučera, Jílek, A. Folková, J. Folková, Šnajdrová, bratři Bujetové, Tůma, Chlup, Štrunc, Havlová, Štembera, Koukolíková, Hanzlíček, Khodl, Beránek, sestry Boudové, manželé Krausovi, Lišková, Fryček, Očenášková-Kadlecová, Houdek, Zíka, Beránková, Sobota, V. Boudová, Suchý, Kohout, Šnajdrová-Březinová, Tarantíková, Liška, Čechová a mnoho dalších. Známým režisérem byl Matěj Štembera, po kterém se soubor nějaký čas jmenoval. Následoval Jaroslav Koukolík, Karla Štruncová, Jiří Bouda, Josef Kučera, Vojtěch Jílek, Vilém Vágner, Votěch Bujet, Jaroslav Beránek, Karel Tarantík a učitelé Suchý, Kadlecová. Náповědu dělaly Marie Korelusová a Věra Boudová. Herce maskoval Šnajdárka a po něm Tůma.

Zkoušelo se a hrálo v sále hostince U Hauznerů (později se zde říkalo U Lišků a U Jelínků). V létě se některá představení konala na návsi, za školou, na dvoře a v zahradě hostince. Záznamy spolku o jednotlivých divadelních hrách se do dnešní doby nedochovaly. Bývalí herci schraňují mnoho fotografií, ze kterých ale většinou nelze zjistit datum konání a název hry. V obecní kronice jsou zaznamenány jen počty uvedených her v jednotlivých letech (hrálo se 3× až 15× za rok). Podrobněji je zaznamenán rok 1927, kdy se odehrálo 10 představení a kdy 28. října soubor sebral hru *Noční šichta* od V. V. Rostínského. V dubnu 1941 vyšlo nařízení, které divadlo povolovalo pouze spolku

ochotníků a ostatním tuto činnost zapovídal. V Druztové se to týkalo DTJ, která hrála v sále hostince U Frenklů.

13. července 1947 ochotníci slavili 40. výročí své kulturní činnosti. Při té příležitosti uvedli na návsí hru *Naši furianti*. Pan Liška přistavěl k sálu hostince velké jeviště s kruhovým horizontem a nové dekorace. První představení se zde konalo 12. března 1949. O rok později převzalo celou budovu Západočeské konzumní družstvo. Divadlo se zde hrálo dál, soubor byl označován – nazýván divadelní kroužek při Osvětové besedě.

V následujících letech se hrálo vždy několik představení a byla reprizována. Počet diváků byl závislý na konkrétních hrách. K repertoáru patřily: *Babička*, *Jen na lékařský předpis*, *Parazit*, *Křivánek*, *Sládci*, *Jana*, *Jedenácté přikázání*, *Divá Bára*, *Selská láska*, *Marina*, *Rodinná vojna*, *Nový život*, *Půlnoční mše*, *Paní Marjánka*, *matka pluku*, *Růžové dopisy*, *Lešetínský kovář*, *Eva tropí hlouposti*, *Návštěva nepřichází*, *M. D. Rettigová*, *Matka* (v této hře vedle Marie Kadlecové excelovala žákyně 9. třídy Marcela Čechová), *Host*, *Lucerna*, *Tajemná tvář*, *Zvíkovský rarášek*, *Prodaná láska*, *Blázinec v prvním poschodí*, *Pan Johanes*, *Scapinova šibalství*, *Nebezpečná přítelkyně*, *Babička je formát*, *Radúz a Mahulena*, *Lesní Panna*.

Naši furianti, ochotnický spolek Druztová 1947 na návsí.

Na jevišti několikrát předvedly své umění i děti místní školy a ochotníci z okolních vesnic. Naopak druztovský spolek hostoval jinde. V roce 1967 se divadlo přestěhovalo do nově otevřeného kulturního domu. 30. dubna zde byla uvedena hra *Samota* od A. Jiráska a 25. prosince 1967 *Nezlobte babičku*.

V následujícím období se zájem o divadlo vytratil, činnost Spolku divadelních ochotníků v Druztové po šedesáti letech tiše ustala. Kulisy se vyhodily a zbyly jen zažloutlé fotografie a vzpomínky bývalých herců a diváků.

☪ Jiří Folk

Dřevec

Do Dřevce zajížděli před 1. světovou válkou ochotníci z okolí, kdy zde hráli např. členové Kolára z Kralovic nebo odbor NJP ze sousední Hodyně. Po válce se pak ustavil dramatický odbor Sokola, který vystupoval v místním hostinci V. Kopty. Hráli v něm např. V. Kožíšek, V. Novák A. Urbanová, V. Holub, sl. Vlková. Vedle veseloher, k nimž patřila *Zachráněná čest policajta* sehraná v roce 1931, soubor předvedl i hry vážnější jako *Václav Hrobčický z Hrobčic* ve stejném roce nebo předtím v roce 1924 *Její pastorkyni* se sl. Jelínkovou v roli Jenůfky a sl. Štolovou v roli Kostelníčky.

V roce 1952 byl sehrán *Strakonický dudák*, kde Švandu hrál Josef Čermák, Dorotku Jana Krocová, Rosavu paní Šťastná, Vocílku p. Götzler, Kalafunu p. Landergot. V polovině 50. let 20. století začala hry v Dýšíně režírovat paní Šťastná, která nastudovala *Výnosné místo* od Ostrovského. Dále se hrála *Slunečná paseka* od A. J. Urbana a opereta J. Jankovce *Teče voda proti vodě*. Po odchodu rodiny Šťastných do Plzně nastudoval v roce 1959 hru *Morálka paní Dulské* Alois Cabejšek a dále se hrála Čapkova *Matka* s Květou Černou – Syrovou v hlavní roli. Po jejím úspěchu Václav Ječný ještě nastudoval v roce 1961 hru rumunského dramatika Oktaviana Savy *Šestka z mravů*, která byla posledním představením tehdejšího dýšinského ochotnického souboru.

/Černá-Syrová, K. Ochotnické divadlo v Dýšíně. Zpravodaj obce Dýšiny 1992/2; Jedlička, A. Byla Matka posledním představením dýšinských ochotníků?; K tomu poznámka Jaromíra Sofrona Z obecní kroniky; Pokladní kniha dramatického odboru DTJ 1930-1938. Sběrka Muzea a galerie severního Plzeňska, inv. č. 3536; Kniha pro zápis činnosti Dram. odboru - DTJ v Dýšíně [1930-1940]. Sběrka Muzea a galerie severního Plzeňska, inv. č. 6511.

Ochotnický soubor Lucifer vznikl v roce 2002 v době, kdy obec Dýšina slavila 760 let od svého založení. Soubor založila Václava Kuklíková. Dramaturgem a režisérem souboru je Jiří Hlobil. O osvětlení a ozvučení scény se stará Karel Kuklík. V souboru hrají dospělí všech věkových kategorií, děti a dokonce i zvířata.

Boj na stříbrném jezeře, soubor Lucifer Dýšíná 2003.

Členy divadelního souboru jsou: Barbora Čechurová, Miroslava Čechurová, Antonín Čvančara, Štěpán Důl, Antonín Jedlička ml., Bohumil Klement, Vladan Klement, Bedřiška Koželuhová, Marie Krausová, Václava Miklíková, Pavla Nejedlá, Štěpánka Paidarová, Jana Stružková, Alice Dillenzová.

Z dětí v souboru hrají: Anička Čvančarová, Tereza Koželuhová, Lukáš Matějčíček, Petra Matějčíčková, Jiří Poidar, Vašík Silovský, Jakub Taubek.

Spolek má jednu obrovskou výhodu. Jeho členkou je Bedřiška Koželuhová, která vede známý hudební soubor Gutta, takže Lucifer má hudební doprovod, který skvěle dotváří atmosféru divadelních her.

První hra *Čertův kámen*, podle staré dýšinské pověsti, se hrála v pátek 30. srpna roku 2002 na

návsi před roubenkou, v době oslav 760 let obce Dýšina a 120 let Sboru dobrovolných hasičů. Soubor za svojí dosavadní existenci odehrál následující hry: *Z Dýšiny do Betléma* – vánoční zpěvohra, která se hrála se 20. 12. 2002. *Tam za vodou v rákosí*. Hrála se 26. 2. 2003 u příležitosti vernisáže výstavy „Povodeň a to ostatní aneb co nám voda vzala a dala...“. *O Radoušovi. Vrch Vydřiduch*, což je dramatizace starých pověstí z okolí hradu Radyně. *Boj na stříbrném jezeře*, která se hrála 6. 9. 2003 na koupališti v Nové Huti v rámci akce „Pozvánka na indiánské léto aneb babí léto“. *Fimfárum, Lakomá Barka, Tři sestry a jeden prsten* – na motivy Jana Wericha se hrály 19. 12. 2003. *Vendulka* – krátká scénka ze školního prostředí.

Putování za Betlémskou hvězdou – živý betlém s koledami předvedl divadelní soubor „Lucifer“, dětský pěvecký soubor Gutta a trubač Václav Greif v dýšinském kostele 19. 12. 2004.

Pohádka *Tři Honzové* na motivy českých pohádek. Hrála se v Modrém salonku 21. 12. 2004 a 20. 12. 2005..

Živý Betlém – putování *Za betlémskou hvězdou* s vánočními písněmi a se spoustou živých zvířat. Hrála se 25. 12. 2004 v zoologické a botanické zahradě v Plzni u statku Lüftnerka od 16 hodin. Účinkoval soubor Lucifer, pěvecký soubor Gutta, živá zvířátka, např. velbloud, pes Žofka, ovečky, kozy, zvířata která známe z Betléma.

Členové souboru Lucifer se podílejí na organizaci dalších akcí v Dýšině, k nimž patří Staročeské máje, masopust, obecní bál. Účastnili se slavnostního odhalení sochy G. S. Pattona a mezinárodního folklorního festivalu Česká návěs.

☞ *Eva Vorlová*

Hadačka

V obci je doložena činnost ochotnického souboru Třebízský v letech 1927-1938.

Hedčany

V obci sehrál, zřejmě ojedinele, v roce 1921 frašku *Zmatek nad zmatek* divadelní spolek místního sdružení republikánského dorostu.

Heřmanova Huť

V této průmyslové lokalitě severního Plzeňska hrál divadlo soubor ustavený při ZK (závodní klub) ROH podniku sklárny v 50. letech a na počátku 60. let 20. století. V roce 1960 se s hrou *Moje teta, tvoje teta* od Cacha umístil jako třetí v Západočeském kraji na soutěži vesnických souborů.

Hlince

Ochotnické divadlo se v Hlincích hrálo příležitostně. V roce 1920 zde kroužek mládežníků sehrál veselohru J. Skružného *Ta naše Máňa*. Po 1. světové válce činnost také vyvíjela Místní osvětová komise, která např. v roce 1937 sehrála představení *Na statku a v chaloupce*.

Hluboká

V obci hrál před 2. světovou válkou občas divadlo dramatický odbor Národní jednoty pošumavské a pak je doloženo ojedinele představení souboru ČSM, který sehrál v roce 1960 hru západočeského autora F. Frýdy *Sylva*.

Hodovíz

Kulturní aktivitu v Hodovizi vyvíjel zdejší hasičský odbor, který byl založen již roku 1900 s 20 činnými členy. Jediný doklad o konání divadelního představení se ale vztahuje ke slavnosti odhalení pomníku padlých vojáků v první světové válce v roce 1936. Po ukončení slavnosti mohli její účastníci shlédnout ještě divadelní představení v přírodě, nastudované v režii Antonína Lederera. Hra měla zřejmě úspěch, o čemž svědčily zaplněné řady obecnosti.

☞ *Lada Vodrážková*

V roce 1992 byl v obci založen ochotnický soubor Lípa, jehož vedoucím a režisérem je p. Hlaváček. V divadelních představeních konaných na hodovízské návsi na sv. Petra a Pavla účinkovali již téměř všichni obyvatelé vsi a řada lidí z okolí. Základ spolku ale tvoří 10-12 členů. Po hře *Ženich pro čertici* následovala řada dalších, především her veselých a zábavných, např. *Lucerna*, *Pan radní si neví rady*, *Lumpáci vagabundus*, *Madlenka z kovářny* nebo *Dcerušky tatika Berušky*. Soubor vystupuje v řadě dalších lokalit a spolupracuje s plzeňským divadelním spolkem Jezírko.

Hodyně

Počátek ochotnické činnosti v obci je spojen s návštěvou kralovických ochotníků spolku Kolár, kteří zde v roce 1907 sehráli *Charleyovu tetu*. Představení bylo impulsem pro založení místního souboru, který pak uvedl obraz ze života *Cikánka a její děti* od E. Peškové. Na přelomu 20. a 30. let 20. století zde dávalo hrát místní odbor republikánského dorostu pro Hodyně a Buček. V jeho podání byla v přírodě sehrána *Její pastorkyně* od G. Preissové nebo veselohra *Její systém* od Štolby, kterou režíroval učitel Tomeš.

Horní Bělá

V roce 1889 v obci působil ochotnický spolek Tyl a později divadlo hrála také DTJ.

Horní Bříza

V roce 1894 byla v Horní Bříze založena Hospodářská beseda s ochotnickým spolkem, který měl své jeviště v hostinci čp. 28. Když Hospodářská beseda po šesti letech zanikla, jeviště zůstalo zachováno a ochotníci pravděpodobně občas vystupovali i v dalších letech.

V roce 1912 se začali ochotnickému divadlu věnovat členové nově založené DTJ. V prvním roce sehráli jedno představení v hostinci čp. 28, v dalším roce tři představení a o rok později začali hrát i divadlo pro děti. Jejich další činnost přerušila válka. Hned v roce 1918 byl ustaven při DTJ dramatický odbor a v následujících čtyřech letech bylo sehráno 12 představení. DTJ si roku 1921 zařídila vlastní jeviště v hostinci Fr. Kašpara v čp. 20 nákladem 3832,- Kč. Ještě v roce 1929 bylo sehráno 5 představení a v roce 1930 pak čtyři. Potom se již údaje o činnosti dramatického odboru DTJ v kronikách neobjevují.

Mezitím začal divadlo také hrát Sokol. V nově postavené sokolovně (v roce 1922) zřídil jeviště s oponou od akademického malíře Mar. Salzmana. Ta se však nikomu nelíbila, a tak ji akademický malíř a legionář Antonín Smutný za odměnu 500,- Kč přemaloval. Na této oponě byl zobrazen tématický výjev Země česká - domov můj. Divadlo se stalo hlavním zdrojem příjmů Sokola. Dramatický odbor „téměř umělecky předváděl povětšinou české divadelní kusy, vyžadující i veliké výpravy, např. *Lucerna*, *Král Václav IV.*, *Pražský žid* a jiné, vedle veseloher i operet“. Nejstaršími ochotníky byli Jan Cubr a František Mancl, výpravu obstarával Fr. Šimsa a elektrotechnik Jan Reyč.

Ochotnické divadlo se hrálo až do 2. světové války. O poválečných letech chybějí v kronikách údaje a poslední zmínky z kroniky pochází z let 1957-1958, kdy se v sokolovně hrál *Pygmalion*, *Příběh jedné*

lásky, Císař pán o ničem neví a Třetí přání. Z počátků 60. let 20. století ještě pochází, z regionálního tisku, další zprávy o činnosti dramatického kroužku Závodního klubu Keramických závodů, který v roce 1960 uvedl *Lucernu*, v roce 1962 hrál v sousední Trnové hru Hynka Matušky *Chvála zdravého rozumu*, která byla tématicky vsazena do tehdy současného prostředí továrny a zápletka odhalovala a pranýřovala její špatné pracovníky. O rok později bylo ve spolupráci s ochotníky z Trnové uvedeno *Diamantové srdce* od Olgy Scheinplugové.

☞ *Božena Royová*

V březnu roku 1948 objevil pan Stanislav Novák na půdě místní sokolovny bednu se starými loutkami. Přizval k sobě kamaráda Františka Čechla a od této doby se začala psát historie amatérského

Loutky muzikantů souboru Radost Horní Bříza.

loutkářského souboru Radost. První loutkové představení se konalo 21. listopadu 1948. Od této doby až do roku 1960 se loutkový soubor stěhoval z jednoho místa na druhé a počet jeho členů slibně narůstal. V roce 1960, v době otevření závodního klubu, jich měl asi 29, i když někteří si přišli zahrát jen na kratší dobu. Mezi hlavní členy souboru patřili principál Standa Novák, Antonín Lang, František Štumbauer, a dále Jiří Bárta, Jan Fábera, Milan Lang, Vlastík Čábal. V závodním klubu se jako první sehrála pohádka *Vodníkova Hanička*. Potom do souboru přicházeli další členové jako Zdeněk Lang, Vlasta Beránková (Kroftová), Jiří Vopat, Valina Mazurová, Jiří Fujan, František Krauz, Zdeněk Blažek.

Zakladatele souboru vystřídal v roce 1979 František Krauz, který jej vedl až do roku 1992, kdy předal žezlo Dušanu Randovi. Tehdy měl soubor již ucelený depozitář loutek, kulis i nezbytných scénářů a pohádek. Jeho členy byli Květa Parlásková, Petra Šimicová, Dušan Randa, Jiří Fujan, Jiří Vynáhlovský, Pavel Jindra, Tomáš Motyčka, Tomáš Píža, Standa Jiroušek a nově Michala Lhotáková a Mirka Šimlová. Soubor fungoval až do roku 1995.

☞ *Jiří Vynáhlovský*

V roce 1995 byl v Horní Bříze založen Ochotnický spolek amatérského divadla „Osada“ Horní Bříza, jehož předsedou se stal Jiří Vynáhlovský. První hrou byla, 30.3.1996, pohádka J. Wericha *Královna Koloběžka první*. Pak následovala komedie *Ten, kdo utře nos*, *Vražda sexem* a pohádka *O rohaté princezně*. V roce 1999 byla připravena hra *Na bříše* a kabaret *Už zase pátek třináctýho* a dále *Taková ženská na krku* a v roce 2001 *Komedie o strašidle*. Mezitím v roce 2000 rezignoval J. Vynáhlovský a v čele spolku stanul K. Voráček, ale jen do roku 2001, kdy se předsednictví ujal Pavel Bárta. V roce 2002 soubor uvedl detektivku *Vražedné dědictví* a rok později *Co v knize nebylo* a *Stará známost*. V roce 2004 *Jak unést dámu* a 2005 *Trivial game*. Osada od svého založení organizuje přehlídku Divadelní jaro, většinou za účasti souborů z regionu. V současné době má 17 členů.

Horní Hradiště

V roce 1937 dramatický odbor MDS sehrál hru *Pro lásku a pro vlast*. Další zprávy o divadelním představení známe z roku 1957, kdy byla ochotníky nacvičena *Aladinova lampa*.

Hradecko

Místní ochotnický soubor Havlíček byl založen v roce 1923 po návštěvě ochotníků z Břízka, kteří zde hráli hru *Románek na horách* od Skružného. Spolek pak hrál v hostinci U Vlků až do počátku 2. světové války. V repertoáru měl jak veselohry jako např. *Zlatý liják* od B. Rajske – Smolíkové hraný v roce 1937, tak vážnější hry jako *Smír* od O. Pospíšila sehraný za režie V. Malečka v roce 1926.

Hrádek u Manětína

V Hrádku organizoval divadlo taktéž místní odbor Národní jednoty pošumavské v letech 1936-1938. V něm hráli ochotníci z Hrádku a z Brda. Sehrána byla tato představení: 2. února 1936 *Kráska ze Šumavy*, 20. prosince 1936 *Její osud*, 25. dubna 1937 *Dědek pod pantofolem*, 12. prosince 1937 *Vítězství fořta Meruzalky* a posledním představením byla 24. dubna 1938 hra *To byla noc*. Zánik nastal v říjnu 1938 v souvislosti s připojením Hrádku k Německu.

☞ Pavel Suk

Hromnice

Roku 1909 vznikl Spolek divadelních ochotníků Šubert v Hromnici, od roku 1922 byl členem ÚMDOČ. Spolek hrál několik představení do roka. Svoji činnost ukončil v roce 1951. V roce 1949 převzal tuto aktivitu Československý svaz mládeže. Divadlo se zde opět hrálo až do 80. let 20. století.

Hvozď

Divadelní činnost v této obci zahájil místní odbor hasičského sboru, jehož starostou byl řídící učitel Antonín Holub. Zpočátku hrál na vypůjčeném jevišti z Plání. První představení, Malínského *Tatínkovy juchty*, se datuje do roku 1919. Později si ochotníci, díky řídícímu učiteli Emilu Širokému, pořídili jeviště vlastní. Podle Pamětní knihy obce Hvozď se nedochovaly žádné záznamy o divadelní činnosti provozované mezi léty 1920-1931. Zmínky pokračují až od roku 1932, kdy mohli diváci shlédnout jediné představení, které nastudoval odbor hasičů za vedení řídícího učitele Artura Lederera a zdejšího starosty Františka Jindry. Díky hojně účasti byl finanční zisk z této aktivity věnován na rozšíření obecní knihovny. Divadlo se hrálo ve spolkové místnosti Jana Trylče. Kromě toho sbor organizoval početné plesy, masopustní zábavy, na nichž atmosféru zpříjemňoval hudební doprovod Drofů, okrsková cvičení a další slavnosti.

Divadlo provozovala také školní mládež, která pod Ledererovým vedením a za spolupráce třídního učitele Františka Kolečka nacvičila v roce 1934 divadelní hru na počest oslav prvního prezidenta. Téhož roku vznikl pravděpodobně samostatný divadelní spolek, který opět pod vedením učitelů sehrál jediné představení pro dospělé.

Od roku 1938 se konaly veškeré kulturní akce v hostinci Václava Kroje, jelikož spolková místnost u Trylčů nemohla být k takovýmto radostným příležitostem z rodinných důvodů (úmrtí syna Trylčových) využita. O dva roky později se zábavy střídaly v obou hostincích. V tomto období se hasiči spíše zaměřují na pořádání plesů a poslední a zároveň jediné divadelní představení se konalo 23. 6. 1940 opět v pronajaté místnosti hostince Václava Kroje.

☞ Lada Vodrážková

Chotíkov

Počátky ochotnického divadla v obci se tradují od roku 1930, kdy chotíkovský občan pan František Liška soustředil kolem sebe skupinu sousedů ochotných nacvičovat s ním jednoduché divadelní kousky. Hráli tehdy v hospodě U Rozsypalů.

Ze starých mlýnů, ochotnický soubor osvětové besedy Chotíkov.

Nejúspěšnější období ochotnické činnosti v Chotíkově spadá do let 1946–1960. Kulturní život v obci tehdy řídila Újezdní osvětová beseda, při níž Spolek divadelních ochotníků Chotíkov pracoval. V roce 1947 bylo v obci vybudováno stálé jeviště v domě čp. 231 a bylo spojeno se sálem hostince čp. 54 U Lebedů. Výstavbu jeviště provedli ochotníci brigádnickou činností a vlastním nákladem. V roce 1948 zakoupili nové kulisy – pokoj, les, náves, v ceně 40.000,- Kč.

Režisérem představení byl učitel, později ředitel místní osmileté střední školy Vratislav Rozum. Duší celého spolku a zároveň nadšeným hercem byl učitel českého jazyka Miroslav Kleissner. Přínosem ochotnického spolku byly také ženy, jako např. Anna Janouškovcová z čp. 220, která se přistěhovala do Chotíkova z Domažlic, kde byla dlouholetou členkou spolku Havlíček a měla tedy herecké zkušenosti. Také tehdejší tajemnice místního MNV paní Řežáčová dokázala zahrát různé ženské postavy. Pro komické role se hodil Václav Hřebec z čp. 245, velkou výřečností vynikal člen hasičského sboru Václav Valeš z čp. 130. Jako maskér u spolku pracoval pan Lavička ze sousedního Příšova. Kostýmy pro herce se šily a upravovaly podomácku. Do hraní se zapojovaly i děti a odrostlejší mládež, takže spolek čítal 25 – 30 aktérů.

Režisér se nezalekl ani hudebních partů v některých hrách, výborným zpěvákem byl František König z čp. 98. V obci tehdy existoval i malý smyčcový a dechový soubor pod vedením místního učitele Václava Dobrmana, který v případě potřeby ochotníkům vypomáhal.

Až později, v roce 1979 vznikl při pionýrském oddíle Jitřenka pod vedením dlouholeté ochotnice paní Ivany Malatové dětský divadelní soubor. K jeho největším úspěchům náleží 1. místo na okresní přehlídce dětských divadelních souborů a účast v krajském kole s představením *Břeljatá princezna* v roce 1982 a v roce následujícím rovněž 1. místo z okresní přehlídky a čestné uznání z krajského kola s divadelním pásmem *Návštěva s řádky, která jsme vykradli*. V letech 1985-1996 vystupoval dětský soubor pod jménem KUK s pásmy večerníčků, recitací nebo krátkých pohádek. Mezi jeho poslední vystoupení patřily pohádky *O třech čarodějnicích* a *Čert Bulbán a čarodějka Krákoranda*.

Chrást

V roce 1954 hostoval ve hře *Vojnarka* národní umělec Jaroslav Průcha. V letech 1955-1959 bylo nacvičeno a sehráno 16 her. Poslední hrou tohoto souboru byla komedie *Nanebevzetí plukovníka Heiliga* sehraná v roce 1963.

32

Vlastní dramatický odbor měla v době mezi válkami i DTJ Chrást. O tomto odboru nejsou v místní kronice žádné zápisy.

V roce 1951 byl při ČSM Chrást ustaven divadelní soubor. V roce 1955 byla nacvičována hra *Mistr Petr Pleticha*, avšak soubor se rozpadl. Byl obnoven v roce 1957. Za dva roky byla s úspěchem sehrána

Sůl nad zlato, ochotnický kroužek při ZDŠ Chrást 1966.

hra autorky Řezáčové Jana. V roce 1960 nacvičili mládežníci pod vedením V. Osvalda divadelní hru *Paňák s rolníckami*. Z dalších let nejsou o tomto souboru zprávy.

V letech 1962-1973 hráli divadlo žáci ZDŠ Chrást. Velmi zdařilou akcí bylo divadelní představení *Zlatovláška*, jež s dětmi v roce 1962 nacvičila p. učitelka Věra Suchá. V roce 1963 sehrál dramatický kroužek pohádku *Čapí mládě*. Rok na to byla k MDŽ sehrána *Kouzelná čepice*. V roce 1966 byly nacvičeny: *Sůl nad zlato* a *Sněhová královna*. Zásahu na úspěšném provedení obou her měla vedoucí dramatického kroužku Jana Křenová. V roce 1967 sehráli žáci dvě vystoupení s hrou *Princeznin prsten*. Žáky vedl pan Flajšhans a J. Čechurová.

V roce 1984 byla ještě sehrána dětským divadelním souborem Radost při místní OB pohádka *O Honzovi a kočičce* reprízovaná ve Štáhlevesch a Radnicích.

☞ *Zbyněk Blaheta*

Chrašovice

Divadlo hrál v obci dramatický odbor hasičů ustavený v roce 1929 a rovněž sdružení republikánského dorostu založené o rok později. O jejich činnosti, stejně jako o Ochotnickém kroužku doloženém fotografií z roku 1929 (je možná totožnost s ochotníky hasičskými), ale nemáme další informace.

Ochoťnický soubor Chrástovice 1929.

/Památník obce Chrástovice, založen roku 1925 obsahuje chronologické záznamy do roku 1935; Bukačová, I. 750 let Chrástovic. Mladotice 2000.

Chříč

První záznamy o divadle ve Chříči se zmiňují o divadelních vystoupeních organizovaných a předváděných místním sborem dobrovolných hasičů koncem 19. století a to od roku 1895. Vedle stručné informace, že vystupovali v místním hostinci, nic jiného nevíme. První divadelní spolek ochoťníků byl podle písemných dokladů založen v roce 1908. Na fotografii z 28.2.1909 jsou

Lucerna, ochoťnický soubor Chříč 1946.

zachycení jeho členové a jak bylo v této době časté dali si jméno Čtenářsko-ochotnický spolek Havlíček, povzbuzovalo se tím národní cítění. Z názvu je patrné, že měl vedle amatérského divadla vyšší ambice, byl zároveň spolkem čtenářským, což byla v té době významná osvětová a kulturní činnost. Hrál se a četlo zásadně česky. Bohužel se s výjimkou fotografie nezachovaly žádné doklady o jeho členech a činnosti.

Po válce vznikaly spolky nové. Že ochotníci pokračovali i na Chříči dokládá zmínka v Kralovickém obzoru z roku 1922, ve které se uvádí: „Dne 4. června sehraje kroužek ochotníků z Křice (název obce Křic byl používán až do května 1923 – zemskou správou obnoven starý název Chříč v únoru 1922) na hradě Krašově hru *Boběček z ministerstva aneb není nad protekci*. Zřejmě již tehdy šlo o aktuální problém. Další zpráva uvádí sedm představení ve Chříči v roce 1932, ale bez dalších údajů. Divadlo se hrálo v hostinci v usedlosti Palkoskových čp. 28, později U Vilímů, kde byl velký sál, jeviště i potřebné vybavení včetně kulís a dalších rekvizit. V letech 1918-1938 divadlo hrál dramatický odbor Sokola.

K výraznému oživení ochotnických představení došlo v období Protektorátu, kdy se z malých amatérských jevišť většinou utajené, ale často i otevřeně okupanti zesměšňovali různými nárazkami a burcovalo se vlastenecké cítění. Často se to provádělo již výběrem her a drobnými úpravami v textech či doplňujících písničkách. Neprošlo všechno, bylo třeba určité opatrnosti, protože němečtí, respektive protektorátní, úředníci texty a podobné projevy kontrolovali i osobně. Vedle výstrahy mohlo dojít k zákazu příslušného vystoupení nebo činnosti spolku a dokonce i k uvěznění odpovědných osob.

Repertoár chříčských ochotníků byl v tomto období bohatý, nastudovali i náročná dramata například *Maryšu*, *Lucernu* operety *Dáma s kaméliemi*, *Ptáčnickova schovanka*, *Olšovský kostelíček*, dále pak *Paní Marjánka*, *matka pluku*, *Dalskabáty hříšná ves*, *Chaloupky pod horami* a další. O válečnou produkci se zasloužili zejména místní režiséři pánové Šubrt z Holovous (do svého uvěznění Němci), řídící Chaloupka ze Chříče a paní Hajská ze Sv. Barbory u Radnic, ta se věnovala především operetám a nastudovala i balet. Divadlo se hrálo ve Chříči, ale herci pocházeli i z okolních vesnic Holovous, Hlinců, Studené, Lhoty a Slatiny. Na představeních se účastnil značný počet občanů, což je patrné ze snímků např. z *Lucerny* či *Chaloupky pod horami*.

V nejbližších letech po válce se v hraní pokračovalo velmi aktivně. Po *Lucerně* nastudované ještě v konci války, nyní reprizované, se uskutečnily, vedle her jejichž názvy jsou zapomenuty, v roce 1947 skautské divadlo *Tři junáci ve stanu kromě psa*, v roce 1949 *Zlý jelen* v režii Fr. Holého ze Studené. Režii se v tomto období věnoval i další divadelní nadšenec pan Podzimek, který se v té době do Chříče přistěhoval. I z tohoto poválečného období padesátých let, se zachovalo velmi málo konkrétních dokladů. Samostatný ochotnický spolek zanikl. Podle paměti účastníků se prý v roce 1954 pod hlavičkou státního statku nastudovala hra A. Jiráska *Kolébka*. Další divadelní činnost se uskutečňovala již pod hlavičkou JZD či ČSM, což dokazují plakáty z té doby. Šlo o hru *Dámy a husaři* roku 1958, *Návštěva nepřichází* (1960), *Hvězdy v oblacích* (1964) a *Hrátky s čertem* (1965), což je poslední doložená hra místních ochotníků. V roce 1961 byl v prostoru zámeckého parku vytvořen přírodní amfiteátr, kde se v roce 1964 uskutečnil letní divadelní festival.

☞ Vladimír Petrlík

Jarov

V Jarově bylo poprvé sehráno ochotnické divadelní představení *Podskalák* 24. dubna 1905, a to pravděpodobně za režie učitele Antonína Holého. Místní kronika pak k ochotnické činnosti uvádí příležitostné zápisy.

Roku 1924 tělovýchovná jednota Sokol v Jarově zakoupila divadelní jeviště o třech proměňách za 399,- Kč, které zahrnovalo světnici, pokoj, náves a les. Na něm se pak každým rokem sehrálo nejméně jedno představení.

7. března 1925 se konala oslava 75. narozenin prezidenta T. G. Masaryka v hostinci čp. 50. Po pronesené přednášce následovaly básně, sborová píseň a byla sehrána scénka *Na úsvitě* znázorňující významné dny našich dějin.

Náš furianti, ochotníci Sokola Jarov 1950 na návsi v obci.

Další divadelní představení sehrála 29. května 1950 místní organizace Sokola spolu s okolními sokolskými jednotami na návsi, před čp. 1. Místo bylo vybráno tak, aby se v blízkosti nacházely dřevěné špýchary čp. 21, čp. 1, čp. 2 a čp. 23, které tak vytvořily kulisy. Před nové obytné stavení čp. 1 byly zasazeny dvě zelené břízy, aby novou stavbu zakryly. Představení *Náš furianti* od Ladislava Stroupežnického nastudovali sokolští ochotníci za režie ing. Nývlta, majitele pivovaru v Plané. Divadelní představení bylo poslední akcí Sokola, který následně svoji činnost ukončil.

✶ Jana Staňková

Kaceřov

V obci byl 2.12.1928 založen ochotnický spolek Smetana, který pak vyvíjel činnost nejméně do roku 1938.

Kaceřov se však proslavil divadelním festivalem Kaceřovské léto, který se zde hrál od roku 1950 a vznikl na popud příznivců ochotnického divadla v Kaceřově a dále divadelního spolku v Radnicích, který byl také hlavním garantem a na festivalu pravidelně vystupoval. Představení se konala v obci na různých místech, hrálo se i na dně vyschlého rybníka, ale nejčastěji v renesančním zámku. Na tomto festivalu vystupovaly prestižní soubory z celých západních Čech, ale méně soubory z regionu. Program sestával každoročně z několika představení hraných během léta v různých termínech. První uvedenou hrou byl 3.7. 1950 *Divotvorný klobouk* v podání radnického souboru. Hned druhý den kaceřovští ochotníci sehráli hru *Sluneční paseka*. Celkem bylo během několika let trvání festivalu předvedeno 51 divadelních her. Např. v roce 1955 Hornické divadlo z Radnic hrálo

KACEŘOVSKÉ LÉTO
1950

SOBOTA 21. ČERVENCE 20. h.
Členové operety laureáta stát. ceny KDO JE TILTA
Režie: M. Jarošovič a Radok - hudba J. Kaláb - J. Löffler

STALO SE V DESTI
Hudební veselohra
Režie: J. D. Štěpán - J. D. Štěpán a J. D. Štěpán
J. D. Štěpán

NEDELE 22. 7. 56 VE 14 HOD.
Kaceřovský soubor představení KACEŘOVSKÉ LÉTO
Hudba: J. D. Štěpán

Jak se u nás tancovalo a zpívalo
Hlasová hudba, zpěvy, tance a výstavní
POUŽITÍ: KACEŘOVSKÉ LÉTO

Chirurg Platon Krečet a Čapkovu *Matku*, ZK Kovohutě Rokycany *Maryšu*, ochotníci z Nejdku *Cestu lososů* a Medika Plzeň *Malajskou romanci*. V roce 1956 hrál 60 členný soubor plzeňských pivovarů hru *Paní Marjánka, matka pluku*, soubor MOD Hořovice *Scapinova šibalství* a z regionálních souborů zde vystoupil ZK chemických závodů v Kaznějově s *Fidlovačkou*. Z dalších divadelních uskupení severního Plzeňska se Kaceřovského léta zúčastnila v roce 1962 Lidová scéna z Kralovic s hrou *Svatba snátkového podvodníka* a v roce 1963 divadelní kroužek OB z Trnové s veselohrou *Nebezpečný věk* a soubor ZK ROH Keramických závodů Horní Bříza s lidovou hrou *Ďábelské kličky*. Festival rokem 1963 skončil, když v roce následujícím se v regionálním tisku jen objevil poměrně rozsáhlý článek nostalgicky vzpomínající na uplynulé ročníky a burčující ke konání dalších, když končí slovy: „Kaceřovské divadelní léto nebude? Tak co vzchopíte se, Kaceřovští, nebo ne?“

/Fencl, V. Ves Kaceřov, z historie obce. Kaceřov 1998.

Kalec

Zajímavou epizodou ochotnického divadla na severním Plzeňsku je divadelní kroužek místní skupiny ČSM v Kalci, jehož činnost je doložena k roku 1954, kdy mj. sehrál pohostinně v Nebřezinech veselohru *Kam čert nemůže nastrčit bábu*. Místní tisk ji však podrobil tvrdé kritice, především volbou námětu, který nesplňoval tehdejší představy o socialistickém umění a hru označuje jako zcela nevhodnou, jelikož neukazuje ekonomickou podstatu nevěry v buržoazní společnosti.

Kamenný Újezd

O ochotnickou činnost se v obci po 1. světové válce snažila především Národní jednota pošumavská, která hrála na provizorním jevišti v hostinci U Žďárských. V roce 1933 byl ustaven divadelní kroužek DTJ, k jehož zakládajícím členům patřili Josef a Alžběta Bečkoví, Josef Toupal, Anna Laubová, Rudolf Baxa, Rudolf Paveza, Marie Pavezová a další. Tento soubor pak hrál v průměru dvě hry - premiéry ročně, a to až do roku 1938, kdy se Kamenný Újezd stal součástí Německa. Prvním představením po válce byla v roce 1945 *Paličova dcera*. V čele souboru stál Rudolf Paveza a k neaktivnějším členům patřili Vl. Baxa, K. Šteng, M. Denková. Za první výdělek si soubor pořídil oponu a pak postupně další vybavení. K repertoáru patřily známé hry jako např. *Naši furianti* nebo *Chudák manžel*. Na počátku 60. let 20. století hrál tzv. angažované hry jako např. *Jana* od Řezáčové a dále Katajevovu *Ztracenou neděli* nebo *Labyrint srdce* od Františka Pavlíčka, kterou režíroval Rudolf Paveza, scénu připravil Míla Němeček a hráli např. Marie Oplová v roli matky a Jaroslav Janeček v roli mladého zámečníka - komunisty. V Kamenném Újezdě měla celostátní premiéru hra *Generál*, jíž se zúčastnil i její autor Miloslav Fikerle. Soubor se zpočátku své činnosti snažil spolupracovat s místním JZD, ale od roku 1955 hrál pod hlavičkou místní osvětové besedy a pod názvem Jirásek. V roce 1961 měl 45 členů. Hrál do roku 1974, kdy jako poslední byla uvedena *Paličova dcera*.

Kaznějov

Počátky ochotnického divadla v Kaznějově spadají do konce 19. století, kdy byl na podnět Jakuba Winklehöfera, pokladníka firmy J. D. Starck, a Antonína Hájka, knížecího lesního z Doubravy, v roce 1896 ustaven Ochotnický soubor Kollár. Stanovy spolku sestavili učitelé Rudolf Wácha a Ludvík Kadlus. První valná hromada se konala 19. dubna 1896 za přítomnosti 25 členů. Předsedou byl zvolen Jan Šimandl, starosta obce, režisérem Ludvík Kadlus, ředitelem divadla František Sušánka a správcem divadla Josef Juha. Ochotnický spolek začal pracovat prakticky s holýma rukama. Členský příspěvek činil 10 krejcarů. Hned na počátku se potýkal s finančními těžkostmi. Při zahájení činnosti měl 100 zlatých dluhu, ale už po roce vykazoval čisté jmění 6 zlatých a 68 krejcarů. Soubor též řešil problémy s jevištěm, které bylo nakonec zapůjčeno z Třemošné a teprve po několika letech si pořídil vlastní dřevěné jeviště.

Ochoťnický spolek Kolár Kaznějov 1913.

První akcí Kollára byl deklamatorní večer spojený se zábavou v hostinci Václava Henžlíka a dále dvě jednoaktové hry *Třiasedmdesát krejcarů pana Švancary* a *Zastaveníčko při měsíčku*. První ženou, členkou spolku, se stala Barbora Sušánková. V roce 1898 už měl spolek 64 členů. Koncem 19. století a počátkem 20. století ale divadelní činnost skoro ustala. Řada členů vystoupila a hrozilo jeho rozpuštění. Zlepšení činnosti nastalo po roce 1902. Ke starším členům přistoupili mladí, jako např. Antonín Vopat, který od roku 1904 vykonával funkci předsedy. Nastalo slavnější období. Byla nastudována představení *Jan Výrava*, *Naši furianti*, *Na statku a v chaloupce* a jiné. Divadelní představení se konala střídavě v hostinci Františka Plechatého a v hostinci u Rottů, kde se spolek od roku 1910 usadil natrvalo. Hrál se na dřevěném přístavku a později bylo postaveno jeviště zděné.

Psoblavci, dramatický odbor Sokola Kaznějov 1922.

Léta před první světovou válkou a samotná první světová válka zasáhly do činnosti spolku velmi rušivě. Přesto však činnost pokračovala, i když někteří členové byli povoláni do války a několik z nich se stalo její obětí. Začala také spolupráce s tehdejšími politickými stranami a odborovou organizací Lučebníků. Byly pořádány společné výlety a zábavy.

Po vzniku republiky v roce 1918 se činnost spolku začala opět rozbíhat. Uváděna byla divadelní představení na jevišti i ve volné přírodě. Hrály se hry historické, ale i hry se socialistickou tendencí z dělnického prostředí. Nejvíce očekávané bylo vždy představení, které se hrálo v předvečer svátku 1. máje.

Hlavní zásluhy o vedení spolku do počátku druhé světové války měli Rudolf Hanzlíček, Antonín Kindl, František Triner, Václav Juha, Božena Nová, Antonín Šmídl, režisér spolku Antonín Henzlík a Růžena Běhounková. V tomto období byly nastudovány hry *Dorino štěstí*, *Cikánština pomsta*, *Vynález profesora Orta*, činohra *Tatičkovi to nejkrásnější!*, hra *Krepkin*, drama *Na děkanství*, pohádka *Krakonoš* a jiné. Ke 40. výročí spolku Kollár v roce 1936 byla s úspěchem uvedena hra *Maturita*. V té době se poctivě vyjádřil o činnosti ochotnického spolku v Kaznějově okresní osvětový referent, řídící učitel Pavel Holec z Lomničky. Nejpозději od počátku 30. let 20. století byl vedle Kollára činný také dramatický odbor Sokola. Spolu s Kollárem sehrál v roce 1930 historickou hru *Mučedník brixenský*, na jejíž režii se podíleli jak A. Henzlík, tak A. Vachta za Sokol. I repertoár dramatického odboru Sokola byl pro svoji dobu tradiční, hrála se *Fidlovačka*, *Lidé na kře*, *Srdce v bouři*, *Pudřenky*. Mezi herce tohoto souboru patřili E. Vacková, O. Kondelová, M. Buršová, A. Suk, F. Hofman.

V době Protektorátu ochotnická činnost obou souborů zanikla. Josef Müller, František Valeš, Václav Juha, František Štefl, Antonín Henzlík, František Müller a Antonín Müller byli zatčeni gestapem a vězněni v koncentračních táborech. Někteří se už domů nevrátili.

Po skončení druhé světové války se v březnu roku 1946 konala valná hromada ochotnického spolku Kollár, kterou se obnovuje jeho činnost. Práci spolku však ztížil odchod některých členů za prací do jiných míst republiky a do vojenské služby a činnost se plně rozběhla až po roce 1948. Avšak už o tři roky později spolek zanikl. Na základě přípisu Okresního národního výboru Plasy o předání činnosti spolku do některé masové organizace, se valná hromada ze dne 25. března 1951, konaná u hostinců v Rottě, rozhodla činnost ukončit. Majetek se rozdělil, 25 000,- Kč věnoval Kollár na stavbu kulturního domu v Kaznějově a zbytek, 1 866,90 Kč závodní jednotě Sokol Jodasta.

Zásluhou ROH Lachema Kaznějov a řady obětavých členů bývalého divadelního spolku vznikl dramatický odbor ZK při chemické závodě. Nejvýraznější osobnostmi byli bezesporu Josef Jelínek a Lubomír Joukl. Pod režiséřskou taktovkou Josefa Jelínka byla nastudována řada her, např. *Divá Bára*, *To byl český muzikant*, Gorkého *Nepřátele*, jež se hrály nejen v Kaznějově, ale i v širokém okolí. Tehdejší regionální tisk však hru *To byl český muzikant* výrazně zkritizoval, nikoliv kvůli hereckým kvalitám a odbornému výkonu souboru, ale jako neodpovídající požadavkům umění socialistického realismu. Projevily se tak ideologické zásahy do dramaturgie a výběr další hry *Morálka paní Dulské* již byl označen jako správný. Mezi nejvýznamnější počiny však patřila Tylova *Fidlovačka* a Jiráskova *Lucerna*. Nastudování hry *Fidlovačka* trvalo několik měsíců a figurovalo v ní na 80 členů. Nešlo jen o počet herců, ale především o dobré stmelení celého kolektivu. Nejpłodnější období spadá do konce 50. let 20. století. V roce 1960 ještě soubor uvedl hry *Zuikovský rarádek* a *Paní mincmistrův* a v roce 1963 po třileté přestávce činnosti hru *Oblaka* od J. Kvapila v režii pana Bittengla. Soubor pak definitivně přestal hrát po roce 1968.

Divadelní soubor Štace vznikl roku 1978 především díky velkému úsilí Josefa Jelínka, prvního režiséra a pochopení, kterého se souboru dostalo od vedení Stavebního bytového družstva. Již na podzim roku 1978 se podařilo společnou iniciativou 10-ti lidí uvést premiéru díla Jaroslava Průchy *Hrdinové okamžiku*, což byly zdramatizované monology. Soubor pak začal s aktivní činností pod vedením někdejších ochotníků ZK ROH Lachema, který se stal jeho zřizovatelem. Byly nastudovány tři jednoaktové hry Antona Pavloviče Čechova *Výročí*, *Medvěd* a *Námluvy* v režii Zdeňka Stehlíka a na podzim *Pohádka o sněhu* od Františka Kožíška.

Dramaturgický záběr činnosti souboru byl již od počátku jeho existence velice široký. Vedle klasických her, jakými byly *Hrátky s čertem*, velice často uváděl pohádky. K prvním úspěchům patřila pohádka od J. Pálka *Jak čertům v pekle byla zima*, v režii Zdeňka Stehlíka, která měla u dětských

Pozvánka na divadelní představení
Já Francois Villon, Štace Kaznějov 1983.

přehlídce v Kralovicích v dubnu 1988, odkud si Štace přivezla 7 cen: Antonín Adámek za režii, Alena Svobodová za scénu a herecký výkon, Ilona Sedláková a Jan Stehlík za herecký výkon, Václav Hladík a Pavla Růžková čestné uznání.

Velice oblíbenou součástí repertoáru Štace je divadlo poezie. Již v roce 1980 byla uvedena premiéra pořadu *Co vítr odvál*, kterým vznikla tradice večerů při svíčkách a víně. K nim patřil např. v roce 1983 *Francois Villon úsměvný a bez úsměvu* nebo poezie Jiřího Žáčka pod názvem *Léty jsme nezmoudřeli* v roce 1987.

S činností Štace je také spojeno samostatné autorské divadlo. Členové souboru Antonín Adámek a Alena Svobodová zdramatizovali dílo amerického autora Robinsona Jefferse *Mara*, která měla premiéru 9. prosince 1983 a na okresní divadelní přehlídce v roce 1984 v Žilově Antonín Adámek a Alena Svobodová získali cenu za režii a dramaturgické zpracování, Eva Půtová za postavu srnky, Marie Frýdlová za postavu matky a Antonín Adámek za ztvárnění autora.

V následujícím roce se soubor vrátil k lehkému žánru uvedením hry od Federica Garcii Lorci *Čarokrásná ševcová* v režii Zdeňka Stehlíka. Tato hra, jedna z neúspěšnějších za dobu trvání souboru, měla podivné začátky. Panovalo o ní mínění, že děj nestojí za mnoho, že je to laciná zábava a pro svoji zastaralost prostředí španělského venkova minulého století divákovi neřekne nic. Komédie se ale setkala s mimořádnou odezvou u diváků na venkově i ve městech. S nastudováním této hry se zpěvy se pojí nejvíce superlativů. Byl zaznamenán rekordní počet dvaceti představení. V komedii vystupovalo nejvíce osob a byla uváděna v nejdelším časovém úseku (1984-1987). V hlavní dětské roli se postupně vystřídaly tři děti. V rolích nápadníků bylo alternací nejvíce, neboť postavy tří nápadníků hrálo postupně dvanáct herců. Hra také přinesla nejvíce ocenění. Byly to ceny na okresní divadelní přehlídce v Kralovicích v roce 1985 za titulní postavu ševcové Aleně Svobodové, ševce Antonínu Adámkovi a za režii Zdeňku Stehlíkovi. Hra postoupila do krajské divadelní přehlídky ve Žluticích v roce 1986 a zde byla také kladně hodnocena. Cenu si odvezla Alena Svobodová za nejlepší ženský herecký výkon.

K dalšímu, na severním Plzeňsku do té doby nijak tradičnímu, počínou souboru Štace se zařadily také monology a dialogy. V roce 1985 se zúčastnil krajské soutěže monologů a dialogů ve Zbiroze O pohárek Sdružení českých divadelních ochotníků a obsadil hned obě kategorie monologů (Alena Svobodová s monologem Julie Šamberkové a Antonín Adámek v postavě Josefa Brožka) a postoupil do národního finále monologů v Hlinsku.

Mezi úspěšné projekty lze také zařadit *Příběhy z Dekameronu* zpracované Alešem Fuchsem podle Giovanniho Boccaccia v roce 1988. Soubor při nich započal, později několikrát opakovanou, spolupráci se členkou Divadla J. K. Tyla v Plzni, Janou Matiaškovou, která se ujala režie.

Toto volné propojení ochotníků s profesionálním divadlem slavilo svůj úspěch v roce 1991. Už od

diváků úspěch tak mimořádný, že herce podněcoval k novým improvizacím a nápadům, při každém dalším představení a přinesla také oficiální ocenění pro představitelky dvou čertíků Alenu Svobodovou a Evu Půtovou na okresní divadelní přehlídce v Žilově v roce 1983.

V roce 1985 byla hrána *Pohádka o líných strašidlech* v režii Antonína Adámka a v roce 1987 soubor nově nastudoval pohádku od Marie Holkové *Královčin prsten*. Premiéra se konala 20. prosince před 250 diváky a odehráno bylo sedm představení. Pohádka představovala symbiózu starých členů souboru a nové nastupující herecké generace. Stala se vlastně ukázkou toho, co soubor dokáže, když je schopen poučit se z neúspěchů, proher a dobře míněné kritiky. S mladými herci zavanul do souboru svěží vítr, který nejen vyčistil vzduch, ale přinesl s sebou také nové nápady a možnosti. Všechny tyto vklady soubor zúročil a sklídl ovoce své činnosti v podobě vítězství na okresní divadelní

září 1989 se soubor seznamoval s pohádkou od Jaromíra Sypala *Cesta do pohádky a zpátky*. Tato velmi netradiční pohádka byla povoláním označena za nepřenosnou a dospělými nehratelnou díky textu, který napsal Jaromír Sygal jako autorské divadlo pro svůj dětský divadelní soubor v Kaplici. Výběr pohádky byl však záměrem, kterým se Štace snažila zapojit do své činnosti odrůstající členy, v té době již rozpadlého, dětského souboru Štacinka.

Pohádku nejdříve režírovala Hana Benešová a ačkoliv se opravdu snažila, soubor cítil, že nekráčí po cestě k úspěchu. Proto opět požádal o pomoc Janu Matiaškovou. Na jaře 1991 se soubor začal poctivě připravovat k účasti na jubilejní 20. krajské přehlídce vesnických divadelních ochotnických souborů ve Žluticích s oficiálním názvem Žlutické divadelní léto. Konkurence byla opravdu velká, neboť se jí zúčastňovaly převážně velmi vyspělé divadelní soubory. O to víc si soubor vážil úspěchu, kterého zde dosáhl. Štace obdržela Diplom za účast, Cenu diváka, Marie Vacková získala ocenění za scénu a taneční projev, Hana Benešová za kostýmy. Poprvé byli pochváleni i techničtí pracovníci za perfektní osvětlení a hudební doprovod. Představení získalo hlavní cenu jako nejlepší soubor z celé přehlídky a tím se mu otevřela cesta k účasti na celonárodní přehlídce ve Vysokém nad Jizerou.

Po divadelních prázdninách se soubor začal připravovat na tuto přehlídku. Vyskytly se problémy v hereckém obsazení a muselo se vymyslet mnoho alternativ. Štace se Krakonošova divadelního podzimu, jak zněl oficiální název přehlídky, zúčastnila poprvé. Ale nejen pro Štaci to zde bylo „poprvé“. Místní diváci zde shlédli vůbec poprvé v dvaadvacetileté historii přehlídky pohádku. Porota byla zastoupená kromě jiných divadelním vědcem, pedagogem a dramaturgem Janem Císařem, režisérem Svatoplukem Skopalem, hercem Národního divadla Petrem Svobodou a dalšími. Představení byla skutečně náročná, protože děti pohádkovým hrdinům tak spontánně fandily, že nebylo slyšet vlastní slova. Při hodnocení vyjádřila porota lítost, že text Jaromíra Sypala nebyl

Komedie o vějři, Štace Kaznějov 1999.

alespoň na takové úrovni, jako byla jejich inscenace. *Cesta do pohádky a zpátky* sice dává režisérovi i hercům mnoho příležitostí k tvořivé práci, přesto však jde o text s malými uměleckými ambicemi, s absencí motivace jednotlivých postav a nakonec i linie vlastní pohádky má velmi značné výkyvy. Naštěstí se soubor většinou dokázal přes slabiny textu přenést a hrál se skutečným potěšením. Porota proto pohádku ocenila jednou z hlavních cen za spontánní zaujetí celého souboru při nastudování inscenace a pod vlivem reakce dětí se pořadatelé rozhodli, že od příštího roku budou na přehlídce zařazovány hry a pohádky pro děti.

Do Vysokého nad Jizerou se soubor znovu probíjoval v roce 1994. Tehdy došlo k částečné personální obměně herců. K 850 letům výročí založení obce Kaznějov byla zdramatizována kniha Karla Fleissiga, spisovatele žijícího několik let v Kaznějově, *Hříšné časy*, jejíž děj se odehrává právě

na Kaznějovsku. Scénář hry zpracovala Alena Svobodová spolu s Jaroslavem Hrubým, plzeňským loutkářem, scénografem a především příštím režisérem souboru. Hra je tvořena humornými příběhy, na které se díváme očima dvou dospívajících chlapců, kteří z útržků rozhovoru rodičů, sousedů a dalších vesničanů sestavují mozaiku života a pídí se po poznání věcí i jevů dětskému chápání nesrozumitelných. Děj je zasazen do vesnického prostředí pomyslného Prčina (jinak Kaznějova) 30. let 20. století.

Premiéra byla uvedena 18. a 25. března v Kaznějově již tradičně při víně a svíčkách před vyprodaným sálem. Úspěch povzbudil a soubor se přihlásil na oblastní divadelní přehlídku ve Žluticích konanou ve dnech 10. - 12. června. Představení bylo opět vyprodáno a líbilo se nejen divákům, ale i porotě natolik, že souboru byla udělena hlavní cena a cena za režii a scénu Jaroslavu Hrubému. Zároveň bylo představení vybráno do národní přehlídky venkovských souborů Krakonošův divadelní podzim do Vysokého nad Jizerou konané ve dnech 8. – 15. října. Zde stejně jako v roce 1991, soubor svojí inscenací vzbudil zvýšenou pozornost. Svědčilo o tom závěrečné hodnocení poroty. Ta si kladla otázky, jaký je smysl amatérského divadla na současném venkově, kdo toto divadlo potřebuje a jak hmatatelně a citelně jej dává najevo. Podle poroty tuto problematiku demonstroval právě kaznějovský soubor. Hra na jedné straně vyrostla ze zcela konkrétních místních potřeb, na straně druhé nerezignovala na divadelní výraz a zejména ne na patřičnou dávku tvořivé aktivity, především z oblasti dramaturgie. Zde je podstatné hledání, v němž se místní podmínky spojují s obecnými divadelními tendencemi a trendy. Soubor byl oceněn Cenou za aktivní dramaturgii a cenou pro mladého herce Štěpána Svobodu za ztvárnění role Toníka Pasáčka.

Jaroslav Hrubý pak režíroval i další hry, v roce 1995 pohádku *Popelka* od Ivy Peřinové, *Jak kašpárek učil čerty zpívat*, *Sportovní povídky* od Oty Pavla.

S postupující privatizací, odehrávající se počátkem devadesátých let, nastaly Štaci existenční problémy. V roce 1990 byl zrušen Závodní klub Lachema Kaznějov, kulturní dům získal nového soukromého pronajímatele a název Pluto Centrum. Po dohodě s novým majitelem připravila Štace v roce 1990 další poetický večer z veršů našich současných autorů s tím, že majitel jej vzal do své režie. Zvýšil vstupné a ceny nápojů, obsluhoval při představení, čímž narušil nejen atmosféru, ale i výkony herců. Soubor za těchto podmínek odmítl další spolupráci a večery se staly minulostí. Za této situace soubor vystupoval v prostorách Místního domu dětí a mládeže v Kaznějově a zejména v okolních obcích.

V roce 1992 se zaregistroval jako občanské sdružení pod oficiálním názvem Divadelní spolek Štace jako zařízení dobrovolné, nepolitické a nezávislé na státních i hospodářských orgánech, přístupné všem osobám, které splňují podmínky uvedené ve stanovách spolku. Ve 2. polovině 90. let 20. století se podmínky pro práci souboru zlepšily a v roce 2000 získal od městského úřadu bývalou tělocvičnu se zázemím, kde byl v roce 2001 otevřen klub ŠUTR (Štace uvnitř této radnice).

Od konce 90. let 20. století se režie ujala Alena Svobodová, jejímž samostatným debutem na tomto postu byla hra Carla Goldoniho *Komedie o vějíři*. Ještě v roce 1999 připravila *Všudybylovy pohádky z Krakonošovy zahrádky* od Jiřího Tíbitanzla a klub ŠUTR byl otevřen hrou Emila Artura Longena *Fraškobrátky aneb nebožtíkův útěk a tenorovy pletky*.

Na nabídku Svazu českých divadelních ochotníků bylo 26. května 2001 v prostorách Šutru poprvé uspořádáno finále národní přehlídky Divadla jednoho herce. Soutěž se setkala se skvělou odezvou a proto byla souboru udělena pocta pořadat v Šutru finále pravidelně každé dva roky.

Na úspěšnou činnost navázali členové souboru i na počátku 21. století. V roce 2002 připravili v režii Aleny Svobodové komponovaný pořad historických balad, hudby a tance *Villon 3x prokletý*, při němž spolupracovala i spisovatelka Jarmila Loukotková, jejíž román Navzdory básník zpívá byl k němu předlohou. K úspěšným a zajímavým počínům náleží zdramatizování nočních prohlídek plaského kláštera, kde Štace doplnila vyprávění průvodkyně o scénky ze života mnichů a zdramatizované pověsti z knihy Ireny Bukačové Panna Vejpůl a jiné pověsti. Ze stejné knihy soubor připravil i pořad *Od Cisterciáků k Panně vejpůl*, který byl uveden v rámci Májového dne řemesel a divadla v Mariánské Týnici. Soubor se také pravidelně zúčastňoval přehlídky Manětínská opona, jako host přehlídky Žlutické divadelní léto a v současné době je neaktivnějším divadelním spolkem v regionu severního Plzeňska.

☞ Klára Macháčková

*Pohádka **Pivoňka králem** 1976, Loutkářský soubor Kaznějov.*

V Kaznějově se na přelomu 50. a 60. let hrálo také loutkové divadlo. Soubor měl 15 členů a vedl jej Václav Janeček. Nové loutkářské sdružení bylo založeno v roce 1976 a vystupovalo pod názvem Loutkářský soubor ZK ROH Lachema Kaznějov. Jeho vedoucím byl Miroslav Blecha. První hrou byla pohádka *Pivoňka králem* a dále např. *Sůl nad zlato*, *O pyšné base*, *Čarovné zvonky*, *Krakoňšova studánka*.

[Kronika Loutkářského souboru ZK Lachema Kaznějov [1976-1979].

Kočín

V Kočíně se hrálo ochotnické divadlo příležitostně. V roce 1898 kroužek mládenců uvedl hru *Dragoun v ohni*. Na přelomu 20. a 30. let 20. století zde střídavě nebo i spolu hráli místní hasiči a sdružení republikánského dorostu. K jejich repertoáru patřily např. fraška *Bílá myška*, kterou režíroval Fr. Pícl, *Ztracenci* nebo *Jedenácté přikázání*, v němž účinkovali Braun, sl. Piclová, sl. Jánská, Petříková, Kára, Kabát, Pícl, Jánský, Vaňourek a režíroval učitel Josef Benát. Pod jeho vedením se také hrála v roce 1931 *Vojnarka*, a to na návsí, kde k této scéně nebylo potřeba mnoho kulís. Pokusy o obnovu ochotnické činnosti byly v Kočíně provedeny v letech 1956-1957.

Kopidlo

V obci působil ochotnický soubor Havlíček, který ale podle dostupných zpráv pořádal především plesy a různé zábavy, jako v roce 1928 Mikulášský večírek, 1929 Staročeské máje, 1930 Josefovský večírek. V roce 1935 s hrál v přírodě U Bundíčka představení *Není zajiček jako zajiček*. Kromě tohoto soboru zde příležitostně vystupovali členové místní DTJ, kteří v roce 1930 s hráli dětské představení *Tři haléře* nebo členové republikánského dorostu s hrou *Ať žije republika* v roce 1937.

Koryta

Spolek divadelních ochotníků Tyl byl v Korytech ustaven v prosinci roku 1918 a byl činný až do doby po 2. světové válce. Prvním představením se stala v roce 1919 *Fidlovačka*. V roce 1920 kroužek sdružoval 53 členů platících zápisné 1,- Kč. Hrál v sále místního hostince u pana Urbana a v létě také na návsi v obci, u řeky Střely nebo v okolních vsích Dobříč nebo Břízsku.

Přípravy na představení byly náročné. Obstarávaly se kulisy, kostýmy se půjčovaly z Plzně, nechávaly se tisknout plakáty, objednával se holič, který zde působil jako maskér, půjčovaly se paruky. Nejsložitější práci měli členové v prvních letech své činnosti s jevištěm, které přiváželi do sálu místního hostince z obce Břízsko a po ukončení hry opět vraceli. Premiéra i repríza her musela být řádně povolena, a to za poplatek. Z každého představení ochotníci platili 2% daň, bernímu úřadu v Kralovicích platili roční daň a ekvivalentní poplatek z trvání desetiletí Finančnímu okresnímu

Jan Výrava, spolek Tyl Koryta, Na mlýništi u řeky Střely 1927.

ředitelství v Plzni. Vysoké výdaje měli také za hudbu, a to 350,- až 400,- Kč.

Divadlo se v obci převážně spojovalo s taneční zábavou, kterou spolek pořádal, jak dokládají záznamy v pokladní knize. Ročně se konalo 6 až 8 zábav, a to v lednu ples, v únoru nebo začátkem března masopustní veselice, v dubnu velikonoční, v květnu pouťová, na začátku září dožínky, v říjnu posvícenská, v listopadu kateřinská a v prosinci vánoční. Pokud se zároveň hrálo divadlo, začínalo ve 14 hodin a večer na něj navazovala zábava.

Podle dochovaných údajů spolek sehrál např. v roce 1922 *Chudý muzikant*, 1923 *Vítězství lásky*, 1926 veselohra od F. Bohuslava *Byt pro lepší dámy*, 1927 *Jan Výrava* – hráno u řeky Střely „na mlýništi“ za režie Františka Kondelíka, 1932 *Ta naše Máňa*, 1934 *V Černé rokli*, 1936 *Tajný*, 1940 *České děvče, srdce zlaté*, které režíroval učitel František Janeček, *Na tom našem dvoře*, *Na milčickéj rychtě* a v listopadu 1947 *Muzikantská Liduška*.

Spolek měl také nemalou zásluhu o postavení pomníku padlým v 1. světové válce (nevrátilo se 10 mužů), který byl slavnostně odhalen 23. 9. 1923. K odhalení a následující taneční zábavě hrála kapela p. Pirnera z Kralovic. Výsadbu stromů, oplocení a údržbu okolí zajišťovali členové divadelního kroužku za finanční podpory Obecního úřadu v Korytech.

☪ Stanislava Křížová

Kozojedy

Vznik ochotnického spolku v roce 1903 svědčí o tom, že tato forma kulturní činnosti byla v tehdejších Kozojedech považována za atraktivní a potřebnou. O tom, jak často se na počátku 20. století divadlo hrálo a jaké hry byly předváděny, nelze říci mnoho. V roce 1903 se první nastudovanou hrou stalo tehdy populární drama Josefa Štolby *Vodní družstvo*. Název další provozované hry je znám až z doby o deset let pozdější. V březnu 1913 byla sehrána rozmarná veselohra *Není v Praze nad legraci*.

Ochotnický spolek však nechtěl pouze bavit. V dubnu 1908, nedlouho po úmrtí básníka Svatopluka Čecha, uspořádal Čechův den, který byl chápán jako první pokus o zavedení ušlechtilějších zábav na náš venkov. Výnos z této akce čítající 25 rakouských korun měl být využit k zakoupení vhodných sebraných spisů oslavovaného národního klasika Čecha, „které stanou se základním kamenem příští lidové knihovny“. Ochotnický spolek opravdu založil a udržoval svou knihovnu, která fungovala vedle knihovny hasičského spolku.

Jako ředitel divadelního spolku se v roce 1913 uvádí Antonín Kožíšek, řídící učitel kozojedské školy v letech 1877-1912, který se však v roce 1914 funkce vzdal a ze spolku vystoupil. Jako jednatelé spolku se vystřídalí lidé značně odlišných názorů. Po antiklerikálně zaměřeném školním učiteli Celestinu Turkovi se uplatnil katolický farář František Vambora, na jehož podnět byla při spolku zřízena kapela. Ve výboru dále působili Antonín Tichý jako pokladník, František Niče, Vojtěch Ryba a další. Jako režisér se uvádí nástupce A. Kožíška ve funkci řídícího učitele Vojtěch Vodák, který v Kozojedech působil v letech 1912-1923.

V roce 1914 znemožnila pokračování činnosti první světová válka. Spolek divadelních ochotníků však definitivně zanikl až na počátku 20. let 20. století, kdy odevzdal zbylý majetek i s jevištěm do rukou Sboru dobrovolných hasičů. Hasiči se však o provozování divadla příliš nezajímali a získané jeviště půjčovali různým zájemcům - např. kozojedské DTJ, ale také ochotníkům z Brodeslav nebo členům Církve československé.

Divadlu se na počátku 20. let 20. století začaly věnovat různé, často vzájemně si konkurující organizace. Výtěžek z divadelních představení tvořil vítaný zdroj příjmů pro pokrytí výdajů spojených s ostatní spolkovou činností. O představení byl vždy zájem bez ohledu na konkrétní pořadatelskou organizaci. Specifickým projevem divadelního života se někdy staly i dětské hry navcvičené na kozojedské obecné škole.

Divadlo se v meziválečné době hrálo hlavně v místních hostincích. Za vhodného ročního období a v případě dobrého počasí bylo provozováno také v přírodě. Představení v tomto prostředí mohlo sledovat daleko více diváků než v hospodských sálech, protože jeviště, které se muselo postavit před každým vystoupením, zabíralo značnou část hospodského prostoru. Divadelní představení v přírodě se hrála severně od Kozojed vlevo od silnice na Kralovice, při cestě do Bučku, v lese Zimohráz.

Divadelní představení byla předváděna v různých ročních obdobích, nejčastěji v jarních měsících a v prosinci. Prosincový termín souvisel občas s kozojedskou mikulášskou poutí. V některých případech stačily na nácvik pouhé tři týdny, jindy se představení chystalo déle. Do herecké činnosti se zapojovaly celé rodiny, např. sourozenci Bulínovi, setry Šourovy, rodina Němcova, Zábranských, dále Šimicovi, Oliveriusovi a Beranovi.

Když v roce 1935 odešel z Kozojed řídící učitel B. Matějka, byli připraveni následovníci, které si v předěšlých letech vychoval. Do režisérské funkce nastoupili dřívější osvědčení herci rolník Václav Beran a pozdější dlouholetý starosta Sokola Antonín Zábranský. Sokolu tehdy konkurovalo zejména Místní sdružení republikánské mládeže, kde představení navcvičoval rolník Václav Šnajdr.

Divadelní tradice se rozvíjela do počátku 40. let 20. století, než si nacistický režim vynutil celkový útlum spolkového života. V repertoáru převažovaly nenáročné tituly jako *Madlenka z kovárny*, *Děvčátko z hájovny*, *Pisnička srdce* nebo *Románek krásné cikánky*. Kvůli kvalitě jedné hry předvedené kozojedskými ochotníky se v Kralovickém obzoru na přelomu let 1939 a 1940 rozhořela dokonce poměrně výjimečná polemika. Dlužno však říci, že občas byly v Kozojedech hrány i náročnější tituly.

Po osvobození bylo hned v roce 1945 zřízeno v hostinci u Šotolů na místě dvou zrušených pokojků první stálé jeviště. Divadelní činnost se pomalu obnovovala pod vedením rolníka a muzikanta

Františka Tichého. Zásluhou textu rodinné kroniky bývalého jednatele Sokola Jaroslava Kolmana, který byl při představeních nápovědou, známe názvy většiny divadelních her, které se v Kozojedech v následujících letech nacvičily a hrály.

Z her, které byly v poválečné době předváděny i na profesionálních scénách, slavila v obci největší úspěch Tylova *Paličova dcera*. V Kozojedech ji hráli v roce 1950 a po pěti letech znovu. Jinak se hrálo každoročně s výjimkou sezóny 1952-1953, kdy tehdy už jediný v obci fungující sál (u Šotolů) byl zabrán na uskladnění obilí.

Od počátku 50. let 20. století se s úspěšnými inscenacemi vyjíždělo i do okolí. Hrál se nejen v Liblíně, Kočíně, Chříči a Dobříči, ale i ve vzdálenějších Nečtinech. Mezi názvy provedených her nacházíme *Čerta na zemi* od J. K. Tyla nebo hru *Čechy krásné, Čechy mé*, z dětských titulů např. *Bubáky a hastrmаны*. Zároveň do Kozojed přijížděly divadelní soubory z jiných lokalit, např. z Kralovic, Výrova, Radnic a Újezda sv. kříže. Poměrně výjimečnou akcí bylo předvedení Shakespearova *Večera tříkrálového* závodním klubem ministerstva potravinářského průmyslu z Prahy.

Kolem roku 1960 deklarovali převzetí patronátu nad kozojedskými ochotníky jejich zkušenější kolegové z Kralovic. Tehdy už se však blížil konec místních divadelních aktivit. V roce 1962 byla předvedena a třikrát reprízována Piskáčkova opereta *Děvče z předměstí*. Poslední divadelní hra, *Uzel* J. Petrovice, byla nacvičena v roce 1966.

Přestože byl v letech 1967-1969 v Kozojedech postaven kulturní dům s prostorným jevištěm i zázemím, nehrála se zde od té doby ani jednou divadelní hra, která by byla nacvičena místními ochotníky.

Připomeňme si ty, kteří se posledního období divadelní činnosti v Kozojedech výraznou měrou zúčastnili. V milovníckých rolích vynikly Marie Šourová - Benešová, Jiřina Beranová - Němcová, Alena Němcová - Houdová a Alena Jíchová. V mužských rolích byli jejich partneři Miroslav Němec, Ladislav Pícl, Václav Prusík, Vladislav Houda a Jiří Fencel. V komických rolích dominovala dvojice Blanka Beranová - Benešová s Václavem Oliveriusem.

Poslední aktivní režisér František Tichý si v průběhu celé své dvacetileté poválečné činnosti uměl poradit s řadou problémů, mezi které patřil i výběr vhodné divadelní hry. Obecenstvo vyžadovalo veselohry z vesnického života, nejraději se zpěvy, tedy lehčí žánr. V době zvyšujícího se ideologického tlaku nepřijímaly úřady takovéto náměty s nadšením a jimi doporučené hry zase nikdo nechtěl hrát.

Ke spolupracovníkům, kteří představení připravovali, patřil odborník ve věcech osvětlení, elektrikář Jan Kříž, který si také rád zahrál, nejraději vážné role. Líčení herců před vystoupením spolehlivě obstarával místní holič Karel Ludvík. Kulisy někdy maloval a zhotovoval sám režisér Tichý. Nejdůležitější úlohu měl nápověda Jaroslav Kolman. Někteří představitelé mužských rolí se totiž text učili jen při zkouškách na jevišti a bez nápovědy by nemohli úspěšně vystoupit. Stalo se také, že režisér odešel rozčilen ze zkoušky domů, když se účinkující, většinou muži, zdlouhavě a neukázněně scházeli. Dalo tedy dost práce, než mohlo být představení předvedeno publiku. Největší a jedinou odměnou pro účinkující bylo vědomí, že hra se líbila a že ji lidé opravdu prožívali.

☞ *Bohdan Zilinskyj*

/Svoboda, J. Zilinskyj, B. Spolkový život v Kozojedech v 19. a 20. století. Scriptorium Praha 1999.

Kožlany

V Kožlanech vznikaly ochotnické spolky, kde hlavními propagátory divadelních scén byli studenti, kteří odcházeli ve 2. polovině 19. století z Kožlan na studie do měst a přinášeli zpětně na venkov kulturu a nová poznání. Byli to hlavně studenti Václav Beneš, Antonín Holý, Vojtěch a Antonín Šnajdauf (pozdější básník a umělecký kritik), akademický malíř Josef Klír, Václav Fuchs, Josef Kypka, Růženka a Marie, dcery učitele Holého, Liduška a Cilka, dcery řídícího učitele Ouvalského, slečny Šnajdaufové, Hallerové a Pepička Zimmerhaklová. Dále studenti Karel Klír, Ladislav a Josef Burešovi, Ludvík Dongres, pozdější redaktor v Americe, který ještě po mnoha letech vzpomíná jak rozepisoval úlohy pro všechny s Václavem Benešem a na svoji první roli Pepíka

Krákory v Šamberkově *Jedenáctém přikázání* a roli Motáka s Hátou, slečnou Boženou Tocaurovou ve hře *Kulatý svět*. Divadelní zkoušky se odehrávaly většinou u Dítětů v pokoji za krámem.

Divadla se hrála většinou na sálech v hospodě U Smržů čp. 176 (Zimmerhaklů) nebo v právovárečném hostinci U Českého lva (u radnice) nebo na sále U Majerů na zahradě u Klírů nebo Smržů. Byla to doba, která se neobešla bez divadelních her vlasteneckých a buditelských spisovatelů, kdy nemohly chybět na repertoáru hry *Kříž u potoka*, nebo *Mlynář a jeho dítě*, které byly velice oblíbené a musely se opakovat každou sezónu. Ale také hry *Proces* (1883), *Teta z Ruska* (1908), *Třetí zvonění* (1908), *Terna* (1910), *Pan Měsíček obchodník* (1911), *Pan Dimián*, *Návrat*, *Na faře* a další.

Divadlo však nebylo vždy bez problémů, zvláště když se někdy nesešel ten správný kolektiv a některé ženy odmítaly, nebo vracely role s tím, že „chudá holka hraje milostpaní a já když máme 60 strychů bych měla hrát služku,“ nebo „já nejsem žádná náká taková, aby na mě někdo takhle křičel.“ Někdy

Dáma s kaméliemi, dramatický odbor Sokola Kozłany 1935.

to byl problém, který se nedal vyřešit a bylo po divadle. Později se však vyřešil tím, že se v Kozłanech vytvořily dva ochotnické spolky. Stávající v působnosti Besedy, později od roku 1909 Sokola, se sídlem v hostinci U Českého lva čp. 250 a později v sokolovně. A druhý ochotnický spolek zvaný Pokrok (1906) se sídlem v hostinci U Majerů čp.118, který byl tradičně sídlem sociálně demokratické strany v Kozłanech. Jeho starostou byl obchodník se stavebninami v Kozłanech František Čapek. Později se ve funkci předsedy a režiséra vystřídal ještě J. Veselíková, holič Oldřich Lajpert, Adolf Perk a Adolf Vajs. Po dobu existence ochotnického spolku Pokrok bylo nastudováno několik desítek her: *Podzimní svítání*, *Oblaka*, Piškořova veselohra *Závody milionů*, *Matčin břich*, *Paní Marjánka matka pluku*, *Zlatý pták*, *Zbožný hříšník* a mnoho dalších. V rolích vystupovali: výborný komik a zpěvák František Benda, krejčí Karel Balín, paní učitelová Slávka Skalická, Josef Šubrt, Jan Zetek, učitel Ladislav Klaus, Jindřich Vopat, sestry Marie a Jiřina Bendlů, František Novák, bratři Vladimír a Svatopluk Majerů, František Cédľ, Jindřich Vacík.

Po první světové válce, roku 1923, byla sehrána v hostinci U Majerů společně tělocvičnou jednotou Sokol, DTJ a dělnickým osvětovým spolkem Pokrok zpěvohra *Dědečkovy housle*. Událost, která se skutečně na kozłanském Cukrově mlýně stala a byla kozłanskými ochotníky zdramatizována a uvedena na scénu. Děj se odehrává ve mlýně, kde se Hanička, jediná dcera mlynáře zamiluje do Jeníka, chudého pomocného učitele, který nemá nic než housle po dědečkovi a mlynář všemožně této lásce brání. Hlavní roli Haničky hrála paní učitelová Skalická, Jeníka Jaroslav Hoffman, mlynář a sekýrník Antonín Hoffman, Hubáčka Oldřich Hoffman, učitele Ladislav Klaus, paní učitelku

Anna Hoffmanová z čp 27 a krčmáře Eman Hoffman. Hru režíroval František Novák a hudební doprovod řídil kapitán v.v. Plutarch Jírousek.

Výstavba sokolovny v Kozłanech (1929-1930) se stala mezníkem v kulturním životě kozłanských občanů a všech společenských institucí, které se soustřeďují kolem moderního sálu s veškerým příslušenstvím jak pro potřebu tělovýchovy, tak kultury, divadla a společenského života. Sál U Majerů byl ještě dlouho domovem DTJ a osvětového ochotnického spolku Pokrok. Dramatický odbor při Sokole v Kozłanech využívá plně nových možností. Se sokolovnou získává prostorné, 11 m široké a 5 m hluboké, jeviště s kompletní jevištní technikou a s tím související, 16,5 m dlouhý a 12 m široký, sál s příslušenstvím. Dramatický odbor Sokola se v té době rozšířil a během let vyrostlo v ochotnickém spolku několik vynikajících herců a hereček, mezi které patřil nedostižný komediální herec Adolf Perk, bývalý holič, vlásenkář, maskér a příležitostný herec Městského divadla v Plzni, kterému byla na jevišti partnerkou často komediální herečka Jindřiška Skalická. Mezi komické herce však patřil i Karel Vondrášek a Adolf Vajs. Mezi nedostižné herce vážných a dramatických rolí patřil bezesporu pan František Cédl. Po dostavbě sokolovny soubor sehrál v roce 1931 pouze dvě divadelní představení. V příštím roce nacvičil hru *Děvče pod Čerchovem* a velkolepou výpravnou hru *Lucerna*, kde vynikala čarokrásná postava kněžny v nezapomenutelném podání Stázy Knapové. Tato hra dosáhla vrcholu kozłanského ochotnického divadla. V roce 1933 nacvičil divadelní odbor hry *Sestřičky u sv. Panny Kláry*, *Zavádilka vdává dceru* a *Na lavici obžalovaných* a v roce 1934 hru *Arcikněz*. V příštím roce divadelní hry *Slepý ženich*, *S troškou do mlýna*, *Rezinka od pýchoty* a další dvě hry. Avšak v roce 1936 sehrál dramatický odbor již jedenáct divadelních her včetně opakovaných a to např. *Klášteř sedých sester*, *Madlenka z kovárny*, kterou nastudoval Jaroslav Lajpert. V roce 1937 dramatický odbor Sokola uvedl v režii Dr. Syrového pět her a to *Na závětrří pod Šumavou*, *Gazdina roba*, *Dáma s kameliemi*, *Taneček panny Mariánky* a *Zuzana hraje vabank*. Odbor Ochrany matek a dětí pak hru *Malý lord*, kde prvně v dětské roli vystupuje dcera Dr. Syrového Danica Syrová. V pohnuté době roku 1938 uvedl tři hry *Michael*, *Lidé v zeleném* a operetu *Brandejští dragoni*, kdy 21. května 1938 během představení byla vyhlášena všeobecná mobilizace, muži odjížděli prvními vlaky ke svým útvarům a nemobilizovaní členové Sokola nastupovali rovnou z divadla jako sokolské hlídky na ochranu komunikací, čísteckého železničního mostu a všech výpadevých silnic.

Na kulturní a osvětové práci dramatického odboru Sokola se v té době obětavě podílelo několik desítek členů, byli to především Dr. Karel Syrový, Adolf Perk, Antonín Straka, František Cédl, Adolf Vajs, Karel Vondrášek, Stanislav Staněk, Bedřich Černý, Adolf Pitman, Rudolf Plas, Karel Švarc, Jaroslav Lajpert, Oldřich Lajpert, Jindřich Kvítek, František Novák, Jindřich Vopat, z žen pak Blažena Hurtová, Jindřiška Skalická, Zdeňka Švarcová, Věra Syrová, Mařenka Říhová, Stáza Knapová, Anežka Pitmanová, Marie Plasová, Marie Kratochvílová, Marie Nováková, Milada Řeňcová, Týna Baborová, Věruška Johnová, Otilie Baborová, Vlasta Čížová, Jindrová, Jaroslava Trešlová, Dana Matoušková a mnoho dalších. Včetně obětavé práce kulisařů Cyrila Fanty a Arnošta Krause, osvětlovače Josefa Kasala, oponaře Jana Vondráška a nápovědy Jindřišky Romové. V roce 1941 byla zakázána činnost Sokola a tím se pozastavuje na čtyři roky i činnost ochotnického divadla v Kozłanech.

Hrálo se pouze soukromé loutkové divadlo, které provozoval pan Bubeníček nejprve ve svém mlýně a později spolu s rodinou pana Řeňce a Babora v kozłanském hájovně.

V roce 1945 se divadlo v Kozłanech ujal vynikající hudebník Jan Sládek, který s úspěchem zavedl na scénu operetu. V listopadu 1946 uvedl dramatický odbor Sokola *U veselého kamzíka*, kde režisér Lajpert obsadil do titulní role Annu Sládkovou a Oldřicha Lajperta ml. Výpravu navrhl a maloval ředitel školy Antonín Andert, kulisy Cyril Fanta. Hudba Jazz Hoffmanů. V příštím roce byla nastudována a sehrána další opereta *Na svatém kopečku* v obsazení Blaža Hurtová, Oldřich Lajpert ml. Anča Sládková, Jindřiška Skalická a Adolf Perk. Nedílnou rekvizitou operety byla i živá koza. V režii Jana Sládka a s hudbou Hoffmanů byla v roce 1948 uvedena další opereta *Šrdece v rákosí*, v roce 1949 se pak veškerá pozornost soustřeďuje na přípravu operety *Země úsměvů* od France Lehára. Operetě byla věnována veškerá pozornost a měla být uvedena v květnu 1949 na scénu, avšak 5.dubna Jan Sládek nečekaně ve věku 29 let umírá a s ním končí v Kozłanech veškerý hudební divadelní svět.

Na ochotnickou scénu se vrací opět klasická dramata. Mezi prvními se v 50. letech objevuje *Paličova dcera* dále *Vojnarka* od Aloise Jiráka v režii nově příchozího MUDr. Josefa Šímy. V roce 1951 pak

shehráli kořlanřtí ochotníci pro dospělé jeřtě *Popelku*, dále *Na letním bytě* a *Divotvorný klobouk* od V. K. Klicpery. Mezi dalšími byla nepřilíš podařená novodobá hra od F. Smařika *Tvrdohlavci*. Z velmi úspěšných her padesátých let to byly od K. Goldoniho *Sluha dvou pánů* a *Prodaná láska*, *Blázinec v prvním poschodí* a *Palackého třída 27*. V roce 1956 byla uvedena velice úspěšná Šrámkova hra *Léto*, dále *Pražský flamendr* od J. K. Tyla a *Chudák manžel* od J. B. Moliera v režii Josefa Šmídy. Po deseti letech byla opět nastudována *Popelka* v hlavní roli s Jiřinkou Matouškovou, princem Bertou Helblem a *Přilíš štedrý večer* v režii Miroslava Straky. A v roce 1962 byla po třiceti letech v Kořlanech znovu shehrána Jiráskova *Lucerna* v obsazení kněžny - Jana Hurtová, mlynáře - Zdeněk Růžek, Haničky - Jiřinka Matoušková a dvořana - Josef Šmída.

☛ **Bobumil Vondrářek**

Nová éra ochotnického divadla v Kořlanech započala v roce 1987, kdy byla uvedena Werichova adaptace *Těty z Bruselu* pod vedením Miroslava Straky. V roce 1989 se režie ujal herec plzeňského divadla J. K. Tyla Jaroslav Choc a vedení souboru Petr Novák st. Ve stejném roce byla uvedena pohádka *Rozmarná princezna* od Markéty Zinnerové. V roce 1990 měl premiéru *Dámský krejčí*, pod režijním vedením pana Choce a Nováka, tato hra pak byla uvedena i v Čisté, Žihli a na festivalu Manětínská opona.

Na jaře roku 1991 byl shehrán *Kabaret*, který obsahoval několik scének a písní a režioval jej pan Novák a průvodní slovo napsali V. Kobyláková a M. Souček, kteří diváky pořadem také provedli.

V roce 1992 se režie ujal Ing. František Drtikol a pod jeho vedením byla shehrána hra *Tenor na roztrhání*.

Ochotnický soubor Hasiko Kořlany.

V letech 1992-1994 soubor studoval Drdovu pohádku *Dalskabáty*. Během této doby se ale členové postupně obměňovali jak postupně odcházeli mladí lidé na studia a na vojenskou službu. Hra se tak nacvičovala velice těžce a nakonec byla hrána jen jednou v Kořlanech. Od té doby se také soubor potýká, a to do dnešní doby, s nedostatkem herců – mužů. A proto byla následně nastudována hra pro šest žen a dva muže *Rozladěné dueto*. Režie se ujala Jana Hurtová a soubor s touto komedií vystupoval také na Manětínské oponě, zároveň to bylo ale na dlouho poslední vystoupení.

Až když v roce 2001 slavily Kožlany 650 let od povýšení na město Karlem IV. konaly se ve městě velké oslavy. Jejich součástí byl také historický průvod městem, jehož režie se ujala V. Kobyláková. Karel IV. přijel do města s celou družinou a doprovázely jej jeho čtyři ženy. Diváci viděli královskou družinu, krásné dámy tančící v historických kostýmech, bojující rytíře, trubače troubící fanfáry a také tržiště s řemeslníky. Touto oslavou tak obnovil kožlanský soubor svoji činnost pod režii Vladislavy Kobylákové, která také píše scénáře divadelních her. Z původního názvu Kozlík se přejmenoval na Hasíko a odehrál v roce 2001 *V sobotu jsme v Africe*, 2002 *Všichni jsou už v Mexiku*, 2003 *Pane králi, ožeň se* (pohádka hraná dětmi), *Přeji Ti dobré ráno*, *Novinář a hvězda*, 2004 *Bude to vražda, drahoušku?*, v roce 2005 tuto hru soubor odehrál na Manětínském oponě a konečně v roce 2006 připravil hru *Pozor Charlotta*.

❧ Vladislava Kobyláková

Kralovice

První ochotnické divadlo v Kralovicích uspořádali místní studující o prázdninách v roce 1826, kdy kupce J. Vavřík v plaském klášteře zakoupil několik španělských stěn, které použili jako kulisy. Herci byli, podle kroniky později založeného spolku Kolár, V. Pohanka, F. Pankrác, Maxim Haller, Dongers, J. Král, Katinka Vavříková, dcera výše jmenovaného kupce a Fr. Ekert, kteří se hráli *Berounské koláče* od J. N. Štěpánka a pak frašku *Čech a Němec*. Zda druhou ženskou roli v Berounských koláčích hrál někdo z mužů nebo kronikář jméno představitelky prostě neuvedl, se již zřejmě nepodaří zjistit, doposud však byl zjevný rozpor přehlížen. Tento neformální spolek zřejmě ještě ve 20. letech 19. století uvedl další hry mezi nimiž nechyběly místní náměty. Výslovně jsou uvedeny *Běhoslav a Valburga* podle Švihlíkovy povídky, *Poslední večere rodiny Krispekovské*, *Linádovky Kralovice* a *Cikánka*.

Další generace kralovických ochotníků vstoupila na scénu v roce 1859, kdy hráli Fr. Slach, Karel Pankrác a Jindřich Hájek. Vlastnoručně si zhotovili kulisy a na oponu namalovali lva, „který se více mrtvému kocouru než lvu podobal“. Snad proto si již v roce 1861 pořídili vybavení nové s oponou s námětem města Kralovice.

Spolek zřejmě existoval jako určité neformální sdružení mající již ale pevnou organizaci. K roku 1865 je členstvo děleno na zakládající, tedy výše jmenované pány Slacha, Hájka a Pankráce, čestné - Viktorie Švestková, Albert Fiedler, Ant. Jurka, Vašmucius a Josef Pokorný a činné - Fr. Ekert, Jos. Říha, Fr. Kallina, Em. Engelthaler, Frant. Kón, pí Louková, Korbéliusová, Hájková a Šteflová. V roce 1868 se stal ředitelem spolku J. Knedlhans Liblinský a režisérem E. Engelthaler a o dva roky později už byl předsedou Jakub Říha a režisérem Václav Štroner. V roce 1872 byl režisérem p. Kuhlmann a hrálo se v místnostech na zámku, protože ostatní majitelé hostinců žádali příliš vysoké nájemy.

Repertoár spolku sestával převážně ze současných her lehčího ladění, mezi autory převažoval J. K. Tyl. Dával se *Strakonický dudák*, *Paličova dcera*, *Pražský flamendr* a dále např. *Vychovatel v nesnázi*, *Vzdory nad vzdory*, *Manžel bez ženy*.

V roce 1873 se toto sdružení definitivně přeměnilo v úředně registrovaný spolek se stanovami a názvem Kolár. Jeho prvním předsedou byl Jakub Říha a režisérem Jan Spulák a členové se dělili na výkonné a přispívající. V roce 1876 se stal předsedou J. V. Karel a režisérem V. Štok. V roce 1880 Ant. Engelthaler vyrobil nové jeviště a pražští malíři, kteří v té době pobývali v Kralovicích opravili a nově namalovali kulisy. Scénické vybavení bylo dále rozšířeno v roce 1881, a to o dekorace vyrobené panem Slavíkem z Prahy.

Svého zástupce, p. Ekerta, mělo kralovické divadlo i na sjezdu divadelních ochotníků v Praze, kde byla ustavena Matice divadelní.

Aktivita spolku ale v průběhu let kolísala, což je zřejmě především z počtu provedených divadelních představení. Ročně sehrál od dvou do devíti her, které pořádal od roku 1877 v hostinci pana Šimanera. V roce 1879 je doloženo divadlo u P. Janského, kde se pak hrálo v letech 1880-1881. Od roku 1882 spolek znovu působil v hostinci pana Šimanera. Výjimečně bylo hráno také Na Střelnici nebo u Štrunce.

V repertoáru, který je velmi podrobně zmapován, se v letech 1873-1888 nejčastěji opakuje hra

Plakát na divadelní představení *D.S.*,
Kolár Kralovice 1876.

zvolen Josef Bebr. Od roku 1897 jím byl K. Modrý, který funkci vykonával do roku 1905, kdy se po desetileté přestávce předsednického postu znovu ujal Václav Bretšnajdr. Již v roce 1907 jej vystřídal JUDr. Ladislav Brunclík, ale jeho odchod z města si v následujícím roce vynutil další změnu a předsedou se stal MUDr. Tysovský. Do zániku spolku v jeho čele ještě stáli Antonín Zápal a JUC Jaromír Knedlhans.

Nejaktivnější období spolku prožíval kolem roku 1906, kdy jednak měl až 97 členů, z nichž 46 bylo činných a kdy také uváděl větší množství her. Oproti předchozímu období se méně opakují jejich tituly. Opět byl uveden *Mlynář a jeho dítě*, *Jedenácté přikázání*, *Palackého třída 27*, ale hlavně se po roce 1900 objevují nové hry, často přebírané z nejnovějšího repertoáru pražských divadel. K nim patří *Milostpánova komorná*, *Vina*, *Flachsmann vychovatel*, *Deskové statek*. Hrána byla také *Mamzell Nitouche* nebo veselohra *Charleyova teta*. K posledním představením spolku Kolár patřily v roce 1913 *Staré hříchy* a *Decry pana Zajička*. V roce 1915 sehrál divadelní představení *Zabec Červený kříž* a mezi členy spolku byla ještě v roce 1918 odsouhlasena příprava hry *Paní mincmistrová*, která se ale neuskutečnila.

Po skončení 1. světové války se v Kralovicích výrazně prosazují dvě ochotnická uskupení. Prvním, starším, je dramatický odbor Sokola, o jehož činnosti máme útržkovité informace již z doby předválečné. Tehdy sokolský dorost sehrál v roce 1907 hry *Teta Dora*, *Miluška* a *Kabát dolů*. V roce 1912 spolu s místním odborem NJP uvedl veselohru *Taktika lásky* a ke 40 letům trvání Sokola, v roce 1913, představení *Sokolská láska* a ve stejném roce ještě hru *Utopený manžel*.

20. léta 20. století byla pro kralovický Sokol hlavně obdobím shromažďování finančních prostředků a příprav na stavbu sokolovny a divadlu byla věnována menší pozornost. V roce 1923 sehrál dramatický odbor hru *Jindra* od K. Lužanského za účinkování Josefa Balína, Heleny Píclové, Karla Krumpose, Fr. Výšky a dalších, které ale kritika vytkla nevhodnost uvedení k oslavě narozenin T. G. Masaryka. Ve stejném roce byly ještě uvedeny *Julinčiny udavky* za účinkování Františka Holuba, Bety Krumposové, Josefíny Bebrové a v roce 1924 zařadil oblíbenou hru *Poslední muž*.

V roce 1929 byla konečně otevřena sokolovna a jako první se na novém jevišti hrál *Grandhotel Nevada* v režii Heleny Píclové a výpravě V. Volína a F. Šekra. Velký úspěch zaznamenala v roce 1930 Medkova epopej *Plukovník Švec* v režii statkáře Runta z Hubenova, v níž vystoupilo 46 účinkujících.

Významný obrat v činnosti ale nastal příchodem Josefa Hlaváče a Karla Slunéčka do Kralovic v roce 1930. Josef Hlaváč byl přednostou železniční stanice a nadaným výtvarníkem - amatérem. Ujal se vytváření scén a malování kulis. Jeho prvním představením byl *C. K. polní maršálek*, ještě

Mlynář a jeho dítě, pak Šamberkovo *Jedenácté přikázání*, *Vrahové ve městě*, *Švatojanský dvůr*, *Palackého třída 27* a *Boдрý venkovan*, které byly odehrány minimálně dvakrát. K často uváděným patřily hry jednoaktové, někdy pořádané dvě až tři v jednom dni a které byly také součástí pravidelných silvestrovských zábav.

Určitým předělem činnosti spolku byla léta 1889-1891, kdy se divadlo nehrálo. Pamětní kniha uvádí že řada členů odešla do Ameriky a jiní zemřeli. Tehdy jsou naopak více doložena ochotnická představení místních studujících. Jednalo se zřejmě o příležitostné aktivity bez větších vazeb na existující ochotnický spolek. Při porovnání dochovaných plakátů se pouze jméno p. Říhy a sl. Černé objevuje jak při představeních studujících, tak Kolára.

V roce 1890 byl předsedou spolku Kolár zvolen Václav Bretšnajdr a začalo se hrát v hostinci Štěpána Gšvinda. V následujícím roce v něm bylo 17 činných a 31 přispívajících členů. V roce 1895 byl vznesen protest proti volbě představenstva, která proběhla v rozporu se stanovami a následovala nová valná hromada, na níž se dosavadní předseda své funkce vzdal a do čela byl

v režii p. Plachty. Karel Slunéčko, kněz církve československé, se po odchodu p. Plachty v roce 1932, ujal funkce režiséra. Jeho debutem byla opereta *Tulácká krev*. Vedle jím režírovaných velmi úspěšných představení, např. *Konto X* nebo *Transport č. 20*, hrál dramatický soubor Sokola i pod vedením herečky H. Píclové. K jejím počínům patřily hry *Zuzana hraje Vabank* nebo kritikou příznivě přijatá veselohra *Pudřenky*.

V roce 1938 byla uvedena Jiráskova hra *Otec s Fr. Modrým* v hlavní roli a soubor začal připravovat velice náročnou *Matku* od K. Čapka. Jeho členové dokonce odjeli do Prahy, kde ji hrálo Stavovské divadlo, aby její nastudování lépe zvládli. Jenže její premiéru dvakrát zastihla mobilizace, nejprve

Dramatický odbor Sokola Kralovice 1937.

v květnu a pak v září. Po tomto druhém odložení již nebyla vůle k jejímu sehrání v novém termínu, a tak se *Matka* v Kralovicích nakonec nehrála.

Období Protektorátu Čechy a Morava přineslo postupný zánik souboru. V roce 1939 byla zatčena jeho herečka M. Šajnerová. V roce 1940 sice bylo uvedeno několik, především jednoaktových, her, ale byla zároveň navázána bližší spolupráce s doposud konkurenční Lidovou scénou a rozhodnuto připravit společné představení. Měli jím být Stroupežnického *Naši furianti*. V roce 1941 se ještě soubor přihlásil do soutěže s hrou *Červený mlýn*, která byla krajskou porotou oceněna druhým místem. Vzhledem k tomu, že hra byla záhy zakázána a brzy nato zrušen i Sokol, diplom ze soutěže soubor nikdy nedostal a skončila i jeho historická role mezi kralovickými ochotníky.

V roce 1912 byla v Kralovicích založena DTJ a souběžně nebo velmi záhy také její dramatický odbor. Ve stejném roce jím byla totiž Na Střelnici sehrána *Továrna* a veselohra *Strážný zeť*. Během 1. světové války uvedl hry *Mládí* a *Láska si nedá poroučet*.

V roce 1919 divadelní odbor DTJ sehrál *Lucernu* a úspěšná divadelní činnost pokračovala i v dalších letech. K jejímu rozvoji přispělo v roce 1922 otevření Lidového domu s vlastním jevištěm. Do té doby ochotníci vystupovali převážně v hostinci Na Střelnici. Při této příležitosti byla opět uvedena *Lucerna* v režii p. Nedbala a za necelých deset dní, 25. prosince, následovala Štolbova hra *Staré hráchy*.

V roce 1923 soubor změnil, na návrh pana Landsingera, název na Lidová scéna. Zároveň byly schváleny nové stanovy, které nahradily staré spolku Kolár z roku 1873, jimiž se soubor do té doby řídil. V roce 1927 zasáhl do činnosti problém s jevištěm. Lidový dům tehdy přešel do majetku Plzeňských pivovarů a ještě nesplacené jeviště chtěla firma Fert vrátit zpět. Lidová scéna je proto musela za 6.000,- Kč odkoupit. V roce 1928 se stala členem ÚMDOČ.

Výraznou režisérskou ale také autorskou osobností byl Bohuš Struska. Jeho první vlastní napsanou i režírovanou hrou na prknech Lidové scény bylo drama *Jiří Radim* inspirované selským povstáním na Kralovicku. Bylo premiérově uvedeno v roce 1923 a dočkalo se několika repríz. Jeho jinou hrou s místním historickým námětem byly *Grypskové* a dále režíroval *V červánkách svobody*, k níž hudbu složila statkářka z Hubenova pí Runtová. V roce 1929 Struska připravil dramatizaci Dumasova románu *Tři mušketýři*, což byl ale jeho poslední příspěvek pro Lidovou scénu, když v roce 1930 odešel služebně do Sedlčan. Během jeho působení byly místní kritikou (Kralovický obzor) poměrně nepříznivě hodnoceny hry *Stillmundský starosta* z roku 1924 a pak hlavně Jiráskův *Emigrant* v roce 1928. Režisér ji ale nepřijal a ohrazoval se proti ní a dokonce ji označil za útok proti Lidové scéně.

Dalším režisérem Lidové scény byl O. Šnajdauf, který uvedl v roce 1924, v Kralovicích již dříve několikrát opakovanou, hru *Mlynář a jeho dítě*. Od roku 1934 režíroval Josef Berg a s úspěchem se setkala historická hra *Jan Hus*, kterou soubor uvedl v Podhrází u Mladotic, na Kaceřově, pod Krašovem, na náměstí v Kralovicích, na návsi ve Chřívči, hradě Libštejně a v Třemošné. V roce 1937

Lešetínský kovář, Lidová scéna 1934.

se s velkým úspěchem hrála *Bílá nemoc*, kterou nacvičil B. Hradil, člen městského divadla v Plzni a sám v ní vytvořil roli diktátora.

Pro další vývoj Lidové scény mělo klíčový význam sloučení s dramatickým odborem Sokola, které uspil zákaz činnosti této tělovýchovné organizace. První společnou hrou, v roce 1941, nakonec nebyly původně uvažované *Naši furianti*, ale *Jakož i my odpouštíme* od J. Drdy. *Naši furianti* byli hráni až v roce 1942 a již jen pod hlavičkou Lidové scény a v režii Karla Slunéčka, který přišel spolu s O. Hlaváčem právě ze Sokola. Během války bylo sehráno ještě několik dalších představení, s úspěchem se setkal např. *Nezbedný bakalář* nebo *Vrah jsem já* v režii Josefa Rabase, který pak odešel na totální nasazení, vrátil se těžce nemocný a 27. 11. 1944 zemřel. V téže roce také Lidová scéna hrála poslední hru za okupace *Když kocour není doma*.

Válečná asimilace členů Sokola Lidovou scénou přispěla k tomu, že po roce 1945 ochotnická činnost v Kralovicích pokračovala už jen pod hlavičkou tohoto jednoho souboru. Prvním představením byla v říjnu 1945 *Lucerna* v režii K. Slunéčka a výpravě J. Hlaváče a J. Mikášky, tedy scénografů obou předválečných souborů. Aktivita se ale rozbíhala jen pozvolna. V roce 1947 byly sehrány hry *Stanice Gordian* a *Polibek královský* a v letech 1948-1949 Lidová scéna nevyvíjela žádnou činnost. Na konci roku 1949 K. Slunéčko připravil hru F. Kňourka *Jiříkovy housle* a v dalším roce se hrála *Chodská nevěsta*. Byl to také poslední rok působení J. Hlaváče, který odtud odešel do Loun.

V rámci celostátních organizačních změn se v roce 1951 Lidová scéna přičlenila k ROH místní

mlékárny a vystupovala pod oficiálním názvem Dramatický odbor zaměstnanců ROH mlékárny Kralovice - Lidová scéna. V roce 1954 svůj statut opět změnila a název zněl Lidová scéna divadelní kroužek ROH místního hospodářství. Vztahy mezi ochotníky a zřizovatelem nebyly ale vždy bezproblémové. Rozpory se projevovaly během adaptace Lidového domu v letech 1956-1957. Hlavní problém, kolem kterého se hodně diskutovalo na konci 50. let 20. století, však spočíval v užívání a propůjčování jeviště a vybavení Lidové scény Závodním klubem jiným organizacím, a to hlavně při tanečních zábavách,

Drobné problémy v činnosti vznikaly i z jiných důvodů. V roce 1953 musela být v důsledku měnové reformy stornována objednávka dekorací a celá záležitost vyřizována znovu.

V Kralovicích vedle Lidové scény vystupoval ochotnický soubor i při místní vojenské posádce. Ten se s ní v roce 1958 spojil, respektive stal její součástí. Vojáci ale v dalším období do činnosti souboru nezasahovali. Epizodickými byly také pokusy o ustavení ochotnických souborů při STS a ČSSS, proti kterým se členové Lidové scény ohrazovali s poukazem na zbytečné tříštění ochotnických sil ve městě. Ochotníci se také snažili o těsnější spolupráci s hudební lidovou školou. Její ředitel Jaroslav Boháček byl sice členem Lidové scény, ale snahy o zapojení školy do nácviku her v roce 1960 odmítl s poukazem na statut školy, který nedovoluje provozování lehké hudby.

Lidová scéna se zúčastnila několika ročníků soutěží. V roce 1954 s hrou *Němci* vyhrála okresní kolo LUT a postoupila na krajskou přehlídku konanou v roce 1955 v Chebu. V roce 1956 ochotníci na tento úspěch nenavázali mj. kvůli přestavbě Lidového domu a tudíž velmi ztíženým podmínkám pro přípravu. V roce 1957 příchystali pro soutěž hru *Odvery* od Kruczkowského, ale hodnocení poroty bylo negativní a podle názoru členů souboru neobjektivní, protože spočívalo hlavně v kritice hry jako takové a jejího autora, nikoliv však v provedení a výkonu souboru. Lidová scéna měla v následujících letech k soutěžení nedůvěru a o účasti se na schůzích protichůdně diskutovalo. V roce 1961 se, po různých názorech členů, soutěže zúčastnili s hrou *Paní Kalafová*. Soubor také vystoupil na nesoutěžní přehlídce Kacefovské léto, kde sehrál hru *Svatba šňatkového podvodníka*.

Na přelomu 50. a 60. let byla také připravována místní přehlídka vesnických souborů, sdružených v okrsku Kralovice, ustaveném Okresním domem osvěty v Pláších. K její realizaci ale pro značně velký nezájem některých souborů (okrsek tvořili kromě Kralovic Čistá, Kozhlany, Kozojedy a Chřtč) nedošlo a tento metodický počín záhy vyzněl do ztracena.

Naopak k významným událostem počátku 60. let patřilo uspořádání festivalu Týnické léto. O možnostech vystupovat v přírodním areálu v Mariánské Týnici se hovořilo již od roku 1958. Teprve v roce 1961 se ale tato myšlenka stala skutečností. Kromě Lidové scény hrající *Ztracenou neděli*, vystoupil soubor Medika z Plzně s hrou *Tánc nad pláčem*, Tyl z Rakovníka s *Dalskábaty* a Hornické divadlo z Radnic s hrou *Přiliš štědrý večer*. Zamýšlené pozvání divadla Na zábradlí ztroskotalo na finančních možnostech. Druhý ročník Týnického léta ale byl, i přes provedené přípravy, nakonec zrušen z důvodů konání filmového festivalu ve stejném termínu. Poslední třetí ročník sestával jen z prestižního vystoupení členů opery divadla J. K. Tyla v Plzni s *Prodanou nevěstou*.

A tak nejúspěšnějším festivalem bylo konání dvou meziokresních přehlídek v letech 1966 a 1968, na kterých v Kralovicích vystoupili nejlepší soubory z celého kraje. Lidová scéna se jich zúčastnila jako pořadatel nesoutěžně s představením *Otec* a v roce 1968 s pásmem *Pro každého něco*.

V čele Lidové scény se v poválečném období vystřídalo několik osobností. V roce 1946 byl předsedou zvolen František Modrý, v roce 1949 K. Kebrle, 1951 Josef Berg, který se ale funkce v roce 1954 vzdal a znovu byl zvolen Fr. Modrý, i když byl nejstarším členem souboru, který hrál ještě v Koláru. V následujícím roce byl do čela zvolen Karel Suchý a v roce 1959 p. Molcar, 1960 František Rom a pak 1961 znovu Karel Suchý a po něm v roce 1967 opět František Rom. Jednou z nejvýznamnějších osobností Lidové scény byl ale její režisér Karel Sluněčko, pod jehož vedením byla hrána valná většina představení v 50. a ještě 60. letech 20. století. K zasloužilým hercům patřil Fr. Modrý, který mj. v roce 1966 vytvořil hlavní roli ve hře *Otec* ještě v 76 letech, v podstatě jako vzpomínku na jím sehranou stejnou roli v roce 1938. Oba byli v roce 1956 vyznamenáni Tylovým odznakem. Vedle herců se o chod divadla starali také techničtí pracovníci, výpravu a scény vytvářeli po odchodu J. Hlaváče J. Mikáška a potom kralovický výtvarník Jiří Dítě.

O dramaturgii se staral režisérský sbor. Lidová scéna hrála jak vážnější hry, tak veselohry. Např. v roce 1954 vedle úspěšné hry *Němci* byly dále uvedeny *M. D. Rettigová*, *Noc na Karlštejně*, *Sto dukátů*

za Juana, *Třetí zvonění*, *Čechův večer*. Ke 130. výročí první zmínky o kralovickém divadle byla v roce 1956 hrána jednoaktovka *Berounské koláče*. Lidový dům byl po adaptaci otevřen hrou *Loupežník*.

Pani Kalafová, Lidová scéna Kralovice 1961.

V roce 1959 byl uveden *Zločin bratří Lumierů*, nastudovaný s cílem pobavit diváky. V historii Lidové scény jsou ale také hry neuvedené. Jednak např. ze strany ONV Plasy zamítnutá hra *Talár v městečku*, a to i přes její zařazení v seznamu her ministerstvem školství povolených. Jinou variantu obtíží představovaly hry nazvané kronikářem devizové, na něž se žádalo zvláštní povolení. Na něm ztroskotal plán sehrát *Poslední dějství* od Remarqu v roce 1967. Detektivní komedie *Klíč* byla sice povolena pro období leden-březen 1969, ale nebyla uvedena pro personální potíže a nedokončené nastudování. To byl druhý problém několika her Lidové scény.

Polibek královský, Lidová scéna Kralovice 1972.

Počátek 60. let přinesl do činnosti souboru mnoho diskusí. Vývojový trend ochotnického divadla směřoval k tzv. malým formám. Kralovické divadlo ovšem těžilo a doposud uvádělo hry klasické, kopírující repertoáry profesionálních divadel. Objevovaly se názory zda vůbec divadlo hrát. Soubor tak začal stále více nacvičovat estrádní vystoupení, pásma a zábavné pořady, celkově však vlastní divadelní činnost začala stagnovat. Výjimkou bylo uvedení hry *Císař pán o ničem neví* v režii Emilie

Berounské koláče, Lidová scéna Kralovice 1976.

Tomešové v roce 1970. Další aktivitu začala Lidová scéna vyvíjet před polovinou 70. let 20. století. V roce 1973 byla uvedena hra M. Tomanové *Zvon mého města* v režii V. Tittlbacha. V roce 1974 se hrála veselohra *Jednou na Silvestra*, kterou soubor opakoval v roce 1975 na okresní přehlídce a skončil na druhém místě. V roce 1976 soubor nastudoval hru *Naši furianti*, a to i za pomoci plzeňského herce Jiřího Chmelaře a v okresní soutěži v Manětíně s ní skončil na 2. místě. M. Štronet zároveň získal cenu za nejlepší mužskou roli. V rámci oslav 150. výročí ochotnického divadla v Kralovicích byly sehrány *Berounské koláče* za účinkování Jan Roma, Jany Turečkové, Mileny Široké, Vladimíra Houdy a Ivo Zídka. V roce 1978 byla nacvičen hra *Kamenný řád*. Posledním obdobím, kdy soubor aktivně hrál byly roky 1983-1984. Tehdy se hrála hra *Hořké letní herbicidy* od M. Stoniše, premiérově uvedená v roce 1982. Krátkou epizodou kralovického ochotnického divadla byl v 80. letech 20. století soubor Samy sobě. Jeho vůdčí osobností byl V. Houda a herci členové Lidové scény, která jej považovala za svoji odnož.

/Brotánková, V. Ochotnické divadlo v Kralovicích, diplomová práce PF v Plzni. 1984; Jak začínalo ochotnické divadlo v Kralovicích. Vlastivědný sborník 1992/2, s. 3-6; Fák, J. Z historie ochotnického spolku Kolár (několik poznámek k souboru plakátů z let 1876-1913). Vlastivědný sborník 2006/2; Památní kniha spolku divadelních-ochotníků Kolár v Kralovicích. Sběrka Muzea a galerie severního Plzeňska, inv. č. 9937; Kronika Lidové scény dramatického spolku v Kralovicích. Sběrka Muzea a galerie severního Plzeňska, inv. č. 9943; Kronika Lidové scény z let 1976-1991. Sběrka Muzea a galerie severního Plzeňska, inv. č. 9944; Protokoly ze schůzí ochotnického spolku Kolár z let 1900-1910. Sběrka Muzea a galerie severního Plzeňska, inv. č. 9938; Protokoly z jednání Lidové scény v Kralovicích 1931-1984. Sběrka Muzea a galerie severního Plzeňska, inv. č. 9942.

Krašovice

Ochotnické divadlo zde hrál před 1. světovou válkou Hornický všeobecně vzdělávací a podporující spolek pro Krašovice a okolí, a to v sále u Mádrů a u Koudelů, ale také v přírodě. Později pravděpodobně přešel pod hlavičku sociální demokracie a byl nazýván starý spolek. V roce 1918 byla obnovena činnost DTJ (založena 1912) a divadlo se hrálo při této organizaci. V roce 1930 bylo staré jeviště prodáno do Bučí a koupeno za 6665,40 Kč nově od firmy Alois Mach - Litovel. 13. dubna 1930 na něm byla hrána první zpěvohra *Jak si kačka štěstí vysloužila*. Odbor DTJ hrál divadlo až do roku 1938. K hlavním představitelům spolku patřili Ant. Vágner, Ant. Pašek, V. Janeček, Václav Věbr nebo V. Pechman.

/Pašek, J. Fragmenty z historie obce Krašovice okres Plzeň-sever. Krašovice 2002.

Kyšice

Kulturně osvětová činnost se v obci Kyšice velmi intenzivně rozvíjela po ustavení samostatné Československé republiky v roce 1918. Z počátku to byly přednášky všeho druhu, zejména z oblasti zemědělství, ovocnářství, ale i politické. Na této činnosti měly podíl aktivně pracující tělovýchovné jednoty, nejdříve DJT, později Sokol a přálo jí i tehdejší obecní zastupitelstvo v čele se starostou Vojtěchem Šnebegrem z čp. 145. V roce 1923 zvolilo osvětovou komisi, jejímž úkolem bylo vzdělávání občanů, péče o místní školu, organizování obecních oslav, ale i rozvoj ochotnického divadla.

V letech 1920 až 1930 byly při tělovýchovných jednotách ustaveny ochotnické divadelní soubory, J. F. Kollár při DTJ a divadelní odbor Sokola.

Divadelní soubor Kollár hrál svoje představení v hostinci p. Václava Nového z čp. 85 a divadelní odbor Sokola působil v hostinci Bohumila Čipery v čp. 99. Oba soubory měly od svého počátku dostatek herců, ale i dalších pracovníků. Zejména v DTJ bylo dostatek občanů, kteří ochotnické divadlo rádi hráli. Z té starší generace ochotníků to byl zejména Josef Drábek s manželkou z čp. 170, který divadelní hry režíroval, hrál a maloval i kulisy. Dále to byli Rudolf Příhoda z čp. 127, Vojtěch Štrunc z čp. 77, Karel Čejka z čp. 133, Josef Řada z čp. 46, Josef Brand st. z čp. 91, Marie Šedivcová z čp. 130, ale i další. Mezi členy souboru patřila i nápověda a tuto práci dlouhá léta zastával Josef Racek st. z čp. 106, který je jediný dosud žijící člen tohoto souboru. Z mladší generace, která ochotnickou divadelní činnost v obci skončila je to Václav Racek st. z čp. 190, Vladimír Ryba z čp. 186, František Synáč z čp. 44, Jaroslava Štěpinová z čp. 104 a Jaroslava Mourková z čp. 183, která je rovněž jedinou dosud žijící členkou souboru Kollár.

Z divadelního odboru Sokola je to zejména Václav Racek s manželkou z čp. 142, který také zajišťoval fotodokumentaci z činnosti souboru a Josef Kvičala z čp. 20. Divadelní soubor Sokola ukončil svoji činnost za mimořádné situace. 13. dubna 1941 sehrál v hostinci B. Čipery z čp. 90 hru *Směry života*. V průběhu představení se do sálu dostavil úředník Okresního úřadu z Plzně a zakázal další pokračování představení a přítomným nařídil, aby urychleně opustili sál. Po roce 1945 již tento soubor svoji činnost neobnovil.

Z iniciativy DTJ namaloval ak. malíř Josef Šembera, v letech 1933-1935, oponu, která byla umístěna v sále hostince Václava Nového čp. 85. Má rozměry 485 × 230 cm a jsou na ní ve třech tématických částech - Bílá hora, Hold pracujícího lidu svobodné vlasti a Svoboda - zachycení kyšičtí občané.

Divadelní soubor Kollár svoji činnost obnovil po roce 1945 a v průběhu dalších let sehrál 3 až 4 představení ročně. V roce 1958 to byla hra *Muzikantská Liduška a Lucerna*, v roce 1960 *Cesta do Ameriky*, v roce 1962 *Moje teta, tvoje teta*. V roce 1963 *Sto dukátů pro Juana* a muzikál *Zelení hájové*. V roce 1963 Kollár svoji činnost ukončil, protože hostinec, ve kterém se představení hrála, byl zcela uzavřen a zbourán. V obci byl vybudován nový kulturní dům, ve kterém se divadla již nehrála.

Ve 30. letech 20. století, ale i po roce 1945 byla v obci organizována divadelní představení v přírodě, o která byl mezi občany značný zájem. Tato představení se hrála na třech místech. Byla to zahrada Václava Nového z čp. 37, lesní areál v blízkosti hostince Františka Benedy z čp. 86

a k náročným představením byla využívána také kyšická náves. První velké představení na ní bylo uskutečněno 16.9.1945 a to *Rok na vsi*. Touto akcí žila téměř tři měsíce celá obec a jednotlivá vystoupení navštívilo více jak 200 místních občanů. Navštívilo ji několik tisíc účastníků. Celé

Děti naší revoluce, Kyšice 1927.

představení bylo motivováno radostí nad skončenou II. světovou válkou, což zejména bylo ukázáno na 16-20 alegorických vozech. Představení se mimo jiné zúčastnil primátor města Plzně Josef Ulrich a velitel US armády v západních Čechách gen. Harmon. S alegorickými vozy se také naše obec zúčastnila na slavnostech ve Stříbře a Štáhlavech. Dalším velkým divadelním představením v přírodě byla hra *Naši furianti*, která se hrála opět na kyšické návsi. Jako náhodný účastník se jej zúčastnil herec ND v Praze František Filipovský, který výkon kyšických ochotníků velmi ocenil. Toto také bylo poslední divadelní vystoupení v přírodě a od té doby se již divadlo v přírodě neorganizovalo.

Další tradicí v rámci ochotnického divadla byla školní představení. Byla organizována učiteli Obecné školy a to většinou při příležitosti některých významných svátků jako jsou Velikonoce, Vánoce. Nejvíce jich bylo organizováno za vedení učitele a později řídícího Františka Lisého. Bylo to např. představení *Princezna Zlatohvězda* dne 11. a 12. března 1939, ve které hrálo 59 žáků obecní školy.

☞ *Josef Barčuk*

Ledce

Počátky divadelního ochotnictví v obci Ledce sahají před rok 1903. Nejsou však písemně doloženy, neboť v té době neexistovala obecní kronika. Ve školní kronice najdeme zmínku o divadle vztahující se k datu 1.2. 1903, kdy ledečtí ochotníci sehráli blíže nespecifikovanou hru v hostinci u Kroftů a z čistého výtěžku 20,- Korun byly nakoupeny rozličné školní potřeby, které byly chudým školním dítkám vydány. Z roku 1906, kdy jsou v kronice vypisováni dobrodinci školy pochází další zápis o tom, že divadelní ochotníci dali 40 knih do žákovské knihovny. V dobrodincích školy jsou následně uváděni až do roku 1911. V roce 1909 došlo ke změně místa působení divadelního kroužku, když je poznamenáno, že se divadlo uskutečnilo v hostinci pana Polcara (později pana Souly), tedy v jiném hospodském sále.

Po roce 1911 se již divadelní ochotníci v roli dobrodinců školy nevyskytují. Je z toho možné vyvodit, že divadelní kroužek nebyl již natolik aktivní a dokonce, že mohla být jeho činnost velmi utlumena. Po příchodu učitele p. Bohumila Valenty na místní školu v lednu 1914 se zaktivizoval žákovský divadelní kroužek. Školní divadelní záměry se otřáslly poté, co B. Valenta musel v lednu 1915 narukovat jako domobranec do Plzně. Avšak ze zdravotních důvodů byl z tohoto posláni vzápětí uvolněn. Následně se žákovský divadelní kroužek stal velmi aktivním až do roku 1919, kdy 24. 2. po krátké odmlce ze své aktivní činnosti Bohumil Valenta předčasně umírá. V souvislosti s jeho aktivním působením v oblasti kultury v obci je ve školní kronice uveden v roce 1917 zápis, kdy „čtění divadelní kroužek“ vedený panem Valentou, sehrál dne 30. 12. 1917 hru - *Naši furianti* a opět přispěl škole darem. Nicméně o dalších vystoupeních tohoto kroužku se prameny nezmiňují.

Po úmrtí pana Valenty činnost divadelního kroužku pokračovala dále, žel bez historických záznamů. Z celkové místní situace vyplývá, že ve vedení kroužku pak téměř jistě pokračoval od roku 1920 pan Jakub Šádek, nový řídící učitel místní školy. Pokračování divadelní činnosti může dokládat zápis ve školní kronice, v němž se uvádí, že v roce 1921 byly zaslány dopisy mimo jiných od Kroužku divadelních ochotníků i DTJ proti tvrdosti zákona přijatého v prosinci 1921, který upravoval výhody státních zaměstnanců a učitelů. Či další zápis následného znění: „o prázdninách 1924 byla do bytu v místní škole instalována elektrická světla, když byla přípojka připojena na elektrické vedení ze mlýna pana Malého, které již bylo dříve vedené do hostince pana Krofty pro divadelní ochotníky“.

Dne 1. března 1924 uspořádal Kroužek divadelních ochotníků večírek na rozloučenou s odcházejícím ředitelem Jakubem Šádkem. Jeho činnost pokračovala dále. Opět se objevuje v zápisech školní kroniky jako dárcе a pomáhá i dětskému divadlu, jako např. o Vánocích 1924 ve hře *Ze života Babicky*. Na oslavu 28. 10. 1925 sehráli divadelní hru *Zvoný* a již 25. 10. 1925 hru *Gorali*. Počátkem roku 1927 sehrál původní Divadelní kroužek poslední divadlo *Osel je Osel*. Od 18. 4. 1927 přešli jeho členové do Dramatického odboru Čs. strany nár. soc. Zároveň odešli i ze sálu pana Krofty, do právě nově zvěšovaného sálu hostince u Šoulů, kde pak u příležitosti 10letého výročí založení sehráli divadelní hru *Psohlavci*. Vlastní výročí pak bylo oslaveno 25. 12. 1927.

V roce 1919 byla v Ledcích založena místní Dělnická tělovýchovná jednota, která rovněž ustanovila svůj divadelní ochotnický kroužek a vystupovala paralelně se stávajícím Kroužkem divadelních ochotníků. Dne 28. 10. 1920 uspořádala divadelní představení *Pro českou školu* v hostinci u Polcarů. Nebylo z počátku problémem, aby člen DTJ se stal členem divadelního kroužku. Nicméně v roce 1923 vedly rozhárané politické poměry v obci k tomu, že Jakub Šádek odmítl hlasovat mimo jiné pro to, aby člen DTJ nemohl být členem ve stávajícím divadelním kroužku.

V roce 1924 po udělení souhlasu nového řídícího učitele Jana Tolara, začali ochotníci DTJ zkoušet ve škole, což přispělo k jejich větší aktivitě. V roce 1926 se uskutečnilo v obci 7 divadel, na kterých se podílely oba spolky. V polovině roku 1927 nastudovala DTJ hru *Z českých mlýnů* a koncem roku pak vypravila a pěkně provedla divadelní hru *Jindra*. V dalších letech sehrála *Hoši z první legie* a *Plavci na Volze*. V roce 1928 na oslavu samostatnosti pak hru ze života legionářů *Transport* č. 20. Na Boží hod velikonoční u příležitosti oslavy 10letého trvání DTJ sehrála hru *Navždy svoji s velkým úspěchem*.

Dramatický soubor Čs. strany národě socialistické ve stejném roce uvedl hry *Dědic kariéry*, *Protektce* a na ledecké návsi pak i *Tuláckou krev*. Na den svobody sehrál v hostinci u Šoulů hru *Soumrak poroby k světlu svobody* a dne 25. 12. na počest oslavy 10. výročí od obnovení činnosti B. Valentou hru *Psohlavci*.

Soubor ale opět změnil zřizovatele. 28. října 1929 vystoupil v programu oslav vzniku republiky s divadelním představením *Maryša*, avšak již pod hlavičkou Sboru dobrovolných hasičů. Odbor zároveň změnil i vedoucího, který vždy vykonával i práci režiséra. Stal se jím velmi aktivní a v oblasti umění nadaný pan František Zoubek, který maloval mimo jiné i divadelní kulisy či líčil herce. Navíc byl předsedou DTJ a předsedou Místní osvětové komise.

V roce 1930 sehrál Dramatický odbor hasičů hru *Gazdina roba* a při oslavě 28. října 1930 hru *Růže ze Sibiře*. Kromě jmenovaných her se v té době hrály i hry vyžadující sil dovednějších, např. *Lucerna*, *Noc na Karlštejně* či *Její pastorkyně*. Ve volbách v roce 1931 byl František Zoubek zvolen starostou obce a následně, po ustanovení místní tělovýchovné jednoty Sokolské v roce 1932 (po roční lhůtě), přešel následně Dramatický soubor pod tuto tělovýchovnou jednotu. V té době se zápisy o DTJ resp. o její divadelní činnosti v kronikách nevyskytují a v obci tak již dle všeho existovali jen ochotníci

Dramatického odboru Sokola. Ti se také vrátili do sálu hostinského pana Krofty, kde měli členové Sokola i tělocvičnu. Ve své úspěšné režisérské činnosti pokračoval nadále i starosta pan František Zoubek. 28. 10. 1933 sehrál dramatický odbor divadelní hru *Naši furianti* opět s velkým úspěchem.

V roce 1933 bylo odehráno celkem 6 divadelních představení, v roce 1935 pak 9 představení. Rok 1936 a roky další nejsou upřesněny. V roce 1939 se však neuskutečnilo představení žádné. Po okupaci naší republiky přešel Dramatický odbor opět pod Sbor dobrovolných hasičů, jako pod jedinou povolenou samostatnou organizaci během války. Pod staronovým zastřešením pokračovala ochotnická činnost, rovněž bez zápisů. Není proto možné uvést jakýkoliv přehled o sehraných divadelních hrách či operetách. Nicméně předvedení jedné operety se vrylo hluboce do vědomí občanů obce. Někdy v polovině roku 1944 byla uvedena vskutku velmi úspěšně opereta *Perly panny Serafinky*. Po úspěšném představení, o kterém se poté dlouho mluvilo, byl zanedlouho starosta a režisér pan František Zoubek zatčen a uvězněn v koncentračním táboře Osvětim. Odtud se vrátil až po skončení války. Občané to připisovali přílišnému pročešskému, národnímu obsahu operety. Důvod zatčení, jak se po válce ukázalo, byl jiný. Opereta však v myslích občanů zůstala zapsaná.

V roce 1946 došlo ke spojení Sokola a DTJ pod TJ Sokol a divadelní činnost se odehrávala pod jeho hlavičkou. Trvala jen do roku 1948, kdy byla přerušena zejména z důvodu rezignace Fr. Zoubka pro jeho zaneprázdnění pracemi v okresních orgánech.

Na obnovení divadelní tradice museli občané čekat až do roku 1956, kdy nový vedoucí a režisér divadelních ochotníků Miroslav Čech tuto tradici oživil, opět pod hlavičkou Sokola. Nejprve se hrálo v sále hostince u Kroftů, poté v sále hostince u Slámů (Šoulů). Činnost byla opět přerušena v roce 1968, kdy došlo k demolici tohoto hostince v důsledku výstavby nového Kulturního domu.

V roce 1974 byla sehrána po téměř šestileté přestávce další divadelní hra. V roce 1975 pak bylo bilancováno období řezírování Divadelních ochotníků panem Čechem (1956-1975) a bylo konstatováno sehrání celkem 50 divadelních představení včetně divadelní hry ze současnosti *Sousedé*, sehrané dne 29. 3. 1975. Za působení pana Čecha se rozšířil i repertoár o zpěvohry, zejména v sedmdesátých letech.

Činnost divadelních ochotníků počala koncem 70. let 20. století ustávat v důsledku pracovního vytížení pana Čecha. To nakonec vedlo k tomu, že se v roce 1978 již hrály jen dvě divadla ročně a z toho 1 zpěvohra. V roce 1980 se pak po velikonočním představení hry *Dalskabáty, aneb hršná ves* pan Čech vzdal vedení souboru zcela. Nicméně v roce 1981 ještě na přání členů souboru nastudoval svoji poslední divadelní hru *Z českých mlýnů*, kterou se ochotníci prezentovali u příležitosti oslav 800 let výročí založení obce.

V roce 1984 byl učiněn pokus o znovu uvedení divadelních ochotníků do činnosti, když byl k vedení přesvědčen jeden ze zkušených herců pan Josef Will. Byla nastudována opět hra *Dalskabáty, aneb hršná ves*. Po tomto úspěšném vystoupení se již nepodařilo ke škodě věci obsadit místo režiséra. Tím skončila i dosavadní více jak 90letá historie divadelnictví v obci.

V Ledcích byla významná i dětská divadla. Tuto tradici zde založil již zmíněný B. Valenta. 18. 4. 1915 sehrál žákovský divadelní Kroužek v hostinci u Kroftů pohádku *Honza v zakletém zámku* a 26. 12. 1915 hru *Práce šlechtí*. A přišly další hry *Vodník*, *Sen vánoční*, *Meč a Pohádka o princezně Pampelišce*. V roce 1924 se žákovského divadla ujala manželka řídícího učitele a 22. 6. 1924 se prezentuje hrou *Krakoňšova medicína*. O Vánocích téhož roku pak předvedly děti s výpomocí členů Kroužku divadelních ochotníků hru *Ze života babičky*. V roce 1925 sehrály *Čtverák hastrman* a *Frantíkovy trampoty*. Nicméně dopady vydaného úředního nařízení mimoškolní činnosti omezilo.

Novodobou tradici dětského divadelnictví založil učitel místní školy, Josef Šimandl. O Vánocích 1955 byla sehrána *Sněhurka*. V roce 1956 *Sněhová královna*. Dětské divadlo pak pokračovalo v dalším roce hrou *Tři vlasy děda Vševěda*. Po tomto roce jako takové ustupuje z veřejnosti. Následně v roce 1982 navcičily s členy pionýrského kroužku paní Věra Kliková a Jana Rumlová hru *Královna koloběžka*1. Přes úspěch, který mělo toto divadelní představení, z důvodu časového zaneprázdnění obou vedoucích, nebylo v započaté činnosti pokračováno. Na tradici dětských divadel bylo navázáno až od roku 1997, kdy se dětské divadlo hrálo pod vedením učitelky Evy Matouškové a paní Rumlové. Hry byly prezentovány vždy na Vánoce a na Velikonoce. Od roku 2004 pak dětská divadelní činnost ustala.

☞ Eva Matoušková, Miroslav Nový

Lednice

V obci byl v roce 1922 založen spolek divadelních ochotníků, který sehrál obraz ze života venkovského lidu *Vítězství lásky* od Jana Černého. V následujících letech se, podle dosavadních poznatků, hrálo ale jen příležitostně, a to např. v roce 1928 místním sdružením republikánského dorostu *Vojnarka* nebo v roce 1935 hasiči uvedli hru *Tomšovic grunt*.

Lhota

V obci byl v roce 1928 založen divadelní soubor Havlíček, který sehrál představení *Druhá míza* od J. Hofmana. O jeho další činnosti ale nejsou žádné zprávy.

Lhotka

K roku 1909 je v obci uveden divadelní soubor Tyl.

Líně

O nadšeném působení líňských a sulkovských ochotníků se dovídáme nejen z kroniky obce, ale i z bohatého obrazového materiálu a z pamětní knihy sulkovských ochotníků, kterou uchovávala rodina Kulišanů, nositelka dlouholeté ochotnické tradice. Velkým přínosem byly i vzpomínky pamětníků. Za všechny uvedeme alespoň Karla Strejce, který mnoho her i režíroval a téměř devadesátiletého Vojtěcha Míky. Ten spolu s manželkou A. Míkovou ztvárnil řadu rolí.

Ochotnická činnost v Líních je dokumentována od roku 1911. Spolek se tehdy jmenoval Budoucnost a mezi jeho nejzasloužilejší ochotníky patřili F. Kulišan a V. Suk. Spolek v letech 1917-1924 sehrál hry: *Její pastorkyňa*, *Jan Výrava*, *Děti Žižkovy*, *Jedenácté přikázání*, *Američanka*, *Na selském gruntě*, *To jsou muži práce* a dále z lehčího žánru: *Miláček se vrátil*, *Snětek na zkoušku*, *Zrzavá*, *Dražba na nevěstu*.

Hrálo se v sále U Boháčů (dnes patří svazu chovatelů) a nalézá se za domem manželů Scharfových. Opona s obrazem těžní věže sulkovského dolu a skupinou havířů v popředí podtrhovala hornické tradice obce. Hráli zde především členové sociální demokracie, zatímco v hostinci U Šustrů hráli čeští socialisté a sokolovna patřila socialistům národním. Baráčníci se představovali v hostinci U Skalů.

Po vybudování Dělnického domu v Líních v roce 1931 hráli všichni společně bez ohledu na politickou příslušnost, neboť dávali přednost modernímu jevišti s propadlístěm, velkém sálu oddělenému rudou sametovou oponou od světa divadla. Hrálo se také v přírodě „Na heřmánku“ za kolonií, kde před 2. světovou válkou sehráli ochotníci operetku *Madlenka z kovárný* nastudovanou německým houslistou J. Krausem.

Po skončení války v roce 1945 se ochotníci s velkým zápalem pustili do nové práce. Spolek přijal název Lidové divadlo a hrál na jevišti Lidového domu v Líních. Ke zkušeným ochotníkům – rodinám Kulišanů, Míků, Jenčů, Suků, Kebrlů, Bláhů, Heidlerů, Gerhardů, Kuschů, Kubastů, Němců, Kehlů, Skálů, Eretů, Egermaierů, Kroců, Vinterů, Černých, Bezdeků, Kocourků a dalších se připojili mladí nadšenci, mezi nimiž vynikal Karel Strejc, ale také Ladislav Pakandl. Učitel Strejc nacvičoval divadelní představení i s dětmi a připravoval tak novou krev pro líňskou scénu. Nejzdařilejší hrou byla Kainarova *Zlatovláška*.

Na řadě ochotnických představení se podíleli i hudebníci. Hornická kapela p. Ereta a Suka měla dlouholetou tradici a pěknou úroveň, stejně jako hudební skupiny pod vedením J. Skaly a J. Pecha. Ve zpěvohrách a operetách vystupovali J. Jenč st. a ml., M. Skalová st. i ml., J. Hájková, J. Kašparová, L. Eretová a vynikající klavíristka D. Jenčová. Ochotníci z Líní i Sulkova se představili divákům řadou náročných her: *Paličova dcera*, *Lucerna*, *Dalská báty*, *M. D. Rettigová*, *Kutnohorští havíři*, *Hrátky*

Anna Míková v roli M. D. Rettigové,
ochotnický soubor Líně.

s čertem, Sto dukátů za Juana, Podskalák, Z českých mlýnů, Lidový král a dalších. Mnoho postav i scén zachytil na fotografiích K. Strejc a scénograf V. Vacek. Náповідami byly p. Školová, Sokupová a Jenčová.

Je třeba také připomenout, že z ochotnické scény v Líních vzešlo nebo zde hrálo několik profesionálních herců. První Maryšou zde byla p. Kopová, matka slavného sólisty ND, Franckem byl J. Brada. Také Hynek Kubasta, herec v Brně, si v Líních zahrál se svojí maminkou. Rovněž maminka plzeňského herce p. Kikinčuka se podílela na kulturním dění v obci. Libuše Eretová se stala profesionální zpěvačkou, stejně jako Jana Langmeierová, dnes žijící v Curychu.

Závěrem ještě uvedeme dvě veselé vzpomínky na hostování profesionálních herců v Líních. Jaroslav Průcha ve hře *Naši furianti* vcházel na scénu a těsně za ním padaly vysoké štafle sloužící k úpravě jevištních světel. S porozuměním pro potíže ochotnického divadla zažertoval o „nezdařeném atentátu na jeho osobu“. Získat

Teodora Pištěka pro hlavní roli ve hře *Poslední muž* dalo pěknou práci. Nakonec se ale podařilo a pan Pištěk odjížděl s Líní potěšen kufrem masa od paní Marty Kulišánové, tehdy po válce to byl dar velmi ceněný.

☞ Helena Svobodová

Líšťany

Podle pamětnických údajů bylo první divadelní představení sehráno v roce 1947, a to *Nevěsty z Českého ráje*. Soubor pak hostoval také ve Všerubech. Jeho vedoucí byla paní Kunclová, režisérem pan Maršík, malířem dekorací pan Dlouhý a maskérem pan Čmolík. V hereckých rolích vystupovali p. Čmolík, Maršík, sestry Věra a Vlasta Tykalovy, Lumír Telín a další. V dalších letech soubor nastudoval hru *Ševcova žena*, kde v hlavních rolích účinkovali Langová a Čmolík a dále *Kříž u potoka* a *Mlynář a jeho dítě*. Kromě již uvedených herců ještě vystupovali Božena Dobrá, Hubka, Teslík, Telín, Dufek, Bíca, Jiří Šebesta, Hrubešová, Láďa Mařán. Jako poslední se hrálo v roce 1956 představení *Potopa*.

/Lišťanský zpravodaj. S.d. [1985], s. 63-65.

Líte

Historie ochotnického divadla v obci Líte sahá velice daleko. O jeho počátcích se zmiňuje zápis v obecní kronice: „Skončením světové války v roce 1918 nastal velký rozvoj politických stran, s různým politickým zaměřením. A tak byla 5. prosince 1918 založena v obci Sociálně demokratická strana dělnická, která se zaměřila nejen na práci politickou, ale i práci kulturní. Příslušníci strany utvořili ochotnický divadelní odbor. Na začátek neměli vlastní divadelní jeviště, a proto si je v okolních obcích vypůjčovali tak dlouho, až z vlastních výmětek si mohli pořídit jeviště vlastní. Za dobu činnosti odboru bylo v obci uvedeno mnoho divadelních představení. Škoda, že tato činnost zanikla. Další ochotnický odbor byl založen při požární sboru. Ten však po krátké době zanikl a nově pořízené jeviště bylo předáno v letech 1930 Svazu mládeže, který obnovil divadelní činnost, žel jen na krátkou dobu“.

Z roku 1931 existuje fotografie z vystoupení *Cikánština pomsta*. Dále obecní kronika mluví o divadle až do začátku 70. let dvacátého století. Tehdy se stala tradicí oslava MDŽ s vystoupením členů SPO (Svaz požární ochrany), kteří pro své spoluobčany nacvičili estrádní pásmo písniček, vtipů, scének

Cikánština pomsta, Lité 1931.

a častušek. Do oslavy byla zapojena i nejmenší mládež s recitací básní a zpěvem. V tomto trendu pokračoval soubor i v 80. letech a svoji působnost rozšiřoval o vystoupení v okolních vesnicích a na různých oslavách. Počet vystoupení se pohyboval okolo 8 ročně. Z této doby přetrvávala dodnes jedna zajímavost v souboru ÚŽAS. Jelikož vystoupení byla určena pro ženy, účinkovali pouze muži a toto platilo až do nedávné doby. V současnosti již máme i 2 účinkující z řad žen a 2 ženy v kapele. Z poloviny 80. let pochází také název ÚŽAS.

V roce 1987 začala v obci výstavba kulturního domu se společenským sálem, restaurací a obchodem. Většina občanů obce se zapojila do jeho realizace v akci Z a tudíž na divadlo nezbylo času. Ovšem po dokončení nadmíru povedeného kulturního stánku se soubor vrhl do ochotničení s velkou chutí. Již v roce 1990 bylo předvedeno pásmo písní a scének *Od Šumavy k Tatrám*. V roce 1993 byla uvedena *Škola základ života* a v tomto představení již byla většina projevu hraná s doplňujícím zpěvem. Do této doby fungoval sbor pod křídly hasičů. Rokem 1994 byl ÚŽAS zaregistrován jako samostatná organizace u ministerstva vnitra a má svoje stanovy a samosprávu. Přichází rok 1995 a s ním i nastudování nejpovedenější pohádky *Dalskabáty hříšná ves, aneb zapomenutý čert*. Nádherné kulisy, kostýmy, ušesání diváci a slova uznání byla pro účinkující zatím nepoznanou odměnou. V roce 1997 soubor nastudoval další kousek *Naši furianti* a v roce 1998 část ze Švejka s názvem *Poklusem osudem dobrého vojáka Švejka*. Po vydařeném Švejkovi se v roce 1999 vracíme zpátky do pohádky a protože nejkrásnější scény, kde i dobro vítězí nad zlem se odehrávají v pekle, nacvičil soubor *Hrátky s čertem*. Všechna hraná vystoupení nejsou ovšem pouze mluvená, ale vždy jsou jednotlivá dějství provázána vhodnou písničkou, pro přestavbu kulisy a odreagování diváka. U doposud prezentovaných představení se pohyboval počet repríz od 3 do 8. Pro rok 2001 a následující soubor připravil pásmo písniček Karla Hašlerky s názvem *Je líbo hašlerky...?* Jednalo se o Hašlerovy písně, které byly provázány spojovacím textem. Toto pásmo se setkalo s nečekaným ohlasem a počet repríz dosáhl 19 a v případě potřeby je stále uváděno. Ovšem pohádka je pohádka a tak v roce 2003 přichází na pódium *Hastrmanův švagr*. Jelikož v pekle s čerty jsme již dvakrát hráli, museli jsme se přesunout do rybníka, a tak na motivy Čertova švagra jsme napsali vodnickou pohádku. Pohádka velice hezká byla sehrána ovšem pouze třikrát, protože na soubor dopadly dlouhodobější nemoci členů a nebylo možno najít alternaci.

A právě z důvodů nemocí, či časového zaneprázdnění členů jsme v roce 2005 přistoupili opět k pásmu písní spojených textem a proloženým scénkami, kde absence některého člena je nahraditelná. Pásmo dostalo název *Pivo v české písni, aneb česká píseň v pivě*. Od listopadu 2005 do poloviny roku 2006 máme na svém kontě již 9 vystoupení.

Se souborem velice úzce spolupracují i profesionální umělci. Na některá vystoupení přijíždí Milan Benedikt Karpíšek a svou vynikající hrou na housle pomáhá kapele. Se svojí kapelou Švejk Band již

Pivo v české písni, soubor Úžas Líté, 2005.

i několikrát v Lítém vystupoval. Dalším poradcem je bývalý sólista operety DJKT v Plzni Přemysl Kubišta. Jedno z našich posledních vystoupení *Pivo v české písni...* sledoval i Stanislav Fišer známý to herec a dabér Vinetoua. Po vystoupení přišel na jeviště a sdělil nám: „Celý život jsem hrál divadlo a teď vidím, že marné.“ Byla to pro nás neskutečná pocta.

Mimo tato prezentovaná vystoupení jsme natáčeli pro TV Nova hudební vložku pro jeden z dílů seriálu *Tajný závod*. Natáčení proběhlo na letišti Ruzyně a Šáreckém údolí, kde našimi spoluúčinkujícími byla Naďa Konvalinková a Antonín Procházka. Na tuto akci, která se mimořádně povedla i v jedné z pražských zahradních restaurací asi nikdo ze zúčastněných nezapomene. Letošního roku jsme taktéž již počtvrté vystupovali celý den na vedlejší scéně na Dni otevřených dveří v Královském pivovaru v Krušovicích. S lidmi v pivovaru jsme v srdečném vztahu a to se projevuje oboustrannou spoluprací.

Náš spolek sdružuje v současné době 35 členů a dle předchozího je možno vyzorovat, že spolu všichni táhnou za jeden provaz. Důkazem toho jsou i občasně dvoudenní zájezdy na Moravu do vinného sklípku a návštěva zajímavých míst v kraji. Za každým spolkem, nebo organizací, ale někdo stojí. V ÚŽASu patří dík všem členům za jejich příspěvek ke zdaru konaných akcí. Z těchto členů si ovšem tři berou na svá bedra zodpovědnost. Jsou to: Jiří Kadlec, který se stará o umělecký chod spolku, Kamil Koudele, který spolek vede organizačně, finančně a technicky a Jaroslava Smolová, která je hudební duší ÚŽASu.

☞ *Kamil Koudele*

Lochouseice

Prozatím zcela ojedinělá zpráva o ochotnickém souboru v obci pochází z roku 1960, resp. 1959, kdy spolek hrál Klicperova *Zlého jelena* v několika okolních lokalitách, protože nemá vlastní jeviště.

Lomnička

V roce 1920 byla v obci zřízena škola a ustavena Místní osvětová komise a při ní zřízen v roce 1923 ochotnický spolek, který našel zázemí v budově školy postavené ve stejném roce. Zde bylo v rezervní učebně zřízeno stálé jeviště, osvětlené petrolejovými lampami a později acetylenovým osvětlením z přenosného vyvíječe plynu.

Pro první ochotnické představení ale zapůjčili celé jeviště hasiči z Plání. Hrála se veselohra F. X. Svobody *Poslední muž* a je uváděno, že někteří starší občané viděli divadlo vůbec poprvé. Představení mělo velký úspěch, a tak byla záhy nacvičena ještě hra *Polský žid*.

Zároveň se dělaly kroky k pořízení vlastního jeviště, která si vyráběli členové souboru sami. Potřebné stromy na dřevo darovala obecní rada, ochotníci je pak porazili a odvezli na pilu k výrobě jednotlivých dílů. Kuriozitou je, že látka na zřízení hlavní opony byla ze školního bytu ukradena, a tak i další divadelní hra K. Viky *Paní matinka* byla hrána v kulisách vypůjčených od hasičů z Mrtníka. Brzy potom bylo jevištní zařízení doplněno z vlastních prostředků.

Divadlo v Lomničce je těsně spjato s místním učitelem Pavlem Holcem, který se ochotnické činnosti jako poradce a kritik věnoval i v osvětových komisích okresu Kralovice a později Plasy a Plzeň-sever. V Lomničce působil především jako režisér a rovněž pro hry připravoval scény. K aktivním členům souboru patřil také Václav Beránek, který zde působil do roku 1929.

V repertoáru ochotnického spolku místní osvětové komise byla pestrá řada titulů, mezi kterými nechyběly ani náročnější dramatizace. V roce 1930 se např. hrál *Kvítek prerie* - *Rudoška Inonoši* od Selfbyho, hra z amerického života v indiánské rezervaci. Dále *Je veliká láska na světě?* od Růženy Jesenské a *Láska není všechno* od O. Scheinpflugové. V roce 1931 hráli hru Oscara Wilda *Vějíř lady Windermereové*, inzerovanou jako ukázka vzorné konverzační a situační hry. V roce 1935 *Případ flašinetáře Bezkočky*, kterou režíroval a scénu vytvořil Pavel Holec a dále hry *Tyranství slz* za pohostinského účinkování ochotníků z okolí a A. Kadlecové z Prahy a *Stillmondský starosta*.

Na úspěšnou činnost spolku ukončenou během 2. světové války se pak pokusil navázat obnovený soubor pod vedením učitele Beránka v roce 1960, kdy sehrál veselohru *Čertův verpánek* a připravoval hru *Morálka paní Dulské*.

Loza

V Loze divadlo hrál místní Sbor dobrovolných hasičů, který byl založen v roce 1910 a Dělnická tělovýchovná jednota, vzniklá o rok později.

Podrobnější informace týkající se vlastní ochotnické činnosti těchto sdružení se, bohužel, nedochovaly. Známe pouze údaje z novější kroniky Lozy a z rozhovorů s několika žijícími pamětníky. Divadelní představení se konala v místním hostinci u Engelthalerů, zpravidla třikrát ročně. Např. v roce 1936 byly DTJ sehrány hry *Jízdní hlídka*, *Zpěváci ulice* a *Lidé na kře*. V hostinci se také konaly oslavy na počest narozenin našeho prvního prezidenta, spojené s častými besídkami dětí místní DTJ, početné taneční zábavy a jiné národní a příležitostné oslavy. Za zmínku stojí rovněž ta skutečnost, že v roce 1939 zavítal do Lozy potomek českého loutkáře Kopeckého, který v obci sehrál několik loutkových představení. Toto divadlo se zde setkal s velkým úspěchem, dokladem čehož byly zaplněné řady diváků dětských i dospělých.

Do ochotnické aktivity svým způsobem zasahoval rovněž sociálně demokratický kroužek žen, který organizoval dětské besídky na počest narozenin T. G. Masaryka, spojené s průvodem k Tlucné.

☞ *Lada Vodrážková*

Malesice

V obci je doloženo divadelní představení dramatického odboru NJP *Nevěsta legionářova*.

Manětín

První zprávu o ochotnickém divadle v Manětíně máme z 23. dubna 1718, kdy Marie Gabriela, hraběnka Lažanská z Bukové, slavila své narozeniny ve „velkém stylu“. Vyvrcholením oslavy byla Komedie, Nachtspiel, kterou pro hraběnku sehráli její lokajové a oficírští sluhové. Po skončení hry následovala hudba a slavnostní ohňostroj. Hraběnka v mládí často navštěvovala divadlo a operu, jak se můžeme dočíst z jejich účtů. Návštěvu divadel umožňovala i svému úřednictvu. Z dalších kulturních akcí pro své poddané podporovala i tradiční kácení máje.

Katakomby, dramatický odbor Sokola Manětín, počátek 20. století.

Další zpráva o ochotnickém divadle pochází z roku 1808, kdy si manětínský měšťan Martin Nováček opsal divadelní hru *Narození Pána Ježíše vysvětlené neb Komedije*. Opis měšťana Nováčka byl nalezen v roce 1957 za komínem v čp. 157 Janem Slovákem. Vzácny dokument pan Slovák daroval děkanskému archivu, v jehož držení je dosud. Děkan František Wonka rukopis přepsal.

Opravdové divadlo se začalo hrát za několik let. V roce 1822 se poprvé hrálo česky. Jan hrabě Lažanský zapůjčil ochotníkům hlavní sál k provedení hry. Dle dostupných údajů se hrálo *Vybrané panství* od F. Raymanna a výtežek byl určen ve prospěch manětínských chudých osadníků. Zřejmě díky úspěchu sehráli místní ochotníci dále též Štěpánkovy *Berounské koláče*. Bohužel neznáme rok provedení hry. Ve třicátých letech se na zámku opět hrálo divadlo, ovšem herci byli šlechtici, kteří momentálně pobývali u hraběte Lažanského. Můžeme se jen dohadovat, že se hrálo německy.

Skutečným impulsem k rozvoji ochotnictví se v Manětíně stal v 50. letech 19. století založený česko-německý zábavně pěvecký spolek Chlum, který se v roce 1865 přeměnil na Besedu. Iniciátorem založení Besedy byl Matěj Hodys, sládek městského pivovaru, a nový spolek významně podporoval i manětínský děkan Jiří Blier, který knihovně věnoval 8 svazků českých knih. Beseda byla umístěna v hraběcím hostinci U Černého orla na náměstí. První veřejné vystoupení se konalo 10. září 1865. Bohužel nevíme, zda se jednalo o přednášku, koncert nebo divadlo. Čistý výnos z akce činil 15 zlatých a 11 krejcarů tehdejší rakouské měny. Druhé vystoupení bylo 23. října 1865, čistý zisk činil 12 zlatých a 3 krejcare. Výnos z akcí byl použit na zakoupení českých knih. Beseda kromě pořádání divadelních představení pořádala poučné i zábavné přednášky a založila také českou knihovnu. Výrazně obohacovala český kulturní život v Manětíně až do konce 19. století.

V roce 1897 byl založen Divadelní odbor TJ Sokol Manětín, který dříve hrával pod hlavičkou

Sbor ochotníků v Besedě. Provozování divadla se přesunulo z hostince U Černého orla do Sokolovny, v jejímž sále bylo zřízeno trvalé jeviště o rozměrech 7,5 × 5 m. Václav Křesadlo namaloval zdarma nové kulisy a oponu s obrazem hradu Karlštejna. První představení nového odboru – *Únos Sabine* – se hráli Sokolové pod režii MUDr. Františka Blechy, který začínal s divadlem ještě v Besedě, ze které přešel do nově zřízené tělovýchovné jednoty.

Jeho dcera, učitelka Růžena Blechová, se do sokolského hnutí v Manětíně zapojila ihned po skončení první světové války. Stala se náčelnicí žen, aktivně působila v divadelním odboru, několik let jednatelka, posléze jako ředitelka odboru. Ve třicátých letech začala připravovat a režimovat divadelní představení žáků a žákyn místních škol. Po druhé světové válce byla jmenována ředitelkou manětínských národních škol. Zemřela v roce 1957.

Přerušování činnosti ochotnického divadla nastalo v době první světové války. Po jejím skončení se řádná valná hromada Divadelního odboru Sokola sešla 13. února 1919 ve 20.00 hodin večer v hostinci U Hlaváčků. Ředitelem byl opět jednomyšlně zvolen MUDr. Blecha, jednatel Bohumil Holub a inspicentem Bartoloměj Nachman. První představení po válce, *Maryša*, bylo sehráno 9. března 1919. Sokol hrál svá představení několikrát do roka až do konce I. republiky. V repertoáru měl nejen dramata, ale též komedie a operety. Pořádal i oblíbené sokolské Šibřinky. Např. v roce 1929 měly být Prodané nevěsty. Mladí ochotníci TJ Sokol Manětín se pokoušeli o vlastní představení pod režii pana Václavíka na přelomu dvacátých a třicátých let. Zachovala se fotografie ze hry *Rajsko utrpení* ze dne 22. listopadu 1930.

Dramatický odbor Sokola Manětín 1933.

Stejně jako první, tak i druhá světová válka zasáhla do manětínského ochotnického divadla. V roce 1941 byla protektorátními úřady zakázána činnost TJ Sokol. Se zákazem TJ Sokol Manětín oficiálně zanikl i jeho divadelní odbor. Další divadelní činnost v politickém okresu Kralovice byla vyvíjena v rámci Národního souručenství. Proto byl v Manětíně založen divadelní ochotnický spolek Tyl, který ukryl majetek divadelního odboru Sokola. O činnosti tohoto nového spolku nemáme žádné jiné zprávy.

V roce 1945 se ochotníci představili místním občanům Gogolovou *Ženitbou*, po které následovalo představení Stroupežnického *Našich furiantů* připravené k výročí 28. října 1918. Bylo zahájeno projevem ředitele školy Boháče, který působil aktivně v protifašistické odboji. Režii představení převzala učitelka Blechová. Po obrovském úspěchu byla hra opakována 4. listopadu.

I přes změněné politické poměry ochotníci pokračovali bez přerušení v činnosti až do konce roku

1968. Z repertoáru ale vymizela dramata, převažovaly komedie a operety. Po 21 letech, v prosinci 1966, byli čtyřikrát sehráni opět *Naši furianti*. V této době pod hlavičkou TJ Tatran. V roli starého výměnkáře stejně jako v roce 1945 vystoupil krejčí Hlous. V roli rychtáře se představil tehdejší předseda MNV Jan Široký, dlouholetý ochotník.

3. ledna 1969 vyhořela Sokolovna, místo, kde se odehrávala všechna divadelní představení od začátku století. Shořelo nejen jeviště, ale též všechny kulisy, divadelní rekvizity a kostýmy. V roce 1976 byl slavnostně otevřen nově postavený kulturní dům.

Dramatický odbor, nyní pod hlavičkou Osvětové besedy v Manětíně, tak mohl zahájit po osmileté přestávce opět svou činnost, a to veselohrou J. Štolby *Na letním bytě*. 1. dubna 1977 v 19.00 hodin promluvil k divákům předseda Osvětové besedy, učitel Jaromír Janeček. Hra byla pro velký úspěch ještě dvakrát opakována. Naposledy v tomto představení vystoupila dlouholetá ochotnice Miluše Koutníková, režii, taktéž naposledy, měl Rudolf Lego. Posledním představením obnoveného ochotnického divadla se stala orientální pohádka *Dobrodružství Janka Písníčkáře* v květnu 1983.

Po dvacetileté pauze díky aktivitě vedoucí městské knihovny, Jany Haidlmaierové (budoucí režisérky), se v Manětíně začala opět zkoušet ochotnická hra – *Noc a skála* od Františka Nepila. Slavnostní představení se konalo 19. 12. 1993 v kinosále kulturního domu, jedna z jeho repríz pak 14. dubna 1994 za účasti autora hry, Františka Nepila. Ochotníci si zvolili za název svého souboru zkratku MLASK – Manětínský lidový amatérský spolek komediantů. MLASK více než dvousetletou tradici ochotnického divadla v Manětíně drží dodnes. Mezi jeho nejúspěšnější hry patří bezesporu muzikál *Limonádový Joe* nebo komedie *Tanec mezi vejci*.

Ochotnické manětínské divadlo však není spojeno jen s tělovýchovnou jednotou Sokol. Ochotnické divadlo hrály také některé členky Spolku sv. Anežky, který v Manětíně působil v letech 1878–1940. Jednalo se zřejmě jen o několik představení, ze kterých se nedochovaly ani žádné fotografie.

V roce 1922 byla v Manětíně založena místní organizace Československé strany sociálně demokratické. 1. května 1922 tato strana založila Dělnickou tělovýchovnou jednotu, v rámci které manětínští sociální demokraté sehráli ve třicátých letech několik představení (např. v roce 1933 *Revoluční svatbu a hru Její kapitán*).

Krátce se pokoušel pořádat ochotnická představení i děkan František Wonka prostřednictvím Sdružení katolické mládeže. Sdružení sehrálo v roce 1934 hru *Bez požehnání*.

V roce 1950 se představili manětínští mladí ochotníci představením *Jedenáctý v řadě*, které sehráli pod hlavičkou Československého svazu mládeže. O jejich další činnosti nejsou další archivní podklady.

Dlouholetou tradici mělo v Manětíně dětské divadlo, které bylo organizováno místní školou. Část, zvláště malých žáků, hrála od začátku 20. století až do poloviny padesátých let loutkové divadlo s loutkami, které dodnes používá pro svá představení místní mateřská školka.

Starší žáci poté hlavně pod režii učitelky Růženy Blechové hráli svá představení několikrát do roka i v letech druhé světové války až do konce padesátých let. Na repertoáru byly hlavně pohádky, např. *Svatá Barbora*, *Princezna Pampeliška*, *Broučci*, *Jířikovy housle*, ve dvacátých letech hlavně v tzv. Pohádkových besídkách. Představení se konala ve škole, některá byla určena i pro rodiče. Ta potom žáci sehráli na jevišti v Sokolovně. Dětské školní divadlo postupně skončilo po smrti obětavé slečny učitelky Blechové na konci 50. let 20. století.

Na počátku 90. let 20. století navázala na slavnou tradici dětského divadla opět Jana Haidlmaierová, jejíž zásluhou vznikl při místní knihovně nový dětský ochotnický soubor – Harlekýn. Dětský soubor se představil 22. prosince 1992 dramatickým pásmem *Jesličky*, do konce devadesátých let ještě dalšími pěti představeními (*O rozveselení smutné princezny*, *Jak se kradou princezny*, *Princezna Písníčka*, *Ferdá mravenec* a v roce 1999 *Doktor Bolíto*).

Manětín je s divadlem spojen ještě s jednou aktivitou. Od sedmdesátých let se každoročně v kulturním domě koná přehlídka ochotnických divadelních souborů okresu Plzeň-sever, od začátku devadesátých let pod názvem Manětínská opona. Iniciátorkou byla režisérka a herečka souboru Štace Kaznějov, Alena Svobodová. Nesoutěžní přehlídka bývá pořádána v druhé polovině listopadu a tradičně ji zahajuje svým představením místní soubor MLASK. Ačkoliv není medializována, návštěvnost rok od roku stoupá a kapacita kinosálu kulturního domu mnohdy nestačí.

☞ Pavel Suk

Město Touškov

V roce 1930 byl založen dramatický odbor Národní jednoty pošumavské, který podle dochovaných plakátů sehrál *Tři zlaté vlasy děda vševěda* (1933), *Charleyova teta* (1935). V sousedních Kozolupech uvedl v roce 1934 *Zvíkovského varáška* a *Paní mincmistrovou*.

/Walter, J. Město Touškov. 1993.

17. září 1946 se sešla v Městě Touškově skupinka několika divadelních nadšenců, která chtěla pozvednout kulturní úroveň obce. Proto tito lidé založili divadelní spolek J. K. Tyl.

Již 28. října byla sehrána před zraky diváků první divadelní hra a výkon, který podali všichni účinkující, sliboval úspěch nového kroužku.

Kronika byla poctivě vedena až do října 1951. Během těchto pěti let sehráli ochotníci 27 divadelních her, jejichž předlohu jim poskytli kupříkladu Branald, K. Světlá, L. Stroupežnický, J. Kvapil, ale také A. Jirásek a jiní. Jednalo se o díla různých žánrů – ochotníci nastudovali tragédie, komedie i činohry a jejich výkony měly stoupající tendenci. Důraz byl kladen nejen na správné sehrání rolí, ale důležitá byla i doprovodná hudba a navržená scéna, která byla často doplňována světelnými efekty.

Ochotníci z Města Touškova nastudovali také několik pohádek pro děti, které byly snad nejvděčnějšími diváky. Během tří let se soubor rozrostl o nové účinkující a obsazení rolí nebylo již problémem jako na začátku založení spolku. V roce 1950 se na jedné hře podílelo 22 herců, jejichž mluvené slovo doprovázel plzeňský orchestr pod taktovkou svého dirigenta. Nadsnění členů divadelního kroužku neznalo mezí a jen ve zmiňovaném roce 1950 připravili ochotníci 13 divadelních her a sehráli je celkem 31 krát. Přípravy si vyžádaly 6 310 hodin, což v průměru představovalo přes 200 hodin na jednoho člena.

V roce 1951 odpočívala tedy kronika v klidu, ale ochotníci stále hráli. Proto byly později sepsány pouze názvy divadelních her a podrobnější zápisky jsou v kronice J. K. Tyla zaznamenány opět až od prosince 1957, kdy nacvičili herci operetu, s níž vyhráli 1. cenu v Soutěži tvořivosti mládeže. V tomto roce byla nastudována herci touškovského ochotnického spolku již 50. divadelní hra. Celý spolek pravidelně účinkoval v okolních obcích, aby se pochlubil svými výkony. Soubor se opět rozrostl o několik mladých herců a jejich přítomnost přispěla k nastudování hry s tematikou současného života. Po mnoha reprízách v okolí zahráli herci hru konečně v Touškově. Zvláštností bylo prostředí, neboť poprvé hráli pod širým nebem. Divadelní sál ani malé jeviště již nevyhovovalo scénám nových her. Proto se herci rozhodli zúčastňovat různých brigád, z jejichž výtečku a z peněz ze vstupného mohli upravit sál i zvětšit jeviště. V červnu 1958 pořádali v tomto sále pouťovou zábavu a v témže roce zorganizovali ještě čtyři vydašené autobusové zájezdy. Mezitím však nezapomínali ani na svou divadelní činnost. Do konce roku nastudovali ještě jednu pohádku a jednu zpěvohru. Stále více však naráželi na problém směnného zaměstnání, které způsobovalo absenci několika členů souboru při zkouškách. Při samotných vystoupeních se ale herci vybičovali k nejlepšímu výkonům a problémy zkoušek byly zapomenuty, přestože se muselo někdy dokonce upustit od nácviku nebo zcela přepsat jednotlivé role. V květnu 1960 hráli touškovští ochotníci poprvé hru s dětskou rolí. Tento kus sklídl po zásluze velký úspěch u diváků. V témže roce se divadelníci stěhovali do nové klubovny. Rok 1961 byl pro ochotníky zlomový, neboť slavili 15. výročí svého založení. Rok byl opravdu plodný. Kromě maskarního plesu, zájezdu na Liberecko a nastudování tří nových her předvedli v předvečer svého výročí členové spolku J. K. Tyla jednoaktovku, která znázorňovala jeden z úseků spisovatelova života, a druhá část slavnostního večera byla vyplněna ukázkami z Tylových her. O rok později si soubor troufl i na hru s domácími zvířaty, která zajistila mnoho nečekaných legračních situací. Vánoční svátky byly pak zpestřeny pohádkou Jana Drdy. V tomto roce si již někteří členové začali uvědomovat, že činnost spolku stagnuje. Aktivních členů bylo poskrovnu a ti nebyli schopni obsadit všechny role. Během několika dalších let nacvičili v průměru jen dvě hry ročně. Občas jim museli na poslední chvíli pomoci obsadit role i herci z Plzně. To se odrazilo nepříznivě i na finanční situaci kroužku. Přes všechna úskalí prožívali „Tyláci“ každé své představení naplno. Rok 1964 byl opravdu smolným. Režisér nových her byl dlouhodobě hospitalizován v nemocnici, představitel hlavní role utrpěl úraz a hra musela být stažena. Nastudování další veselohry mohlo

být uskutečněno až v září. Přesto pořádali ochotníci alespoň zájezdy. Tentokrát do jižních Čech a do Drážďan. V říjnu bylo bez jakéhokoli varování započato s úpravou restauračních místností a tím byl znemožněn přístup do sálu. Proto premiéra další nastudované hry musela být odložena na rok 1965. V jeho průběhu se nacvičily další dvě nové hry a aktivita spolku znovu stoupala. Jezdilo se hrát hodně do okolních obcí a „Tyláci“ mohli být spokojeni. K 1. lednu roku 1966 bylo zaregistrováno 34 členů divadelního spolku, z toho 18 mužů a 16 žen a jeho předsedou byl Václav Eberle. V měsíci září oslavili ochotníci již 20. výročí svého založení. Na počest takového jubilea nacvičili znovu svou úplně první hru z roku 1947 *Vrah*. Koncem roku pozvali své kolegy z Červeného Hrádku, aby se hráli v Touškově své představení. Od té doby vzniklo mezi červenohrádeckými a touškovskými ochotníky velké přátelství. Následující rok byl ve znamení repríz a nastudování jedné nové hry, jejíž první dvě představení shlédli v nápravném zařízení plzeňské věznice a poté už tradičně několikrát v okolních obcích. Rok 1968 byl jako obvykle zahájen zvolením nového výboru a v únoru pak organizováním maskarního plesu. Premiéru nové hry se hráli divadelníci opět ve věznici v Plzni a v červnu viděli tuto hru poprvé v Touškově. O týden později dostali touškovští divadelníci čestné uznání na festivalu v Kamenném Újezdě, kde svou hru předvedli. Po divadelních prázdninách byla činnost kroužku vzhledem k politické situaci pozastavena. Ochotníci sice jezdili po ostatních obcích, uspořádali ples, jezdili na představení pražských divadel, ale novou hru nenacvičovali. Až v roce 1971 se konala v rámci oslav Mezinárodního dne žen premiéra nové hry a koncem roku shlédlo 140 diváků další hru. Za zmínku stojí oslava 25. výročí založení spolku, které se zúčastnili i představitelé ochotnických spolků z okolí. Koncem následujícího roku byl v Městě Touškově uspořádán sraz ochotníků Plzeň-sever a po týdně představena místním divákům nová hra.

Kouzelný prsten, ochotnický soubor Tyl, kolem r 1986

Protože se postupně snížila členská základna, museli ochotníci vybírat hry s malým obsazením osob, s co nejméně náročnou scénou, neboť kulisy byly po mnoha letech v dezolátním stavu, a v co nejméně kostýmech. Ty byly totiž uloženy v kobkách bývalé šatlavy, kde silně chátraly. Režiséři byli zanepřázdňeni a nedostavovali se na zkoušky. V roce 1975 se začal silně projevovat generační problém. Naprosto chyběli mladí muži do dvaceti let a střední generace žen. Po čtyřicátém roce věku měl zastoupení vždy jen jeden člen!! Stagnace kroužku vyvrcholila v roce 1976, a proto se začalo v září uvažovat o rozpuštění spolku. Díky nástupu nové členky M. Pátkové, která se ujala spolurežie

pohádky, dostal spolek zase chuť hrát. Zvláště když při představení nestačilo 150 připravených židlí. Repríza pohádky 22. října však byla na několik následujících let posledním představením divadelního kroužku.

Jeho činnost byla obnovena až v roce 1984 na popud Bedřicha Kubíka, ale i ostatních bývalých členů souboru. Byli přijati noví nadšenci a v následujícím roce se „Tyláci“ pravidelně scházeli při zkouškách hry *Antigona*. Úspěch hry byl veliký, a tak ji zahráli herci ještě v Kozolupech a Mrtníku. Koncem roku předvedli ještě nově nastudovanou komedii, která se před zcela plným hledištěm toušovského sálu velmi dobře hrála. Nadšení herců neznalo mezí, a tak zahájili po sedmileté odmlce společenskou sezónu opět plesem. K Mezinárodnímu dni dětí pak nastudovali pohádku o třech dějstvích a sehráli dvě školní představení. Do roku 1987 sehrálo nové složení souboru ještě komedii, drama a pohádku. S ní se ochotníci předvedli v roce 1988 na okresní přehlídce divadelních souborů v Kralovicích. Přestože plánovali ještě nové hry, jejich sny se již neuskutečnily. Po pohádce *Janek a princezna Štika* se totiž ochotnické divadlo J. K. Tyla nadobro rozpadá.

☞ Jaroslava Königová

Mladotice

V Mladoticích byl na konci 19. století založen spolek divadelních ochotníků Kolár, z jehož činnosti je doložena jen hra *Mlynář a jeho dítě*, údajně hraná v letech 1892-1893. Hlavním organizátorem

Ochotnický soubor v Mladoticích, 1954-1962.

byl učitel Linhart, který také vystupoval v konventním divadle v Plasích. V roce 1919 byl Kolár rozpuštěn a v následujícím roce vznikly tělovýchovné organizace Sokol a DTJ, které hrály také divadlo. DTJ hrála v letech 1923-1938 a z jejího repertoáru lze uvést: *Bělohorská mračna*, *Nezvedená Lída*, *Na polském zámku*, *Na dušičky*, *Drama otroků*. Sokol sehrál např. *Černé jezero*, *Ta naše Máňa*, *Na letním bytě*, *Když služebnictvo stávkuje* nebo *Zelené království*. V roce 1929 bylo také založeno, z podnětu učitele J. Pícla, loutkové divadlo. Po 2. světové válce byl obnoven spolek Kolár, jehož činnost je místní kronikou doložena v roce 1954. V letech 1957-1962 sehrál hry *Otec*, *Léto*, *Chudák manžel*, *Vojnarka*, *Jedenácté přikázání* a *Dámy a husaři*, přičemž se ale hrálo s určitými přestávkami a ochotnická činnost potom během 60. let 20. století zanikla.

☞ Marie Lencová

Mrtník

Podnět ke zřízení ochotnického divadla přišel od učitele Antonína Kankrlíka, který založil volný kroužek mládežníků. Získali staré jeviště od spolku Tyl v Horní Bělé a od obecního úřadu dříví na jeho opravu, kterou provedli V. Hanzlíček, Josef Kadlec a František Vodák. V květnu 1901 vystoupili mrtničtí ochotníci poprvé na veřejnosti a tehdy účinkovali Anna Polcarová, Václav Jindra, Josef Kadlec, Jan Nováček, Václav a Josef Podlenovi z Lomničky a Antonín Vaiz. V období vánočních svátků 1901 bylo uvedeno další představení. V následujícím období se hrávalo pouze příležitostně, jedenkrát ročně. Po tragické smrti Antonína Kankrlíka v roce 1911 převzal jeviště hasičský sbor, založený v roce 1902. Velké úspěchy mělo v Mrtníku ve 20. a 30. letech 20. století také školní divadlo.

☞ *Lada Vodrážková*

Z kroniky známe informace o ochotnické činnosti v dalších letech. „V roce 1933 zůstává ještě dluh na jevišti 405,- Kč. Protože byla špatná situace, malý příjem, byl v pokladně v jarní době pouze obnos 55 halířů. To byl následek nezaměstnanosti druhý rok, zvláště u mladých, kteří nemohli navštěvovat různé zábavy, i v okolí pro nedostatek peněz. Účinkujícím při divadle, bylo opět zavedeno poskytování: dávka piva, ½ až 1 litr, neb nebyl již žádný dluh. Toto jsme zrušili v roce 1929 a nyní opět obnovili (1935)“.

Divadelní hra *Vesnický zrádce* se konala 27. a 28. října 1946 jako první při elektrickém osvětlení, po elektrifikaci obce ve stejném roce. Všechna ostatní léta jsme museli svítit karbidkami, petrolejem a různými lampami, doma i při divadlech. Co práce s tímto bylo, kouře, vzduch znečištěn, to neumí si představit ten, kdo to nedělal.

23. července 1950 byla uvedena hra *Na letním bytě*, a sice v přírodě a byla navštívena velmi pěkně, občanstvem i z okolí. Byla již sehrána v roce 1929, u „Mrtnické továrny“ s úspěchem, takže byla u mnohých občanů ještě v paměti. Při hře však často přišlo, takže po dvakráte byla přerušena a ke konci divadla byl už tak velký déšť, že se občanstvo rozběhlo po lese, i domů, takže byla jen stěží dohrána. Současně řádně promokly kulisy a částečně se poškodila jejich barva. Hrávaly se až čtyři divadla ročně a přírodní divadla byla v okolí velmi oblíbená a známá, mezi lidmi v okolí se říkalo: „Kam jdeš? do Mrtníka na přírodní!“

☞ *Jiří Vejvoda*

Nadryby

Ochotnickou činnost začal v obci organizovat učitel J. Motys v roce 1938. Pod jeho vedením byly sehrány v roce 1940 *Sněhurka a sedm trpaslíků* nebo *Právo na břích* (1944). V 50. letech 20. století byl vůdčí osobností J. Votruba. Tehdy se např. hrály *Jubileum* a *Námluvy* od Čechova. Posledním představením byl *Sluha dvou pánů* v roce 1958.

Nebřeziny

V obci byl v roce 1912 založen divadelní soubor Rozkvět, který zde působil pravděpodobně s různými přestávkami až do 2. světové války. Např. v roce 1937 sehrál v hostinci E. Rotta hru *Pro lásku a pro vlast*. Ve 30. letech zde hrálo divadlo také dramatický odbor DTJ, z jehož repertoáru jsou známé spíše hry se sociální tematikou, *Evropa hoří* v režii Františka Kryvoše nebo *Srdce v soumraku* a *Osiřelo dítě*.

V 50. letech ochotnická činnost pokračovala a hrála se např. v roce 1956 hra Frank Weniga - J. Kožíška *Stříbrná studánka* a dále *Noc pod Čerchovem* a v roce 1957 *Oblaka* od Kvapila, se kterou soubor zajížděl i do různých vesnic po okolí. Spolek existoval ještě na počátku 60. let 20. století, ale potom jeho činnost skončila.

Nečtiny

O divadelní činnosti v Nečtinech existují jen velice torzovité údaje. K roku 1910 je uváděn německý soubor Freya. Z poválečného období pocházejí zprávy o uvedení her *Hrátky s čertem* v roce 1958 a Gogolovy *Ženitby* o rok později. Ještě v roce 1964 hrála divadlo místní osvětová beseda.

Nekmír

O existenci divadelního souboru se zmiňuje Pamětní kniha ledecké školy již v roce 1886. Ochotnický spolek v Nekmíři byl činný i v 50. letech 20. století, kdy hrál i v okolních vesnicích. V roce 1953 vystoupil v Žilově, zmiňováno je jeho vystoupení v Líštanech..

Nevřeň

V obci hrál divadlo po roce 1945 místní ČSM.

Nová Huť

V roce 1928 byl v obci založen divadelní spolek Havlíček připomínaný i v roce 1938.

Nynice

V obci byl činný divadelní odbor Sokola, který byl v roce 1922 členem ÚMDOČ.

Nýřany

Historii ochotnických spolků v Nýřanech popsal poměrně podrobně F. Kroc, i když jeho publikace jsou výrazně ovlivněny dobou svého vzniku v letech 1970-1985 a nejsou prosty některých nepřesností a častých exkurzů do jiných oblastí historie, zvláště dělnického hnutí navíc výrazně přeceňovaného. Přesto je to prozatím jediný, oficiálně vydaný, pokus o komplexní zpracování historie nýřanských ochotníků.

V Nýřanech byla v 15. června založena Čtenářská a zábavní beseda, která podle výše zmíněných publikací, měla ochotnickou činnost vyvíjet v roce 1880, kdy byly hrány hry *Chcete mít ekvipáž* a *Bocaccio II* (problémem je, že z dikce záznamu není jasné zda to skutečně hrála Beseda, i když to je možné předpokládat). Na valné hromadě v roce 1881 byly diskutovány i otázky ochotnického divadla, je tedy zřejmé, že skutečně tuto ochotnickou činnost Beseda vyvíjela. Nejpozději v roce 1884 při Besedě působil divadelní kroužek (odbor) a sehrál hru *Sedlák Zlatodvorský*. Zřejmě tento kroužek sehrál v roce 1897 tři divadelní hry *Kříž v lese*, *Nalezenec* a *Rodinné tajemství* a v roce následujícím hru *Staří blázni* v hostinci U Langů. Další divadelní činnost je zmiňována až na počátku 20. století, kdy v roce 1901 Beseda sehrála frašku *Zmatek nad zmatek*, ve které hráli mj. slečna M. Jíchová, František Cink, Božena Vodrážková, A. Svidenský, F. Jarošová, B. Jíchová, K. Setz, A. Šindelář, A. Vodrážka a J. Matiška.

Zřejmě z tohoto odboru Besedy byl nakonec v letech 1910-1912 ustaven ochotnický spolek J. K. Tyl. Svoji klubovou místnost měl u Zeleného stromu a k jeho členům patřili P. Pražský, O. Bureš, M. Burešová, M. Podzimková, M. Špírková, J. Moulis, J. Štýs, A. Rumlová, J. Ruml, V. Souček, R. Bažant, F. Ječmenová-Berdychová, Dušek, Štenglová, Zimrhaklová, Kulhánková, Šindelářová. V repertoáru měl např. hry *Palackého třída 27*, *Poslední muž*, *Medvěd a vila*, *Žabec*, *Lucerna*, *Oblaka*, *Noční šichta*. V roce 1916 se hrála hra *Zázračný elixír*, ve sboru (komparsu) účinkovalo 41 členů, režisérem byl Václav Kasík.

O něco později než Beseda vzniklo divadlo dělnické. V roce 1892 byl založen Hornický všeobecně

vzdělávací a podpůrný spolek v Nýřanech, který měl spolkovou místnost u Jana Šmída, kde se hrávalo v šenkovně na primitivním jevišti. Z počátku se hrály jednoaktové hry a později hry se sociální tematikou – *Probuzenci*, *Nalezenec*, *Mlynář a jeho dítě* a dále např. *Paličova dcera*, *Chudý kejklíř*. V tomto souboru hrávali pánové Šnep, Mach, Šída, Vavroch, Hrabák, a ženy Ječmenová-Nováková, Havelková-Fajrařlová. V letech 1900 – 1901 došlo k rozkolu mezi Čechy a Němci v kroužku a vznikly dva divadelní odbory. Konečným výsledkem tohoto organizačního posunu ale byl vznik Vzdělávacího socialistického kroužku, kde hráli např. J. Orcígl, F. Baxa, F. Soukup, A. Mudrová aj.

Dále podle F. Kroce v roce 1909 hrál v Nýřanech divadelní spolek Havlíček Štolbovu hru *Závěť*, ale

Dramatický odbor strany národně socialistické v Nýřanech kolem roku 1920.

k jeho činnosti neznáme další informace. Domníváme se, že nutně nemuselo jít o místní ochotníky, ale o spolek z jiné vsi, např. Havlíček z Vejprnic.

V období těsně po 1. světové válce navázaly na předchozí ochotnickou činnost další soubory, z nichž se postupně vykrystalizovaly dva dramatické odbory tělovýchovných organizací, a to Sokola, založeného v roce 1899 a DTJ založené v roce 1902.

Vzdělávací socialistický kroužek po skončení 1. světové války změnil název na Máj a jeho členové nastudovali činohru *Ve spárech umírajícího orla*. V roce 1919 byla uvedena hra *Nejhezčí pro tatínka*, kterou sehrála jen rodina Jana Žáčka ze Zbůchu. Dále spolek hrál např. historickou hru *Jan Hus*, v níž hlavní roli vytvořil František Soukup, v roce 1921 *Lucernu* v režii J. Mráčka a dále *Strakonického dudáka*.

V roce 1922 došlo k rozkolu mezi spolkem Máj a stranou sociálně demokratickou a část členů odešla do hostince Stanislava Fairaisla. Z ochotníků, kteří při straně zůstali se vytvořil Dramatický odbor DTJ, jehož ředitelem byl Matěj Jaroš. Soubor hned v roce 1923 uvedl operetu *Růže ze Sibíře* v režii Františka Hakla. I v dalších letech se často zaměřoval na zpěvohry a operety. Od roku 1930 do roku 1937 např. sehrál *Kouzlo májové noci*, *Rézinka od pěchoty*, *Falešná kočička*, *Nevěsta v kalhotách*, *Veselá vojna*, *Maryša* a další.

V roce 1935 byl postaven dělnický dům a do souboru přišli mj. B. Zavřel a J. Jícha z odboru FDTJ, který již divadlo nehrál.

Po válce obnovil aktivní činnost i spolek J. K. Tyl, který hrál klasické hry, hry z venkovského prostředí, dramata ale nikoliv zpěvohry. V té době uvedl např. *Vesnín hrách* v režii Oldřicha Bureše. Hrál se v hostinci U Langů, kde byla také spolková místnost Sokola, a tak došlo ke vzájemnému sblížení a vytvoření dramatického odboru Sokola. Jeho prvním představením byla pravděpodobně

Lucerna, kde také hráli členové národně socialistické mládeže, kteří předtím v roce 1918 vytvořili na krátkou dobu spolek Kotek.

Brzy ale došlo k blíže nespecifikovanému rozporu mezi Sokolem a dřívějšími herci souboru J. K. Týl, který tak byl zřejmě v roce 1922 obnoven a hrával v restauraci Beseda. Už ale v roce 1924 přestal hrát úplně. Mezi jeho významné členy patřili Oldřich Bureš, Marie Burešová-Moderová, Josefa Šindelářová, kteří se divadlu potom věnovali profesionálně v různých společnostech a Přemysl Pražský, který pracoval jako scénárista a herec v němém filmu.

Dramatický odbor Sokola odehrál za dobu své existence celou řadu úspěšných her, např. *Dědečkovy housle*, *Loutka*, *Byli jsme a budem*, *Plukovník Švec*, *Jízdní hlídka*,

V roce 1936 byla otevřena sokolovna vybavená jevištěm a kulisami od p. Mácy. První hrou v novém prostředí byla *Noc na Karlštejně* v režii p. Burdy, který zároveň hrál roli Karla IV., roli Elišky hrála Marie Strýcová-Hrabáková. V roce 1937 byla sehrána *Bílá nemoc* od Čapka v režii Jiřího Oulíka.

V roce 1921 vznikl z levicově orientovaných ochotníků (F. Kroc ovšem neuvádí jejich případné předchozí angažmá, lze je předpokládat u DTJ) nový soubor při FDTJ v místnosti U Trávů. Jeho členové hráli zpočátku v lokále a po dostavění sálu v roce 1923 na jevišti.

V repertoáru byly sociální hry – *Slepá rodina*, *Drama čtyř chudých žen*, *Doly*, *Poprava Josefa Kudrny*, hry historické – *Křižník Potěmkin*, *Vojnarka*, ale i zpěvohry *Podzimní manévry*, nebo veselohry *Jedenácté přikázání*. Jednou z úspěšných her bylo *Drama otroků*, jehož děj se odehrává v hornickém prostředí a tudíž bylo místním divákům velice blízké.

Členy souboru byli Horníková, sestry Mülerovy, Vůchová, Čechová, Jícha, Hodan, Zemek, Jelínek, Kroc, bratři Beštákové a další. Činnost souboru skončila nejpozději před rokem 1935.

Mimo ochotnické soubory se hrálo divadlo také ve sportovním klubu S. K. Olympia, kde se ustavil dramatický odbor v roce 1930. Jeho první hrou byl *Můj přítel fotbalista* od K. Fořta v režii Karla Beštáka a hráli v ní i členové jiných dramatických spolků.

Panenko pro štěstí, dramatický odbor FDTJ Nýřany 1928.

Prvním poválečným představením v Nýřanech byla *Maturita* od L. Fodora sehraná 14. října 1945 v sokolovně. Při sportovním oddíle se ustavil estrádní soubor a byla také sehrána fraška *Blázinec v prvním poschodí* v režii Fr. Kroce. Ochotnická činnost je po roce 1945 ale spojena se souborem nazvaným Nýřanská scéna, založeným 2. prosince 1945. Jeho předsedou byl zvolen Antonín Malý a zakládajících ochotníků bylo 53, většinou z bývalých dramatických odborů. V dalších letech v čele spolku stáli A. Malý, J. Hrubý, J. Němec, O. Pešek, J. Bešták, B. Lehký, J. Blahník a v roce 1974 byl

předsedou S. Hána. V roce 1950 se soubor organizačně začlenil pod místní Sdružené komunální podniky města Nýřan, od roku 1953 patřil do Rudého koutku při Armastavu Nýřany a od roku 1960 do ZK ROH Tesla Nýřany.

V roce 1947 Nýřanská scéna uvedla vlastní autorskou hru Bedřicha Čapka *Čtyři*, který ve stejném roce také upravil hru Jaroslava Orcíglu *Stávka*. Z dalších her uvedených do roku 1950 je možné jmenovat *Muži nestárnou* v režii Antonína Malého, *Maska* v režii Oldřicha Peška, hry pro děti jako *Popelku*, *Robinsona* připravovala F. Berdychová, *Jedenácté přikázání* v režii B. Čapka nebo *Noční směna* v režii Františka Kroce. V této době měl spolek poměrně vyspělou členskou základnu a také několik režisérů. V následujících letech se dostavily i úspěchy v soutěžích. V roce 1950 skončila Nýřanská scéna na okrese Stod na druhém místě s hrou *Inspektor se vrací* od Priestleye. V roce 1954 připravil František Kroc hru *Steelfordův objev* od O. Daňka, se kterou soubor vyhrál okresní i krajské kolo a v roce 1955 se umístil na národní přehlídce v Plzni na 6. místě. Na režii se v tomto případě podílel Jaroslav Novotný z plzeňského divadla.

V dalších letech aktivita souboru mírně poklesla. Ladislav Kroc nastudoval komedii Voskovce a Wericha *Osel a stín*, v níž vystupoval i živý osel vypůjčený ze zoologické zahrady.

V klasické komedii *Pygmalion* v režii Romana Pufru vystupoval v Nýřanech také herec Městských divadel pražských Svatopluk Beneš. Nýřanská scéna do svého repertoáru poměrně často zařazovala hry současných autorů, patřila k nim také *Pension Belvedere* od Františka Frýdy uvedená v roce 1959.

V roce 1961 byl adaptován nový závodní klub z bývalé Dobřanské pivnice, ale jeviště s příslušenstvím nebylo zhotoveno ideálně. Prvním zde sehraným představením byla Jiráskova *Lucerna*.

V letech 1964 – 1966 se divadlo nehrálo a pokračovalo až na konci 60.let především lehčím žánrem jako hudební komedii Voskovce a Wericha *Nebe na zemi*, v roce 1968 byl hrán *Podskalák*, 1969 *Na tý louce zelený* a pak další hudební komedie Voskovce a Wericha *Helenka je ráda aneb slaměnný kloubouk*.

V 70. letech 20. století režíroval hry Miroslav Uxa a pak především František Kroc. V roce 1970 to bylo *Poslední dějství* od Remarquy, které je vsazeno dějově do 2. světové války.

V roce 1972 připravil hudební komedii Pavla Dostála *Případ Grenwall*, kterou přezval na *Paní Hopkinsová rádí* a k jejímuž uvedení autor v dopise zaslaném souboru mj. napsal: „Píšu legraci, protože miluji psinu. Na jevišti i v životě. Tvrdím, že smích v malých dávkách je lékem a neškodí ani v sebemenším množství. Jako autor jsem nejšťastnější tehdy, když diváci v hledišti pláčou smíchy. Kdysi jsem chtěl napsat drama, ale po prvních pěti větách jsem toho nechal a smířil se s tím, že drama už asi nikdy nenapíši. A napsal jsem tedy detektivní hudební komedii Případ Grenwall. Setkala se s velkým diváckým ohlasem... Přeji i Vám, aby se Vám inscenace Grenwallu – tedy Paní Hopkinsová řadí – podařila. Přeji Vám abyste se na ní vyřádili. Na autora neberte ohledy. A pokud tedy přinesete do inscenace nové nápady a gagy bude jen dobře. Kdybyste inscenaci reprízovali někdy po Novém roce, napište, rád bych se přijel podívat. Váš Dostál“. Režisér obsadil do rolí mj. Boženu Peškovou, M. Malého, M. Jíchu, Jana Křena, Blanku Vackovou, A. Mudru, O. Peška, V. Břicha, Karla Podlenu, Miluši Podlenovou. K repríze, i v Nýřanech divácky úspěšné komedie, ale nedošlo.

V roce 1976 byla uvedena další vlastní autorská hra *Májová bouře*, kterou napsal František Kroc podle vlastní knihy Havířské generace, dějově vsazené do místního prostředí. Vedle divadelních her, mezi nimiž dominují komedie, kdy v roce 1978 byla např. uvedena Švandrlíkova satira *Honorace z Pastoušky*, soubor navcivuje a předvádí stále více estrád a dramatických pásem, často s ideologickým námětem k různým výročím v té době propagovaných a připomínaných. K nim patřilo dramaticko-literární pásmo *Jména zkaptené krví*, *Klement Gottwald*, *Na věčné časy* v roce 1980 nebo v roce 1984 *Mrazivé ráno*. Odehrávaly se ale i estrády zábavného charakteru, k nimž patřila např. *Po starých zámeckých schodech* nebo *Tak se baví Nýřanáci*.

Na tradici nýřanského divadla v polovině 90. let 20. století krátce navázala Nýřanská divadelní společnost.

/Kroc, F. *Ke století ochotnického divadla v Nýřanech*. Nýřany 1970; Kroc, F. *Dědicové odkazu*. ZK ROH Tesla Nýřany 1985; Uxa, M. *Ochotnické divadlo v Nýřanech po roce 1945*. Diplomová práce PF v Plzni. 1987.

Obora

Z poměrně bohaté činnosti ochotníků v Oboře bohužel existují pouze torzovité údaje a doklady. V roce 1877 zde byl učitelem J. Štosem založen divadelní soubor Tyl, který sehrál jako první Šamberkovu aktovku *Blázinec v prvním poschodí*. V roce 1887 se přeměnil na Dělnický vzdělávací spolek Věda, který se rovněž věnoval divadlu. V roce 1940 byl ochotnický činný dramatický odbor hasičů.

Ostrovec

Epizoda ochotnického divadla v obci je spojena s aktivitou Antonína Chmela a ustavením divadelního souboru v sousedním Velečíně. Nezávisle na něm vznikl druhý divadelní soubor OB v Ostrovcích, který nastudoval veselohru z jugoslávského prostředí *Uzel* od Petroviče. Hra byla sehrána 30. a 31. března 1958 ve Vroutku, 5. dubna v Podbořánkách a 6. dubna ve Velečíně jako soutěžní představení před porotou LUT. Hra pak byla ještě reprízována v Blatně, Horním Hradišti a Potvorově a vždy s velkým úspěchem. Účinkovali v ní Hošek, Šebela, Skuček, Skučková, Zahrádková a Jindrová. Soubor se však brzy odchodem p. Šebely a Zahrádkové z Ostrovice rozpadl.

☞ *Josef Lochner*

Pernarec

V roce 1951 byl v obci založen ochotnický divadelní soubor při osvětové besedě, ale o jeho činnosti nejsou známy další údaje. Od roku 1975 se pak výlučně estrádám věnoval soubor ČSŽ, jehož činnost zanikla v roce 1989.

*/Formanová, M. 40 let výstavby socialismu v obci Pernarec a Krukanicích. Strojopis s.d. [1985].
Knihovna Muzea a galerie severního Plzeňska.*

Pláně

První divadelní představení se v Pláních konalo již v roce 1899 v hostinci pana Pešíka na jevišti vypůjčeném z Mladotic. Tehdy se hrály dvě aktovky, a to *Bratranec* od J. Štolby a dále fraška od J. Strassera *Sluha pánem*, které režírovali místní učitel František Sopr a kovářský mistr z Korýtky Josef Tomeš. Výtěžek činil 16 zlatých, které se použily na zakoupení plátna na kulisy a latě. Zbytek potřebného dřeva pak věnovala obec. Rámy na kulisy a kostru jeviště zhotovil pan Pešík a dále se na výrobě vybavení podíleli pánové Sopr a Tomeš. O prázdninách roku 1899 tyto dekorace vymaloval Josef Mrázek. 6. ledna 1900 se již hrálo na vlastním jevišti, a to povídka *Starí blázni*. Před 1. světovou válkou byla ještě uvedena hra *Furiant* od E. Peškové.

V roce 1924 byl v Pláních založen spolek Havlíček, vedle kterého ale divadlo hrál také hasičský sbor a Sokol. Z repertoáru Havlíčka je např. známa opereta *Tajná láska ta mne trápí* z roku 1935, z činnosti Sokola veselohra F.X. Svobody *Poslední muž* v režii Fr. Pešíka.

Po 2. světové válce už se divadlo hrálo méně, kdy je např. k roku 1957 doloženo představení *Cvrček u krbu*. V roce 1960 regionální tisk deklaroval snahu obnovit v obci divadelní tradici, což potvrzuje předchozí útlum. Ale ani tento pokus spojený s nacvičováním Nušičovy komedie *Dr* neměl dlouhého trvání.

Plasy

K divadelním počátkům nejen v Plasích, ale v celém regionu patří konventní divadlo. Bylo vystavěno z podnětu kněžny Pavlín Metternichové v roce 1873 v nárožním rondelu plaského

konventu. Jeho rozmach spadá do let 1874-1894, kdy byl ukončen rozsáhlým požárem konventní budovy. V repertoáru divadla byly hry německé, francouzské, ale i české a polské lehčího žánru. Účinkovala v něm vedle rodiny Metternichů i další šlechta a úřednictvo, mj. také knížecí lékař dr. Stretti. Šlechta se více zaměřovala na cizojazyčné hry a ochotníci z řad úředníků na hry české. Mezi nimi byly např. v roce 1880 *Telegram*, 1882 Nerudova *Prodaná láska* nebo 1886 Klicperův *Divotvorný klobouk*.

V 1. polovině 20. století hrálo divadlo několik místních spolků. Ještě před 1. světovou válkou byl ochotnický činný divadelní odbor NJP, který v roce 1908 hostoval v Babině s představením *Díblík, šotek z hor*. Divadlo hrála i Úřednická beseda. V roce 1912 její členové uvedli Štechovu veselohru *Deskový statek*. Její hodnocení v místním tisku vyzdvihovalo sl. Dykovou v roli Fistrovy dcery Julinky a dále bylo zmíněno: „provedení hry bylo dobré. Jen ty hubičky měly být opravdovější; více ohně by nebylo škodilo. Proč se bát? Vůbec erotické prvky, které ve zpovědi Revíra z Chotyše jsou nejšťastnějšími momenty celé hry neměly místy té vroucnosti a toho vnitřního tepla, jaké jim patřilo“

Po roce 1918 byly nejvíce aktivní dramatické odbory Sokola a DTJ. Sokolové např. sehráli v roce 1936 hru Viléma Wernera *Lidé na kře*. Ochotníci z DTJ v roce 1935 uvedli *Když člověk zdědí milion*, *Poslední muž* nebo lidovou hru se zpěvy *Děti naší revoluce*. V roce následujícím hráli na Velké louce *Není Zajíček jako Zajíček* a spolu s místními legionáři v kině Střela *Jízdní hlídka*. Příležitostně hráli divadlo také hasiči, např. v roce 1935 frašku *Omlazený dědeček*.

K zajímavým produkcím patřilo divadlo hrané v létě různými hosty a lidmi trávícími v Plasích dovolenou. V roce 1930 byla uvedena komedie *Čemu se říká láska*, kterou režíroval Jan Vavřík a hráli Irena Dalšícká, Jarmila Patejdllová a Karel Kratochvíl z Prahy, Jana Vlková z Plzně, Ota Lašek z Býkova a sl. Knedlhansová, Otakar Muzika, Václav Polka a Karel Prusík z Plas. Výtěžek byl věnován Červenému kříži. Hra se dočkala i reprízy v Kaznějově, a to ve prospěch tamního Sokola.

Po roce 1945 vznikl v Plasích ochotnický spolek Lípa, který hrál i mimo region a v konventě postavil nové jeviště. V roce 1949 bylo do Plas přeneseno sídlo okresu. V roce 1954 tak byl zřízen Okresní dům osvěty, při němž zároveň vznikl nový divadelní soubor. Jeho činnost a aktivita ale nijak nevybočila z tehdejšího průměru. V roce 1956 hrál *Slovanské nebe* od J. Tomana v režii V. Kuchyňky, v roce 1959 hru *Stromy umírají ve stoje* a o rok později *Morálku paní Dulské*. Ještě v roce 1960 místní ochotníci podle regionálního tisku nacvičovali Thomasovu detektivku *Past*, ale zřejmě se zrušením okresu Plasy ochotnická činnost v 60. letech 20. století postupně odeznívala.

K novému obnovení divadelní činnosti došlo v roce 1980, kdy vznikl estrádně dramatický soubor, který existoval do roku 1993.

/Váňová, L. Konventní divadlo v Plasích (repertoár plaského divadla 1874-1894). 850 let plaského kláštera, sborník příspěvků semináře Vývoj a význam plaského kláštera pro české dějiny. Mariánská Týnice 1995.

Plešnice

V roce 1946 byl v obci založen divadelní soubor J. K. Tyl, který se ale rozešel pro různé neshody v roce 1957. Kulturu pak pořádala osvětová beseda jejímž předsedou byl Ladislav Lávička a bylo sehráno i několik divadelních her. Rovněž bylo uspořádáno Kulturní léto pod hradem Bubnem, ale tyto akce byly prodělečné, a tak se nakonec rozpadla i osvětová beseda.

/Terč, J. Z historie obce Plešnice. Strojopis 1974. Knihovna Muzea a galerie severního Plzeňska.

Potvorov

Informace o počátcích ochotnického divadla v obci se různí. Údajně se zde hrálo již v roce 1892 a následně byla v roce 1894 založena ochotnická jednota Tyl. Podle místních pramenů byl ale divadelní spolek Tyl založen až kolem roku 1912. Svá představení hrával v dolejší hospodě. Zde si

také v roce 1923 pořídil jeviště. Jeho činnost byla zakázána v roce 1941. Po roce 1945 pak divadlo hrál místní Svaz mládeže, který vystupoval v hospodě hořejší v nově postaveném sále. Divadlo je zde doloženo ještě k roku 1959, kdy za režie učitele Hájka byla nacvičována *Paličova dcera*.

/Pamětní kniha obce Potvorov založená roku 1947, s. 141.

Přehořov

V obci je doložena činnost ochotnického spolku Šumavan, který v roce 1923 sehrál veselohru od J. Skruzného *Macíčkova dovolená*.

Přehýšov

V Přehýšově se hrálo divadlo na přelomu 50. a 60. let 20. století místním sdružením ČSM. V roce 1959 např. sehráli Kubánkovu hru *Hledá se hrdina* a v roce 1962 *Pantofel a kord* od J. K. Tyla.

Račín

V obci působil za 2. světové války kroužek divadelních ochotníků Maximilián.

Robčice

viz Břízsko.

Rybnice

V obci existovalo několik divadelních sdružení. První bylo založeno v roce 1904 při místním hasičském sboru a vzniklo z podnětu Josefa Salcmana. První jeho uvedenou hrou byli *Staří blázni* v režii Fr. Vopata. V letech 1908-1909 vzniklo sdružení Mládež dělnická, které nahradil roku 1922 spolek divadelních ochotníků Máj. Vedle nich byl v roce 1918 založen dramatický odbor Sokola, který např. sehrál hru *Oširelo dítě* (1932) nebo *Směry života* (1935). Ve stejném roce také uspořádal tehdy oblíbené představení v přírodě, a to mezi železničním viaduktem a obcí v místě zvaném Na kopečku hru *Pohádka lesa*. Divadlo se v Rybnici hrálo i po 2. světové válce. V roce 1957 soubor Máj, po dvouleté přestávce, připravuje hru J. Štolby *Na letním bytě* a v roce 1959 ženy pod režii paní Havlové nacvičují hru *Babička je formát* od J. Kavana a mládež zase samostatně nacvičuje *Pantofel a kord* od J. K. Tyla.

Řemešín

Ochotnické divadlo v Řemešíně a sousedních Trojanec začalo v letech 1910-1911 hrát neformální sdružení - kroužek mládenců. Tehdy uvedli hry *Na statku a v chaloupce* a *Vesnický mučedník*, v níž účinkovali Veronika Kurová, Václav Zikmund, Václav Vorel, Václav Nesbeda a další. Ochotnická činnost pak pokračovala po skončení 1. světové války, kdy byl např. uveden *Poklad* nebo *Mlynář a jeho dítě*, kde vystupovali Jaroslav Kondelík, Vojtěch Vorel, Milada Urbanová, Anežka Boudová, Bohumil Bouda, Růžena Koudelíková. Hráli téměř každoročně alespoň jednu hru.

S odkazem na legislativu, kdy Okresní úřad nepovoloval pořádání divadelních představení kroužku mládenců, bylo jejich sdružení transformováno na oficiální divadelní spolek Havlíček založený 18.12. 1926. Ten měl 24 zakládajících a 2 přispívající členy. Vůdčí osobností byl Josef Urban.

Podobně jako u jiných spolků, bylo první snahou řemešínských získání vlastního jeviště, na něž byla uspořádána dobrovolná sbírka. Zhotovení kulis a opony bylo zadáno malíři Sýkorovi z Kralovic,

Opona ochotnického spolku Havlíček v Řemešíně z roku 1928.

ale výroba jeviště a příslušenství se protahovala a urychlena byla teprve po urgenci nově zvoleného výboru v lednu 1928. Dřevěné součásti připravil truhlář Vackenreuth z Kralovic a prkna byla nařezána na pile v Žihli z topolu, který na ně věnovala obec Řemešín. Na jevišti se potom poprvé hrálo 1. dubna 1928, ale podle kroniky členy spolku příliš nenadchlo - bylo jiné než si všichni představovali - „není to do pravého úhlu nezapadá vše k sobě a působí dojmem fušeráctví“. Jeviště se pak různé stěhovalo k uložení mezi usedlostmi a již v roce 1936 je uváděno jako poměrně zchátralé.

Před pořízením tohoto jeviště soubor sehrál na vypůjčeném z Hadačky hru *Černé oči* v režii Josefa Urbana a pak následovala celá řada dalších představení. K repertoáru patřily především veselohry a frašky - *Návrat k přírodě*, *Michal a Matěj domobranci*, kterou režíroval p. Široký nebo C. K. *Polní maršálek*, v níž účinkovali Karel Urban, Josef Hubka, Marie Hubková, Růžena Bláhová, Kristina Bláhová, Boh. Janský, Václav Šimandl, Václav Plic, Josef Janský, Josef Urban, Josef Houška, Božena Plicová, Josef Bláha a Jaroslav Kučera. Soubor ale prezentoval i sociální náměty jako hru *A přece se vrátil*, hry z nedávné minulosti jako *Legionář Lanc*, která se pro velký úspěch reprizovala v Odlezlích.

Hry se konaly v hostinci pana Soukupa, některá představení byla odehrána v přírodě a převážně na počátku 30. let 20. století spolek hostoval i v okolních obcích. Např. hru *Jméno jeho veličenstva* hrál v roce 1934 v Trojanech, Vladměřicích a Na Střelnici v Kralovicích.

V roce 1931 spolek vstoupil do ÚMDOČ, do II. Tylova okrsku Plzeň, a to v jeho kralovickém obvodu. Určité nedorozumění měli řemešínští ochotníci v roce 1933 s ochranným sdružením autorů v Praze, když do této doby neplatili poplatky za uvedených her, přičemž ale kronika zmiňuje, že o této povinnosti neměli dosud ponětí.

Kromě divadla spolek pořádal taneční zábavy, především v počátcích své činnosti častěji než divadlo vlastní.

Zprávy o činnosti spolku končí rokem 1937, kdy byla sehrána veselohra *Lída, děvče z Krkonoš*, *Na manželské frontě klid* a *Hřích lesního Křikavy*.

[Kronika ochotnického spolku „K. Havlíček“ v Řemešíně [1936-1937].

Sedlec

Ochotnický spolek Kolár byl v Sedlci založen v roce 1931. Iniciátorem jeho vzniku se stal Jaroslav Muchna. Na první schůzi byly jako vzor pro činnost spolku a vypracování stanov schváleny stanovy spolku Havlíček z nedalekého Řemešína a zápisné 10,- Kč, které bylo hned na další schůzi sníženo na 5,- Kč. Byl zvolen první předseda František Knedlhans a režisér Oldřich Sinkule a navržena a odsouhlasena první hra *Návrat k přírodě*.

Hlavní starostí spolku ale bylo pořízení vlastního jeviště, které nakonec bylo objednáno včetně opony a kulís u firmy v Místku na Moravě. Opona stála 1.000,- Kč a kulisy 16,50 Kč za metr čtvereční podle požadavku. Hry spolek hrál podle sešitů, které vydávalo nakladatelství František Švejda v Praze, a to jak veselohry, dramata i zpěvohry např. *Ta naše písnička česká*, *Kříž u potoka*, *Zelená krev*. V roce 1934 byl uveden *Hřích lesního Křikavy* a 8. prosince 1935 *Ferda šéfem*. Činnost spolku již před 2. světovou válkou nebyla příliš intenzivní a po válce zanikl úplně.

/Ochotnický spolek Kollár v Sedlci 1931-1945. Xerokopie dokumentů. Knihovna Muzea a galerie severního Plzeňska.

Skupeč

Existuje zcela ojedinělá zmínka o loutkovém divadle. Podle večerníku Českého slova 17.8.1936: „V borské věznici žije trestanec... Jednou ve volné chvíli začal z kusu dřeva vyřezávat figurky. Napřed byly hrubé, ale pak se zdokonalil tak, že si jeho prací všimli zaměstnanci trestnice... Tenkrát si v trestnici vzpomněli na českou menšinu ve Skupči, kde již delší dobu touží po pěkném loutkovém divadle... Podporován vydatně správou trestnice počal vyřezávat jednotlivé loutky, až vytvořil celý soubor loutkového divadla”.

Slatina

V obci se hrálo divadlo příležitostně. V roce 1918 uspořádala místní mládež divadelní představení B. Plumlovské *Medvěd a víla* a v roce 1930 místní Sdružení republikánského dorostu sehrálo *Slečnu prokuristku* od Skruzného.

Strážıştě

Divadlo hrál v obci Kroužek mláďenců a dívek ustavený v roce 1910, který tehdy uvedl hru *Sirotek* v režii iniciátorů vzniku spolku Stanislava a Františky Burdových. Bylo hráno za velmi primitivních podmínek u pana Františka Soukupa, který tehdy zastával funkci starosty. O rok později následovala hra *Dívčí lest* a pak v roce 1913 již v režii místního faráře a na vypůjčeném jevišti byla uvedena *Láska k vlasti*. Ještě před válkou si spolek opatřil za finanční pomoci faráře Burdy a za podpory dalších obyvatel své vlastní jeviště a v roce 1913 na něm o Velikonocích sehrál hru *Anděl strážný*. Účinkovali v ní Vojtěch a František Šmídl, Václav Pirner, Stanislav Burda, Františka Burdová, Marie Soukupová, Růžena Šmídllová, Marie Bulínová a Marie Klímová z Přehořova. Spolek hrál i během války, i když za stísněných podmínek, protože řada mužů odešla na frontu.

Činnost souboru po roce 1918 ale byla jen příležitostná. Hry režíroval krátce učitel Krofta a po něm od roku 1937 řídící učitel Jan Reidl. V tomto roce byla uvedena hra *Románek z české vesničky*. Poměrně intenzivní ochotnická činnost pokračovala i během 2. světové války. Byla sehrána *Myslivecká latina*, *Z českých mlýnů*, *Talisman* a uskutečnilo se i výměnné představení se spolkem Jirásek v Žebnici. Poslední hrou byla v roce 1944 *Ryba na suchu*.

/Kniha příjmů a výdajů a Paměti Kroužku mláďenců a dívek ve Strážıştí. Sbirka Muzea a galerie severního Plzeňska, inv. č. 4979.

Studená

Za 2. světové války v obci působil spolek divadelních ochotníků Vesna.

Stvolny

V letech 1919-1938 v obci působil místní odbor NJP, který hrál divadlo příležitostně. Doloženo je např. představení *Zmatek nad zmatek* v hostinci F. Rohma v roce 1923. V roce 1959 pak vznikl ochotnický soubor pod vedením učitele Zdeňka Kavky při místní Osvětové besedě. S hrou K. V. Raise *Kalibův zločin* zajel i do Štichovic a v prosinci 1959 sehrál hru *Vyloupená pokladna*.

/Pešík, F. Obec Stvolny po stránce národopisné. Strojopis 1997. Knihovna Muzea a galerie severního Plzeňska.

Stýskaly

viz Žilov

Sulkov

V obci působil ve 30. letech Spolek dělnického divadla, v roce 1946 hrál ČSM. V roce 1947 založili ochotníci ze Sulkova soubor Vojan, který hrál až do roku 1960. Jeho činnost podrobně zachycoval v kronice spolku F. Vrchotka a později V. Möstlová. Prvním představením spolku byla *Paní Marjánka, matka pluku* a za deset let jeho členové nastudovali 36 her a sehráli 100 představení. Připomeňme alespoň hry *Podskalák*, *Otec*, *Kolébka*, *Třetí zvonění*, *Chudý kejklíř*, *Ženitba*, *Sluha dvou pánů*, *Noc na Karlštejně*, *Zvíkovský rarášek*, *Okénko*, *Paličova dcera*, *Bídýlko* a další. V roce 1951 vynikly *Perly panny Serafinky*, které pod režijním vedením Miloslava Kulišana hudebně nastudoval Jaroslav Mourek. Jako zkušený hudebník upravil operetu pro malý orchestr, ve kterém hráli J. Jenč, J. Kopta, V. Eret, V. Prokeš, J. Ferda, K. Ženíšek a p. Mourek st. Zazářila zde nejen představitelka hlavní role L. Eretová ale i další M., F., Z., Kulišanovi, B. Vilímek, B. Kehlová, p. Perglová, T. Bláhová, R. Benedikt, A. Suk, J. Synáč, A. a Z. Švamberg, J. Synáč, J. Podzimek, J. Kavalír, V. Beran a dívky Armerová, Kuschová, Hajšmanová, Hrubá, Möstlová, Petrásková a Podzimková.

V roce 1949 se zúčastnili soutěže LUT a v témže roce pomohli zorganizovat divadelní festival ochotnických spolků západočeského venkova. Umístili se tehdy na pátém místě a Líně na šestém. Režisér M. Kulišan organizoval i zájezdy sulkovské scény do okolních obcí, zajišťoval odborné porady u profesionálních herců a zapojil do ochotnické činnosti manželku a dceru.

☞ Helena Svobodová

Štichovice

K pravidelné kulturní činnosti štichovických hasičů patřilo provozování divadla. První představení s názvem *Černý kříž v lese* se odehrálo 10. února 1929 a od tohoto data se konala téměř pravidelně jedno až dvě představení ročně. Ještě 24. listopadu 1929 byla sehrána hra *Zrzavá* a dále následoval 26. 3. 1930 *Hřích lesního Křikavy*, 26. 12. 1931 *Michal a Matěj domobrancí*, 7. února 1932 *Kaceřovský grunt* a již 6. března 1932 *Páter Vojtěch* a dále 26. prosince 1932 *Pro rodné lány*. V roce 1933 se zřejmě nehrálo, ale v roce následujícím 31. května 1934 byla předvedena hra *Její osud*, a to na přírodní scéně v lese Hůrkách.

24. března 1935 se hrálo *Ve stínu nenávisti*, kdy již je také jako pořadatel uvedena Místní osvětová komise. V roce 1936 bylo hráno představení *Paprsky smrti*.

Na divadelní činnost hasičského sboru navázal na konci 50. let 20. století neformální divadelní

spolek, který mj. sehrál hry *Paličova dcera* a *Babička je formát* a spolupracoval s ochotníky ze Stvolna a Hluboké, kde hostoval.

Tatiná

Ochotnický spolek je připomínán v roce 1939.

Tis u Blatna

V roce 1946 je zmiňován soubor divadelních ochotníků Domov.

Tlučná

S počátky ochotnického divadla v Tlučné je spojeno volné sdružení vzniklé z iniciativy učitele Jana Maura, které v roce 1901 sehrálo v hostinci U Rádlů aktovky *Past na dědice* a *Baron Nezdará*. K ustavení Dělnického ochotnického spolku došlo v roce 1909 z podnětu Fr. Vacka a M. Janouše a měl 29 zakládajících členů. Ještě v tomto roce sehrál hry *Peníze*, *Prohra s výhrou* a *Drama čtyř chudých stěn*. Aktivní činnost byla částečně utlumena v letech 1912-1913 a 1915-1916. V roce 1917 byla sehraána 4 představení a spolek se stal členem ÚMDOČ. Z té však již v roce 1919 přestoupil ke Svazu dělnických divadelních ochotníků československých a při roztržce svazu, v souvislosti se vznikem komunistické strany, a ustavením Ústřední jednoty DDOČ v Plzni na sociálně demokratické bázi se slučenští ochotníci přihlásili k tomuto sdružení.

Po roce 1918 ale především velmi intenzivně hráli divadlo. Uvedli např. hry *Chudý písničkář*, *Furiant*, *Žabec*. V roce 1926 bylo odehráno 12 představení, mj. *Paličova dcera*, *Vojnarka*, *Noc na Karlštejně*, *Tulák*. V roce 1924 si pořídili elektrické osvětlení, pro něž byl zdrojem benzinový motor s dynamem. Toto zařízení bylo ale neznámým pachatelem o rok později přímo při představení poškozeno a následně koupěn motor nový. Ve stejném období bylo také pořízeno nové jeviště a na něm jako první hra, v roce 1925, uveden *Strakonický dudák*. V roce 1930 byl v Tlučné otevřen nový Lidový dům, který se stal zázemím Dělnického ochotnického spolku a zahajovacím představením v novém prostředí byli *Pražáci na venkově*.

V roce 1935 spolek připravil na námět místní legendy o krokodýlovi divadelní hru na tlučenské návsí. Účinkovalo při ní 27 ochotníků a 4 muzikanti. Jeviště zahrnovalo celou plochu hladiny rybníka a část jeho hráze a na louce byla z kulis postavena menší vesnička. Příběh vypráví o dívkách, které při koupání vyrušili dva kočové ukrytí v rákosí, a které si je spletly s ohromnou chlupatou obludou. Při shonu obyvatel skutečně na hladině rybníka cosi plavalo, rychtář rozhodl, že to je krokodýl a ten byl následně rozstřílen z brokovnic. Ukázalo se však, že plovoucím krokodýlem byl trakař. Když se jej majitel snažil z vody vylovit vyřítil se na něho z rákosí skutečně krokodýl, kterého pak policajt a vysloužilý voják zastřelili. Pro divadlo byl firmou Baťa zapůjčen gumový krokodýl opatřený drátky pro ovládání. Představení se stalo hojně navštěvenou atrakcí.

Ochotnická činnost pokračovala i během 2. světové války, kdy byly mj. sehrány *Madlenka z kovárnů*, *U panského dvora*, *Maturita*, *Palackého třída 27*, nebo *Domov*, které bylo v roce 1942 sehraáno na soutěži krajského svazu dělnických divadel v Plzni.

V roce 1951 soubor přešel pod Újezdní osvětovou besedu a od roku 1954 byl jeho zřizovatelem ZK ROH dolu Krimich a hrál do 60. let 20. století. Pokus o jeho obnovení je znám z roku 1974, kdy Vlasta Radová, Lišková a Schenkönigová obnovily dramatický kroužek SSM, který sehrál hru *Moudrá ševcová*.

/Pamětní kniha Dělnického ochotnického spolku v Tlučné do roku 1959.

Trnová

K počátkům ochotnického divadla v Trnové se váží vzpomínky jedné z jeho aktérek Emilie Teskové-Vackovcové. V roce 1904 byla v hostinci u Königů sehrána jako školní představení hra *Pomněnky*. Iniciátorem divadelní činnosti byl ale Antonín Vaniš, v jehož režii byla jako první uvedena hra *Úklady a láska* od Schillera, kde hrála E. Tesková-Vackovcová roli hraběnky Emilie z Norfolku. Z dalších pak uvádí *Lumpáci vagabudus*, kde zpívala roli Laury, *Paličovu dceru* a hru *Vina*.

Lucerna, ochotnický soubor Trnová.

(Podle Teskové-Vackovcová, E. *Z počátků ochotnického divadla v Trnové. Strojopis. Knihovna Muzea a galerie severního Plzeňska*)

Několika dochovanými archiváliemi je doložena další ochotnická činnost v roce 1940, kdy hrál hasičský sbor *Kříž na křižovatce* a pak podle povolení pro místní osvětovou komisi *Šťěstí u tří komínků* a *Česká chaloupka*.

V roce 1952 vznikl při místní osvětové besedě, založené o dva roky dříve, divadelní kroužek. K jeho úspěchům patřilo vítězství na krajské přehlídce v roce 1960 a účast na celostátní přehlídce vesnických divadelních souborů v Jindřichově Hradci, kde sehrál *Úklady a láska*. Na přehlídce Kaceřovské léto v roce 1963 vystoupil s hrou B. Březovského *Nebezpečný věk*. Z dalších her je možné zmínit *Dalskabáty hříšná ves*, v nichž v roli faráře hostoval Zdeněk Klement z Vejprnic, Plajznerku hrála H. Křížová, mlynářku V. Langová, Lupina Z. Parlásek a Trepifajksla J. Pašek, sehrané na konci roku 1964. V roce 1972 měl soubor 26 členů a jeho vedoucím byl Václav Čása, který také režíroval. Tehdy byly v repertoáru hry *Okénko* od Olgy Scheinpflugové, *Daň zrání* a *Charleyova teta*. V roce 1977 soubor obnovil hru Alda de Benedettiho *Tricet vteřin lásky* a nacvičoval *Medvěda* od Čechova.

V roce 1985 byl založen TRUS - trnovská umělecká společnost a zabývá se výhradně a jedine dílem Járy Cimrmana. V průběhu své existence sehrála představení *Hospoda na mýtnce*, *Dlouhý, Široký a Krátkozraký*, *Dobytí severního pólu*, *Posel z Liptákova*, *Blaník*, *Vražda v salonním kupé*, *Lijavec*. Herecké role v nich vytvořili Josef Kraus, Petr Randa, Jan Vajz, Milan Koza, Martin Fousek, Pavel Skala, Ladislav Palán, Luboš Erhard, Petr Švamberg. Trus je od roku 2001 organizátorem festivalu Dny s Járou Cimrmanem konaném v Plzni, na jehož třetím ročníku se zúčastnili také autoři her Ladislav Smoljak a Zdeněk Svěrák. Kromě uvedených se na současné činnosti dále podílí Jan Lidl,

Dobyetí severního pólu, TRUS Trnová.

Jaroslav Zelenka, nápověda Pavlína Staralová a psycholog společnosti doktor Karlovec.

/z www.trustrnova.blog.cz

Trojany

První místní divadelní představení v Trojanech se hráli v roce 1926 mládenci a dívky v hostinci V. Beneše, a to frašku *Z českých mlýnů* od Karla Fořta. To pak bylo zřejmě impulsem k založení oficiálního ochotnického spolku s názvem J. K. Tyl v následujícím roce. Ten pak, ještě v témže roce, sehrál *Naše furianty* a *Lucernu* v režii pana Faita. Hráli v ní sl. Lencová, p. Beneš, Kourová, Vokounová., Valeš, Benešová, Koura, Telín, Kroďák, vodníky hráli Kučera a Lenc. V roce 1930 spolek uvedl hru *Čertova krčma*.

Třemošná

Počátky ochotnické činnosti v Třemošné spadají do 80. let 19. století. V roce 1881 byla založena Občanská beseda a při ní družstvo divadelních ochotníků, které hrálo od roku 1885. Jeho prvním ředitelem byl Josef Čechura a po něm, od roku 1887, učitel Zelenka, zatímco Čechura dále působil jako režisér. První představení *Pan farář a jeho kostelník* se hrálo na jevišti vypůjčeném z Hromnice. Soubor si ale pořídil jeviště vlastní, na němž se v roce 1886 konala *Paličova dcera*. Ani to ale souboru nepostačovalo a bylo v roce 1900 prodáno za 70 zlatých do Horní Břízy a pořízeno nové.

Další ochotnický spolek vznikl jako Dramatický odbor Výpomocného spolku dělníků v Třemošné. K jeho představitelům patřili v té době např. František Dobrý a Antonín Zeman. Z několika dochovaných archivních zpráv (do roku 1913) ale vyplývá, že soubor divadlo příliš nehrál a v roce 1913 se oddělil od Výpomocného spolku a 14. 8. 1913 byl založen, za přítomnosti 49 osob, pěvecko-dramatický spolek Rozkvět. Tento soubor v Třemošné vystupoval a hrál divadlo až do roku 1971, kdy zanikl krátce po smrti Jana Jandovského, který jej vedl 20 let.

*Herec Jaroslav Vojta při hostování
u ochotnického souboru v Třemošné.*

/Podle Vild, M. Profesionální herci mezi třemošenskými ochotníky.

V roce 1951 byla v Třemošné ustavena Újezdni osvětová beseda a vedle Rozkvětu zde také působil divadelní soubor, který byl vlastně pokračovatelem spolku hrajícího před 1. světovou válkou při Občanské besedě. Od roku 1961 tento soubor hrál pod hlavičkou ZK keramických závodů.

❧ *Božena Kreuzová*

*/1181-1981 800 let Třemošná. Třemošná 1981, s.21-22;
Dobry, J. Kreuzová, B. Zeithaml, J. Třemošná 1181-2001.
Třemošná s.d. [1981].*

Mezi třemošenskými ochotníky několikrát hostovali profesionální herci. V roce 1932 ztvárnila hlavní roli v dramatu *Maryša* plzeňská herečka Otýlie Beníšková. Ve 2. polovině 30. let 20. století zde hostoval v operetě Antonín Hajšman. Do bohaté historie zdejšího ochotnického divadla se nejvíce zapsal již tehdy populární Jaroslav Vojta, který zde vystupoval v dramatech *Maryša* (1953) a *Vojnarka* (1954). Nakonec zde v roce 1955 ve hře *Podskalák* hrála plzeňská herečka Milada Rabasová.

Loutkové divadlo v Třemošné vděčí za svoji existenci prvorepublikovým učitelům, kteří v roce 1921 začali hrát dětem loutková představení a koupili si klasické Alšovy loutky pětadvacítky. Měli zájem o kvalitní hraní a pozvali si proto profesora Josefa Skupu z Plzně, který je do loutkohereckých tajů zasvětil. S odchodem některých nadšenců z řad kantorů ale byla činnost po několika letech přerušena. Loutky přešly do majetku Sokola, ale našli se noví nadšenci, kteří opět přivedli dřevěné

Loutkářský soubor Třemošná 1947.

herce k životu. Jevištňní konstrukci vyrobil sokolník Janda a neaktivnějšími loutkoherci byli Toman, Kočandrla a Ritter. Hrála se představení nejen pro děti, ale i pro dospělé. Opatřeny byly větší loutky o výšce 50 centimetrů.

Druhá světová válka učinila této kulturní činnosti konec. Loutky i celé divadlo bylo během ní zničeno.

Kultura brzy po válce začala opět žít. Lidé se sice vyměnili, odstěhovali, přistěhovali, ale nadšenců se našlo dost. Jaroslav Denk se s Františkem Čechilem domluvili, že by bylo pěkné zahrát v pavilónku Sokola loutkové představení pro děti o Vánocích. A tak se 25. prosince 1946 konalo první poválečné loutkové představení v Třemošné, kterým byla Schweigstillova hra Krejčík, švec a Kašpárek. Hrál se 25 centimetrovými loutkami. Po třech letech Ludvík Bejsta navrhl přechod na loutky 50 cm.

Opět pan Janda vyrobil dřevěnou skládací konstrukci, která se pro každé představení stavěla a pak zase bourala, aby byla volná tělocvična pro cvičení. Sadu asi 15 loutek vyrobil František Čechil a hlavy vymodeloval a namaloval učitel František Hrabák. Ten vyrobil také 130 cm dlouhého draka a namaloval do pavilonu divadelní oponu.

V dubnu 1948 se podařilo získat kovovou trubkovou konstrukci, ale kam s ní? Bylo tedy rozhodnuto, že se pavilónek sokolovny rozšíří o přístavek jeviště. Západočeské keramické závody poskytly zdarma cihly. Hlavní oporou při stavbě byli Václav Valenta, František Šík, Václav Sládek, Václav Janda. Veškerou elektroinstalaci provedl Bohuslav Panoušek. Hrál se pravidelně po čtrnácti dnech a pokaždé jiná hra. František Čechil s Václavem Valentou vyrobili další loutky, z nichž se do současnosti dochovalo jen torzo.

Ze zbytků kovové konstrukce se vyrobilo ještě zájezdové jeviště, takže třemošenské loutkové divadlo poznaly děti, ale i dospělí v okolních obcích. V roce 1953 přešla loutková scéna do majetku Závodního klubu Západočeských keramických závodů. I když ZK ZKZ zakoupil divadlu tovární sériové loutky – marionety, s nimiž hrajeme dodnes, nastalo období stagnace.

V roce 1958 prodal ZK loutkové divadlo tělovýchovné jednotě Tatraň, ale i tak se nehrálo pravidelně jako dříve, ale jen nahodile. Hrál se nepřetržitě 6 let a hry se začaly nahrávat na magnetofonové pásky za pomoci Jaroslava Kabáta. V roce 1964 se František Čechil – principál – přestěhoval do Plzně a loutky na 3 roky osiřely.

V roce 1967 se učitelka Libuše Čechurová s Františkem Čechilem domluvila na dojíždění z Plzně a tak se začalo zase hrát. Divadlo se opělo o dřívější školáky – Ferdu Dicku, Vaška Beneše, Jirku Zavadila, Jindru Kočárka, Irenu Procházkovou, kteří právě na škole začali s loutkovým maňáskovým divadlem pod vedením Libuše Čechurové.

V roce 1980, v období nejvyšší aktivity loutkářů, odešel ze souboru principál František Čechil a vedoucím se stal Rudolf Heckel. Principálovi pomáhá s činností divadla Libuše Čechurová a dále Hugo Heckel, Robert Heckel, Lenka a Magda Dvořáková. Nehrálo se tak intenzivně jako v předchozím období, ale elán herců neupadá.

Vzhledem k pracovní vytíženosti Rudolfa Heckela se o soubor začala starat Vlasta Heckelová a jeho pilířem se stali studenti Radek Koňářík, Soňa Kubíková, Václav Švarc a žáci ZŠ Třemošná Hynek Majer, Dušan Fojtách, Michal Kuda, Marek Baloun, Kamila Růžková, Dáša Čekanová, Lucie Koňáříková. Ti všichni společně s Evou Vernerovou a Janou Heckelovou drželi třemošenské divadlo nad vodou. Začaly však problémy se zřizovatelem TJ Tatraň Třemošná. Loutkoherci, mající pravidelné zkoušky každý pátek, zkoušeli v „kuželníku“ a nosili si otop a topili během zimy v litinových kamnech alespoň 1 hodinu před zkouškou, aby se vůbec dalo zkoušet. Hrál se v ZK ZKZ Třemošná, neboť do tělocvičny TJ měl soubor velmi omezený přístup.

V roce 1986 se stal vedoucím Radek Koňářík, který principáluje souboru dodnes. Jelikož TJ Tatraň Třemošná opravdu bojkotoval činnost souboru hledal se nový zřizovatel. Nakonec po nelehkých jednáních v roce 1988 přešlo třemošenské loutkové divadlo pod křídla Okresního domu dětí a mládeže Plzeň – sever. Původní stálou scénu v pavilónku nechal TJ Tatraň zbourat a zřídil v ní posilovnu. Divadlo od té doby dodnes musí na každou zkoušku a představení stavět scénu zájezdovou.

Po listopadu 1989 se činnost neomezila, jen ubylo zájezdových představení. Hraje se tudíž hlavně pro třemošenské publikum, což vyžaduje velké množství nastudovaných her.

Soubor se opět obměňuje. Přicházejí noví členové a odcházejí starší členové. Zachovávají nám však přízeň a na nutná představení docházejí. Základna členů se stabilizuje a soubor se opírá především o Evu Vernerovou, Veroniku Vernerovou, Ludka Fojtácha, Otta Jíchu a Miloše Podlipského. Odcházejí však také 3 dlouholetí členové – Soňa Kubíková, Lucie Pavlíčková a Martin Profant, všichni nám však vždy ochotně vyjdou vstříc, když je třeba.

Loutky na pohádky vyrábí bývalý principál František Čechil a obléká je Růžena Heinrichová. Kulisy

navrhuje Radek Koňářík a pod jeho vedením je celý soubor vyrábí a přivádí do konečné podoby.

Divadlo nyní tvoří skupina dospělých a skupina „děti“. V souboru je 12 stálých členů a 5 „občasných“ členů. A pak samozřejmě je tu velký divadelní sen, mít v Třemošné a pokud možno v DDM Kamarád opět stálou scénu.

Loutkářský soubor Třemošná 2005.

☞ *Radek Koňářík*

/Loutkové divadlo Třemošná 1921-1946-2001. Třemošná.

Úherce

Z roku 1960 pochází informace o zahájení ochotnické činnosti souborem Osvětové besedy.

Újezd nade Mží

V obci hrál divadlo od 20. let 20.století dělnický ochotnický spolek.

Úlice

V 50. letech 20. století hrál v obci divadlo soubor při Osvětové besedě. V roce 1956 byla uvedena představení *Naši furianti*, *Jedenácté přikázání* a *Mordová rokle*. V roce 1962 je zmiňováno divadlo ČSM, které uvedlo hru H. Matušky *Chvála zdravého rozumu*.

Vejprnice

Ochotnické divadlo ve Vejprnicích je spojeno především se souborem Havlíček. Kromě něj zde existoval dramatický odbor Sokola, který vystupoval v hostinci U Kučerů v čp. 103 a U Soukupů čp. 4/45 a také v přírodě na sokolském cvičišti. Divadelní činnost ukončil v roce 1938 a nemáme o ní bližší poznatky.

Divadlo hrál také odbor při FDTJ, která byla založena v roce 1923 a hrála v hostinci U Čechů v čp. 2 nebo v přírodě.

Podle kronikářského záznamu každý soubor měl své vyhraněné obecnstvo, a to Sokol z řad národních socialistů a vlastního členstva a Havlíček a FDTJ navštěvovali příznivci sociální demokracie.

Ještě před založením spolku Havlíček hráli divadlo v roce 1907, při Unii Horníků rakouských, Josef Holý, František Škubal, Antonín Trnka, František Drmola, bratři Frantovi a Ignác Šrachta, kteří vystupovali s jednoaktovkami v hostinci U Hellerů v čp. 100. V roce 1908 (podle kroniky obce 23.7, podle kroniky spolku 20.6.) pak založili spolek Havlíček, jehož prvním předsedou a režisérem se stal Josef Holý. První představení se konalo v hostinci U Bláhů a sestávalo, kvůli malému jevišti a omezeným možnostem postavení scény, z jednoaktových her *Řimbaba*, *Jako tebe Kriste*, *Kocourkouská rada*, *Pytlák a jeho syn*, *Moderní švindl*, *Doktor Habakuk*.

V roce 1909 se spolek přestěhoval do hostince U Červeného Karla, kde bylo možné postavit větší

U panského dvora, ochotnický soubor Havlíček Vejpřanice 1942.

jeviště (což je v rozporu s názorem kronikáře obce z roku 1940, který uvádí, že sídlo spolku je od založení v hostinci čp. 95). Kulisy namaloval amatérsky J. Holý a prvním představením na novém jevišti byli *Trestanci na Špilberku*. Z dalších her je možné zmínit drama *Karel Havlíček Borovský*, které bylo uvedeno před oficiálním povolením, za což spolek dostal pokutu 10 korun. Protože se ale jednalo o poměrně vysokou částku, přijal člen spolku p. Škubal 24 hodin vězení v Dobřanech jako alternativní trest.

Jiné potíže s úřady provázely hostování souboru v sousedních Křimicích se hrou *Pytlák a jeho syn*, k níž byly jako rekvizity potřebné lovecké pušky. K jejich držení ale nikdo neměl oprávnění, a tak jim byly strážníkem cestou zabaveny. Před představením ochotníci sháněli náhradní přímo v Křimicích.

Činnost spolku, byť v omezené míře, pokračovala i během 1. světové války a dále se rozvíjela po jejím skončení, kdy byly sehrány např. *Enšpígl*, *Zajatecův návrat*, *Pan farář a jeho kostelník*, *Starí blázni*, *Třetí zvonění*, *Legionář Lanc*. Ochotníci se stále více zaměřovali na divadlo v přírodě, kde nebyli při řešení scény a celkovém pojetí hry vázání na rozměry jeviště a tato představení byla také zpravidla ekonomicky výhodnější. Touha hrát nejen odpoledne, ale i večer, vedla k poměrně kurioznímu projektu, a to k osvětlení scény pomocí lokomobily. Pod vlivem tohoto experimentu si spolek v roce 1923 pořídil benzinový motor a elektrodynamo za 12 000,- Kč a pomocí tohoto zařízení osvětloval i stále jeviště. Stal se tak prvním spolkem na severním Plzeňsku (kronika uvádí na českém západě), který hrál při elektrickém osvětlení, ještě před elektrizací obce.

Na počátku 30. let 20. století činnost spolku začala výrazně stagnovat a tehdy také na jeho místě vznikl dramatický odbor DTJ (Publikace Vejprnice 1000 let uvádí vznik dramatického odboru DTJ samostatně mimo Havlíčka v roce 1934).

Pod touto hlavičkou byly v letech 1931-1938 uvedeny hry *Cesta do ráje*, *Vesníctí muzikanti*, *Pan Čáp na to káp*, *Už je to tady*, *Děda Strádal jede k panu prezidentovi*, *Rezinka od pýchoty*, *Na faře*, *Mariánka z myslivny*, *Zelené království*, *Za bokynářským krámem*, *Nížina*, *Rusnáček*, *Robinson*, *Jehla v kupě sena*, *Naše tchyně odzbrojuje*, *Děvčátko z hájovny* a *Krajánku vrať se*.

Nejpozději v roce 1940 byl ale s ohledem na tehdejší situaci opět obnoven název Havlíček a spolku byl také vrácen jeho majetek. V roce 1941 si pořídil nové jeviště a došlo k částečné generační obměně.

V roce 1945 nastaly ochotníkům potíže s prostorem k provozování činnosti. Nájemcem hostince u Kubátů se stala místní KSČ a bylo zde promítáno kino. Spolek Havlíček proto některé schůze a představení pořádál jinde. V roce 1946 se dočasně usídlil v hostinci u Soukupů a v roce 1949 vystupoval s další raritou – otáčivým jevištěm ve hře *Hrátky s čertem*, kvůli rozepřím s KSČ, premiérově dokonce v nedalekých Nýřanech. V roce 1950 se přestěhoval do hostince u Martinců a o rok později do hostince u Hellerů, který byl ale záhy uzavřen a ochotníci se ocitli takřka na dlažbě. Zkoušeli pak v provizorních podmínkách ve škole a teprve v roce 1952 se vrátili do Lidového domu.

V roce 1946 se spolek stal členem ÚMDOČ a zároveň si ponechal členství ve Svazu dělnických divadel, který ale byl v roce 1948 z rozhodnutí vlády zrušen. V rámci ÚMDOČ – II. Týlova obvodu vznikl ve stejném roce na návrh vejprnických ochotníků okrsek, který tvořily, vedle Havlíčka, Vojan Sulkok, Pokrok Křimice, Dělnické divadlo Tlučná, Hynek Nová Hospoda, Ochotnické divadlo Líně a Nová scéna Zbůch. Hned v roce 1949 se uskutečnil dvoukolové okrskový festival a v dalším roce ve Zbůchu kolo třetí. Vejprničtí ochotníci na všech zvítězili a získali cenu – Putovní štít do trvalého vlastnictví.

Soubor byl tehdy také úspěšný v soutěži lidové tvořivosti a v roce 1950 vyhrál její krajskou část s hrou *Rozkaz*. Ve stejném roce získal za svoji práci také individuální ocenění – stříbrný odznak ÚMDOČ - režisér souboru Eman Dobrý. V roce 1952 byl Havlíček vybrán mezi 32 souborů do užší soutěže o účast na Jiráskově Hronově. Byla mu určena Gusjevova hra *Sláva*, kterou sehrál před bodovací komisí 24. května, do Hronova ale nepostoupil.

Na počátku 50. let 20. století se v činnosti spolku Havlíček odrazily některé direktivní a organizační zásahy v českém divadelnictví. Zrušením spolkového zákona ztratil právní subjektivitu a stal se součástí Újezdní osvětové besedy v Tlučné. Po jejím zrušení v roce 1953 zůstal bez zřizovatele, a tak byla nakonec založena Osvětová beseda ve Vejprnicích.

Jiným problémem byl v roce 1953 zákaz hry *Šejdiř* provedený osvětovým inspektorem a v roce 1954 problémy s hrou *Kráska ze Šumavy*, k níž bez povolení okresního nebo místního národního výboru ochotníkům nebyl v Praze zapůjčen notový materiál k jejím nastudování. Povolení odmítl vydat i Pavel Holec na okresním výboru a nakonec jej vystavil národní výbor místní. Podobně pro tehdejší dobu příznačná byla prověrka členů souboru nařízená orgány Národní fronty v roce 1952, při níž 4 členové, včetně velmi zkušené ochotnice Havlíkové, ze souboru odešli.

Ve 2. polovině 50. let 20. století soubor dále pokračoval v úspěších na soutěžních přehlídkách. V roce 1955 zvítězil v okresním kole soutěže LUT s hrou *Chudák manžel* a pro krajské kolo v roce následujícím naviččil *Kutnohorské haviře*, kteří byli zařazeni krajským domem osvěty v Plzni do přehlídky Týlova Plzeň. V roce 1957 byl soubor zařazen do nejtežší skupiny C, tedy mezi vyspělé soubory. Podle názoru vejprnických ochotníků, ale bylo tomu tak často i ve skutečnosti, byla součástí úspěchu volba hry. Režisérská rada, která rozhodovala o dramaturgii na každý rok, vybrala hru *Přísaha* s námětem z roku 1939. Kronikář souboru uvádí, že na tuto hru nebyla porota připravena a následná diskuse po představení se změnila téměř v šarvátku. Soutěže se ale pravidelně zúčastňovali i v dalších letech. Větší šanci vycitili v roce 1960, kdy soutěž byla rozdělena zvlášť pro městské a pro vesnické soubory. Přihlásili se s hrou *Dalská báty hříšná ves*, avšak vítězem se tehdy stal OB Trnová. Přesto byla tato hra zařazena do výběrové soutěže pro Jiráskův Hronov a přínosem pro soubor se stal především první odborný kontakt s profesionálním divadlem, z něhož byl pro nácvik hry přiřazen metodik. Vyvrcholením snah a úspěchů předchozích let bylo pro soubor vyznamenání za dlouholetou

a obětavou prací pro ochotnické divadlo na vesnici udělené na konferenci v Hronově.

V roce 1958 při oslavách výročí založení spolku se jako slavnostní představení konaly Drdovy *Hrátky s čertem*, v nichž v hlavní roli Martina Kabáta hostoval člen Národního divadla Jiří Dohnal.

V 60. letech 20. století se soubor zúčastňoval regionálních festivalů ve Chřčicích a Kyšicích, kde hrál *Zelené království* od Smolíkové-Rajské a od roku 1964 se začal více věnovat estrádám. K úspěšným pořadům tohoto druhu patřila tzv. *Babiččina krabička*. Vlastní divadlo se ale hrálo méně, v roce 1966 byla nazkoušena hra *Hledání v oblacích a Okénko*, ale v roce následujícím se už nehrálo, mj. kvůli opravám Lidového domu. V roce 1969 byla nacvičena *Matka* od K. Čapka, při níž někteří členové museli prodělat kurz v zacházení s kordem od instruktora šermířského spolku.

Ve stejném roce se J. Dobrý a Z. Klement stali členy poradního sboru pro divadlo při OKS Plzeň-sever.

Počátek 70. let 20. století ale znamenal v ochotnické činnosti výrazný útlum. Obrat nastal teprve po zvolení Zdeňka Klementa předsedou spolku v roce 1974 a dalším impulsem byla nabídka na uspořádání okresní divadelní přehlídky ve Vejprnicích ovšem s podmínkou, že místní soubor vystoupí s novou hrou. Nakonec byla nastudována hra *Meridián*, v níž hráli Irena Klementová, Marie Kaderová, Naďa Stará, Zdeněk Klement, Otta Kubát, Jaroslav Dobrý ml., František Diviš. Tato hra nakonec odstartovala nejúspěšnější období v historii spolku. V roce 1975 s ní totiž vyhráli okresní soutěž, následně krajské kolo, které se konalo ve Žluticích a tým si zajistil účast na přehlídce vesnických souborů ve Vysokém nad Jizerou, kde Irena Klementová získala cenu za ženský výkon a F. Diviš cenu mladého talentu. Další úspěch přišel v roce 1977, kdy přehlídku ve Vysokém nad Jizerou vejprnickí ochotníci vyhráli s hrou *Stříbrný Jaguar* od Jána Soloviče a I. Klementová dostala cenu za nejlepší herecký výkon celé přehlídky. Do tohoto národního finále se nakonec probojovali ještě v roce 1979 s *Vojnarkou* a v roce 1981 s hrou *Ženitba* a naposledy v roce 1986 s hrou *Energiční lidé* od Šukšina a opět slavili úspěch, když obdrželi hlavní cenu Svazu družstevních rolníků. Tehdy již se souborem pravidelně spolupracoval V. Beránek, člen divadla J. K. Tyla v Plzni, který tuto hru režíroval.

Konec 80. let však přinesl postupný zánik divadelní činnosti ve Vejprnicích. V roce 1984 bylo registrováno 33 členů, ale v roce 1988 se na slavnostní schůzi k výročí založení spolku sešlo jen 16 ochotníků. V roce 1987 byly uvedeny *Provinční anekdoty* v režii J. Dobrého mladšího z asistence V. Beránka a potom ještě hra *Partie ve čtyřech*. To byla ale poslední hra souboru, který skončil svojí aktivní činností rokem 1989.

/Pamětní kniha divadelní soubor Havlíček Vejprnice 1908-1962; Pamětní kniha dramatického odboru OB Havlíček Vejprnice 1963-1995; Vejprnice (historie obce zpracovaná letopiseckou komisí 1940; Vejprnice 1000 let. Vejprnice 1993.

Velečín

V lednu 1956 se přistěhoval z Prahy do Ostrovice důchodce Antonín Chmel. Jako dlouholetý divadelní ochotník se zajímal i zde o divadlo. Za pomoci ředitele školy pana P. Pipka byl vytvořen při osvětové besedě divadelní soubor a hned zahájeny zkoušky na veselohru F. X. Svobody *Poslední muž*. Režie a rovněž líčení herců se ujal právě A. Chmel. Ve hře pak účinkovali Ešner, Pipek, Vondráček, Propper, Pipková, Zajíčková, Jindrová. Představení se odehrálo 9. května 1956 odpoledne i večer. Náštevka byla tak veliká, že část diváků stála mezi dveřmi a na chodbě. Jeviště bylo zkonstruováno částečně z latí potažených papírem a jeho podlahu vyrobil pan Kašpar. Na zakoupení prken bylo vypůjčeno 900,- Kč a tento obnos byl hned z výtědku z představení splacen. Úspěch se stal pobídkou k další divadelní činnosti.

Začátkem roku 1957 byla nacvičena další veselohra, a to Švamberkovo *Jedenácté přikázání*, opět v režii A. Chmela. Představení se hrálo 24. února a kromě dosavadních členů se zapojili Šměšný, Haberzettl, Král, Kašpar, Propperová a Kašparová. Také tato hra byla přijata vřele. 9. května se pak v rámci předvolební agitace hrála Baluckého *Pan radní si neví rady* v Podbořánkách a následně 12. května ve Velečíně, 15. května v Horním Hradišti a 18. května v Porvorově a vždy s velkým úspěchem.

Dětský soubor pak 9. června 1957 sehrál pohádku *Sůl nad zlato* za režie p. Zajíčka a maskování pana Chmela.

V roce 1958 soubor připravil další veselohru od Švamberka *Rodinná vojna*, která se ve Velečíně hrála 9. března za účasti poroty LUT z ODO Podbořany. Hodnocení hry a jejího provedení bylo příznivé.

Dětský soubor sehrál 16. března 1958 pohádku *Popelka*, kterou režíroval p. Zajíček a účinkovali Vondráček, Knedlík, Fiala, Propper, Kašpar, Silovský, Dlouhý, Janáčková, Vančurová, Fialová, Králová, Švajzrová. Hra se pro velký úspěch opakovala 21. března ve Vroutku a 23. března v Maštově.

Na podzim roku 1958 soubor OB Velečín nastudoval hru se zpěvy *Sládci* od K. J. Erbena. Hra byla opět odměňována potleskem, čemuž napomáhaly i pěkně řešené dekorace, dobové kostýmy a samozřejmě dobré herecké výkony. Hráli Příbyl, Navrkal, Hošek, Vítek, Ešner, Příbylová, Kašparová, Jindrová, Paříková. Hra byla uvedena 25. prosince ve Velečíně a hned v následujících dnech do konce roku v Blatně, Potvorově, Chrašticích a v lednu roku 1959 v Podbořánkách, Nepomyšli, Kašticích, Valči a Lubenci.

Mezitím byla dětským souborem nacvičena pohádka *Honza a loupežníci* za režie pana Příbyla a maskování pana Chmela. Hrál se 8. února 1959 a večernímu představení byla přítomna porota STM z Podbořan. Soubor se umístil v okresním kole na druhém místě.

Soubor dále nacvičoval novou veselohru *Návštěva nepřichází*, která ale pro nemoc nakonec sehrána nebyla. Podle tiskových zpráv v roce 1960 nacvičoval hru *Dalskabáty hříšná ves*. V roce 1961 byl ve Velečíně otevřen nový kulturní dům, při čemž zde účinkovala kralovická Lidová scéna. 25. prosince 1961 bylo sehráno představení *Nebezpečný věk* od Březovského za režie p. Chmela a následující dny byla sehrána s velkým úspěchem také v Blatně a v roce 1962 v Kralovicích.

Kulturní činnost ve Velečíně však začala ustupovat, a to kvůli onemocnění pana Chmela, který se doposud o kulturní akce staral a soubor vedl. V roce 1963 bylo nacvičeno zřejmě poslední divadelní představení *Když ptáčka lapají* od Babického a po premiéře 5. ledna ve Velečíně bylo reprízováno v Potvorově a Blatně.

☞ *Josef Lochner*

Vladměřice

Ve Vladměřicích působili ochotníci v souboru Máj hlavně v první polovině čtyřicátých let. Např. 18. ledna 1942 sehráli hru Františka Cimlera *Tvrdé české palice* a 5. dubna 1942 hru Jiřího Hory *Bártova pomsta*. 20. dubna 1944 sehráli žáci manětínské školy z Vladměřic s tamními ochotníky hru *Nezapřeš matku svou*. Všechna představení se konala v sále hostince U Koudelů.

☞ *Pavel Suk*

Vochov

Počátky ochotnické činnosti ve Vochově jsou spojeny se jménem slavné herecké osobnosti. Během 1. světové války byl totiž do vochovské továrny převelen František Kuranda a za ním se sem přistěhovala jeho manželka Jarmila Kurandová. V roce 1917 zde sehráli na louce hru *Jánošík*. Po 1. světové válce se divadlu v obci věnovalo několik spolků. V letech 1922-1925 byl činný spolek Máj, který potom nahradil dramatický soubor DTJ. Byl poměrně aktivní a hrál 2-6 představení ročně, a to do roku 1938. V roce 1937 dokonce zakoupil a hrál loutkové divadlo. V roce 1931 je poprvé zmínován také dramatický odbor Sokola, který ale hrál jen do roku 1937. V roce 1933 hráli jednu hru také hasiči. Po 2. světové válce byla ochotnická činnost obnovena v roce 1947, ale nebyla nijak výrazná a trvala s přestávkami do roku 1966 a pak v krátce letech 1980-1982.

Vrážné

V regionálním tisku existuje zmínka o divadelním představení *Slečna z chalupy* od K. Fořta sehraném v obci skupinou mladých ochotníků.

Vrtbo

Různé ojedinělé zmínky o divadelní činnosti jsou spojovány především s představeními v přírodě, která ale hrály různé okolní spolky. V roce 1940 divadlo hráli místní hasiči a pak v roce 1957 byla ochotníky připravována polská hra *Rodinná záležitost*.

Všehrdy

Všehrdy jsou jednou z mála lokalit severního Plzeňska, kde počátky ochotnického divadla spadají do 80. let 19. století. Tehdy zde své představení hráli studenti a mládež, kdy např. v roce 1889 sehráli *Kulatý svět*. V roce 1921 byl ustaven vzdělávací odbor u hasičského sboru a zároveň sehráno jeho první představení. Odbor byl potom poměrně činný. Z jeho repertoáru je možné uvést např. hry *Tři páni na bytě*, *Tulák Mirko* čili *Podivné milování* od Miloše Veselého nebo *Pouto nejsilnější* od J. L. Doudlebského hrané v hostinci Václava Paula. Kromě nich ale hrál příležitostně také republikánský dorost, např. v roce 1935 hru *Pepičina první láska*.

Všeruby

V roce 1945 je zmiňován Dramatický spolek, který vyvíjel z počátku velmi slibnou činnost. Opatřil si vlastní jeviště a sehrál řadu činoher, některé i s hudebním doprovodem a zpěvy.

Hadrián z římsů, ochotnický soubor Všeruby 1958.

Jeho aktivita ale nepokračovala a teprve v roce 1955, po několikaleté přestávce, začal znovu hrát divadlo. V roce 1955 bylo nacvičeno opět první představení *Naši furianti*. Hru nastudoval učitel Květoslav Plachý. Účinkovali F. Kadlec, Kv. Plachý, J. Soukupová, A. Mentlíková, F. Hrotek, K. Pastovičová, K. Koula, L. Šobr, K. Bárta, J. Zdeněk, M. Sýkorová, M. Pourová, B. Černá, J. Sýkora, L. Černý, E. Kaprová a jiní. Hra měla u obecnstva velký úspěch, byla sehrána dvě představení 19. června 1955. V roce 1956 byla uvedena Jiráskova Kolébka. Hru opět režíroval Kv. Plachý a účinkovali: Marcela Touřová, Jar. Frána, Vladimír Mandaus, Lad. Šobr, Bar. Černá, M. Sýkorová, Bohuslav Draský, Jan Zdeněk, Karel Bárta a další. Dále se hráli *Maloměstští diplomaté*, opět v režii K. Plachého. Ve hře účinkovali kromě výše uvedených Otýlie Touřová, Antonín Toufar, Anežka Lanzendorferová, Věra Kaprová, Anna Lurská, Věra Zíková, Anna Vobrátilová, Danuše Wenzlová, Václav Cebe, Josef Draský, Václav Draský, František Příbík. Podle záznamu v kronice hra neměla velký úspěch, jelikož její obsah nebyl obecnstvem správně pochopen. V roce 1957 se divadelní kroužek odmlčel pro velké zaneprázdnění Kv. Plachého. O rok později předvedl hru A. Jiráska *Otec* v režii Kv. Plachého a v roce 1960 nastudoval hru *Lucerna*, kterou uvedl mj. i v Číhaně.

Po několikaleté pauze se další ochotníci ve Všerubech objevili v roce 1978, kdy byl založen ochotnický kulturní kroužek pod patronátem SČSP. Jeho vedení se ujala Marie Honzová, vychovatelka při ZDŠ. Kroužek měl 15 členů, 7 mužů a 8 žen, vesměs mladých lidí s velkým nadšením. Zkušenosti s ochotnickou činností měla pouze paní Jeřábková, která také pomáhala dobrou radou. Soubor připravil v roce svého založení estrádu z písniček, scének a poezie, se kterou mj. vystoupil v roce následujícím na oslavách MDŽ. Činnost tohoto kroužku však skončila počátkem 80. let 20. století.

❧ *Eliška Rubášová*

Výrov

K roku 1959 se vztahuje zmínka o hře *V zahradě vil*, kterou se školní mládeží připravili Marie Bušková, Vlasta Houšková, Josef Levý a František Hauzner.

Vysoká Libyně

Obec patří k lokalitám, kde divadlo hrál místní odbor NJP, jehož činnost je především doložena na přelomu 20. a 30. let 20. století. V repertoáru se objevily např. *Julínčiny vdavky* nebo *Když srdce promluví* hrané v hostinci pana Kadeřávka. V roce 1930 ve hře *Pytlák Martin* od J. Bognera, hráli p. Zelenka, Závodný, Lehečka, Chaloupek, sl. Šebková, sl. Cvaková, p. Frič. Tato hra byla uváděna na novém jevišti, jehož nedostatkem ale byla vrzající prkna.

Záluží

První zmiňovanou hrou v obci byl *Lešetínský kovář* sehraný dramatickým odborem DTJ 6. července 1919. Ten byl poměrně aktivní i v dalších letech a podle záznamů v kronice odehrál do roku 1931 32 představení. Z klasických her měl v repertoáru např. v roce 1920 a 1927 Jiráskovu *Lucernu*, v roce 1926 *Paličovu dceru*. Dále se hrála např. *Ve spárech rakouského orla*, *To byla noc* od Skružného apod. Aktivita spolku zřejmě po roce 1931 výrazně polevila, když je uváděných her udáváno výrazně méně a v letech 1932-1934 a 1936-1937 a 1939 se zřejmě nehrálo vůbec. Dramatický odbor DTJ pak hrál i za Protektorátu Čechy a Morava, v letech 1940, 1941 a ještě v roce 1944 hru *Člověk nemá jen sebe*. Mezitím také v roce 1942 odehrálo veselohru *Zámecké strašidlo* Mladé Národní souručenství.

Po skončení 2. světové války byla vedle ochotníků při DTJ ustavena Osvětová komise MNV, která uspořádala Slavnostní vzpomínkový večer. 2.11. byl z dramatického odboru DTJ a ochotníků ustaven Dramatický spolek J. K. Tyl, který v roce 1947 uvedl hru K. Fořta *Pánem na rodné hroudě*, což je také ale jediné zaznamenané představení.

V roce 1950 byla uvedena divadelní hra V. Bártý *Prach a broky* v podání Sokola Záluží. V roce 1955 nacházíme první zmínku o dramatickém souboru při osvětové „jizbě“ a byla hrána Ostrovského

Pozdní láska. Ve stejném roce soubor ještě shrál na cvičišti „V Luhu“ veselohru J. Štolby *Na letním bytě* a pak v hostinci Na Šumavě Kvapilova *Oblaka*. Zprávy o jeho činnosti končí rokem 1958, kdy je jako poslední uvedena veselohra M. Bulwického *Když ptáčka lapají*.

☞ *Božena Kreuzová*

Zbůch

Počátky ochotnické činnosti ve Zbůchu spadají do období po roce 1918, kdy zde existovaly dva spolky, a to Sokol a DTJ, resp. dramatické odbory těchto tělovýchovných organizací. Ve 20. letech 20. století byly nazývány jako soubory J. Skupy a M. Kopeckého.

Ve 30. letech 20. století zde působil ochotnický spolek a divadelní scénu vedl pan Kopp a aktivní tehdy byli také J. Kocourek, J. Motyčka, manželé Vankovi, paní Procházková, Blahníková a další.

Během 2. světové války se divadlo nehrálo. Po válce se utvořil spolek s názvem Nová scéna, která vystupovala pod hlavičkou místních hasičů. Soubor vedl pan Vanka a jeho členy byli např. pan Kozel, paní Valtmanová, Haiclová nebo učitel Kalina.

V 50. letech 20. století zahájilo činnost také loutkové divadlo při ZK ZUD (v kantýně), kde hráli pro děti jejich rodiče – pan Černý, M. Kubát a V. Rohrhofer. Měli takový úspěch, že vedle stálé scény měli i mobilní, se kterou jezdili hrát po okolních vesnicích a dokonce o prázdninách zajížděli do pionýrských táborů do Pivoně a Čekanic. Po vybudování kulturního domu na počátku 60. let 20. století se loutkoherci přestěhovali do tohoto nového prostředí a jejich první představení se zde hrálo v listopadu 1963. Soubor však svoji činnost přerušil a dále hrál až v roce 1972, kdy vystupoval pod hlavičkou ZK ROH DOM a vedl jej p. Salfický. Uvedli hry *Honza u krále* nebo *Jak Šmidra o žízni a hladu vyhnal duchy z brahu*.

V 60. letech 20. století také pokračovala činnost ochotnického souboru, v němž účinkovali Jaroslav Salfický, paní Klímová, Mrázková, Šimánková, pan Gruber a další. K repertoáru patřily např. hry *Princezna pampeliška*, *Perly panny Serafinky*, *Dům u doktorů*, *Svatba šňatkového podvodníka*, *Poslední mohykán*, která byla poměrně hojně divácky navštěvována.

Zájem o ochotnické divadlo však postupně upadal a divadelní scéna nakonec ukončila svoji činnost v roce 1985.

☞ *Rudolf Hrdlička*

Zruč-Senec

Ochotnictví mělo ve Zručí tradici od roku 1909, poslední amatérské divadlo se hrálo v roce 1972. Na jeho provozování se podílelo několik organizací: Spolek divadelních ochotníků v Senci, DTJ Senec, Tělocvičná jednota Sokol, Sbor dobrovolných hasičů Senec a Sbor dobrovolných hasičů Zruč.

Podle kroniky dobrovolných hasičů Zruč uspořádali v roce 1940 členové hasičského sboru ve Zručí sbírku na zakoupení motorové stříkačky. Mezi občany obce bylo vybráno 3000 korun, od záložny Kampeličky v Třemošné bylo vypůjčeno 14000 korun, sbor ze svých prostředků věnoval 5000 korun. Aby se dluh splatil pořádal hasiči divadelní představení. Hráli v sále hostince U Bílků, kde byly uvedeny hry *Naši furianti*, *Paní Marjánka*, *matka pluku* a v přírodě *Vojnarka*, *Paličova dcera*, *Románek na borách*. Většina občanstva v této těžké době nepochopila tuto snahu a tyto akce nepodporovala. Nejsmutnějším důkazem byla skutečnost, že polovina výboru se nezúčastnila ani jedné akce. Sbor podpořili občané z okolních obcí, kteří často navštěvovali tato divadelní představení. V roce 1941 byla ještě s hrána hra *Tulák Macoun* a *Josef Kajetán Tyl*.

V letních měsících roku 1945 se konalo divadelní představení *Lešetínský kovář* na dvoře statku u Braubů č.p. 7. Hlavní roli hrál učitel Jan Hanžlík, dále účinkovali Václav Beran, Miloslav Ulč, Jaroslav Hejret, Stanislav Šimandl, Jaromír Hejret, Vratislav Havel, Miroslav Hejret. Hra byla velmi početně navštívena našimi občany a líbila se. Ve dnech 1., 5. a 9. května 1946 s hráli v sále hostince U Bílků hru Karla Čapka *Bílá nemoc* v režii Jaroslava Kučery, který režíroval i hru *Vesnický zrádce*

v srpnu na hřišti u školy. Na návsi byly hrány v létě hry *J. K. Tyl* a *Vojnarka*, na podzim v hostinci U Bílků hra *Právo první noci*. V roce 1947 se divadlo přesunulo za obec před starou dřevěnou budovu pozdějšího tábora mladých hasičů nedaleko rybníka Drahotína. Sestrány byly hry *Zlý jelen* a *Zelené Království*. V roce 1950 se hrála v hostinci U Bílků a U Štaifů *Lucerna*. 29. 3. 1959 sehráli členové SDH Zruč divadelní hru *Vyměněním dvou pokojový byt*. Hra měla dobrou úroveň, ale byla občany velmi málo navštěvována. Tento problém se týká všech kulturních akcí SDH Zruč a táhne se až do současnosti. Po zaplacení všech nákladů měl sbor z provozování hry čistý zisk 273 koruny 80 haléřů. Tuto hru ještě zahráli obyvatelům obce Pernarec, kde měla velký úspěch.

DTJ uspořádala v letech 1919-1939 dvě až tři představení ročně. Podle pamětní knihy obce Senec byla dne 9. března 1930 konána oslava 80. narozenin prezidenta T. G. Masaryka pod protektorem obecního zastupitelstva. Uskutečnila se přednáška Jindřicha Blahy, shromáždění u pomníku padlých. Po přednášce bylo sehráno žactvem DTJ divadelní představení *Pro tatínka prezidenta* v hostinci p. Staifa za účasti 140 osob, což při stanoveném dobrovolném vstupném (vybráno bylo jen 388,- Kč) nestačilo na náklady ve výši 443,- Kč a vzniklý schodek 55,- Kč musel být uhrazen z obecní pokladny. Souhra herců byla dobrá a hra měla úspěch.

V únoru 1921 zahájila činnost Osvětová komise spolu s Komitétem pro postavení pomníku padlým a v květnu již pořádala první divadelní představení *Pro lásku a slávu*. Při velké účasti diváků čistý zisk činil 208,- Kč. Každoročně se pak uskutečnilo v průměru 1 představení.

SDH Senec odehrál své první představení v roce 1923, a to hru *Chudý písničkář*. V následujících letech ještě následovala 4 představení.

Po roce 1948 ochotnické divadlo v obci upadalo až zaniklo v roce 1972 posledním představením *Míček Flíček*.

☞ Zdeněk Koňářík

V 70. a 80. letech 20. století byl ve Zručí činný loutkářský soubor Paseka. Od roku 1976 se pravidelně zúčastňoval okresních přehlídek. Režisérem a tvůrcem loutek byl Jaroslav Hrubý. Soubor zanikl v roce 1991.

Žebnice

V této obci byl v roce 1907 založen hasičský sbor, který se aktivně chopil ochotnické činnosti. Téhož roku sehrál Malochovu jednoaktovku *Pensionát paní Borové*. Ustavující schůze ochotnického spolku s názvem Jirásek se konala až 28.1.1923. Ve stanovách, obnovených v roce 1936 a 1940 a uložených v archivu v Plasích, byl stanoven jasný cíl – pěstovat české dramatické umění a literaturu, budit zájem o české divadelní umění, v nejširších lidových vrstvách pracovat ke zvýšení mravní a kulturní úrovně života duševního i společenského a podporovat podniky veřejně prospěšné.

Předsedou spolku byl zvolen Josef Molcar a jednatelem Josef Chlup. Divadelní představení nebyla jediným způsobem činnosti. V Žebnici se ochotníci scházeli také ke čtení odborných časopisů a na veřejných a spolkových přednáškách, které pořádali z výtěžku představení. Stejným způsobem udržovali i knihovnu, založenou z vlastních příspěvků. Dramatická cvičení, přátelská cvičení, večery a zábavy pořádané spolkem přispívaly k upevnění vztahů mezi členy.

Členové spolku se dělili na tři kategorie: čestní, kteří byli jmenováni za zásluhy, zakládající, kteří jednou provždy složili do spolkové pokladny 100,- Kč a činní, kteří zaplatili při vstupu 1,- Kč a pravidelně se zúčastňovali divadel. Ve spolku mohli být členy všichni čestní a bezúhonní lidé od 14 let. Členové měli právo používat odznaků. Ve stanovách spolku bylo také uvedeno, že klesne-li počet členů pod 8 nebo pokud by se na jeho rozpuštění členové dohodli, přešlo by spolkové jmění na hasičský sbor v Žebnici.

Místní občané si od počátku oblíbili své herce, a proto se spolková místnost v hostinci Josefa Hynka vždy plnila do posledního místa. *Paličova dcera*, *Naši furianti*, *Lešetínský kovář*, *Kříž u potoka* a další hry se začaly postupně objevovat na repertoáru 20. členného souboru, jenž se přes počáteční potíže technického rázu i malé zkušenosti v oblasti dramatické činnosti postupem času, nadšením

i vlastní píli, propracoval k osvětové činnosti. Ochotnické divadlo si se svojí typickou atmosférou, repertoárem a zkušenostmi místních učitelů Josefa Poláka a Františka Franka a režiséra a herce Josefa Boudy vydobylo pevné místo v obci. Soubor zajížděl i do okolních vesnic, což přispívalo k vzájemnému předávání poznatků. Když se za okupace uzavřela opona za posledním představením, bylo zřejmé, že z obce odešla významná kulturní činnost.

☞ *Lada Vodrážková*

/Bukačová, I. Divadelní spolek v Žebnici. Vlastivědné listy 1983/3, s. 36-37.

Žihle

První snahy o založení divadelního odboru při NJP v Žihli spadají do roku 1922, kdy byl tímto úkolem pověřen odborný učitel Jileček, avšak tento prvotní pokus zůstal neúspěšný. K založení divadelního odboru tak došlo až v roce 1924 a bylo ovlivněno dvěma faktory. V lednu pozvala česká menšina komiky z povolání z Plzně, kteří zde vystoupili v hostinci U Tschihafů (Müller) na vypůjčeném jevišti od německého zpěvákého spolku, představení bylo velmi úspěšné a podnítilo místní zájem o divadlo. V té době do Žihle přišel p. Elznic z Podbořan jako poštovní, který se ujal založení dramatického odboru jímž ho pověřila valná hromada NJP 24. 1. 1924. Již v dubnu sehráli ochotníci v hostinci U Tschihafů veselohru od Skružného *To byla noc*. Soubor v dalším období

Otec, ochotnický soubor Žihle.

vystupoval společně s dramatickým odborem Sokola. K jejich společným představením patřila např. *Španělská muška* sehraná v roce 1927 v Národním domě nebo ve stejném roce při oslavách Jana Husa hra *Pro víru* a v roce 1929 *Vojnarka*. V Národním domě vystupovaly ale také mimožihlé soubory. Hned po jeho dostavění si jeviště jako první vyzkoušel dramatický odbor Sokola Horní Bříza, který zde uvedl pohádkovou hru *Blaničtí rytíři* a v roce 1925 dramatické sdružení Maska z Plzně sehrálo hru K. Horkého *Bařoch*. Ve 30. letech 20. století pak oba dramatické odbory vystupovaly zřejmě také samostatně. V roce 1935 bylo truhlářem A. Procházkou opraveno jeviště a malíř p. Menšík připravil nové kulisy. V tomto prostředí se pak hrála hra R. Rollanda *O lásce a smrti* v režii poštovního Elznice, který režíroval za dobu existence odboru 40 her. Kromě něj měli režii pánové Jileček (2), Schoř (2), Charvát (2), Liška (2) a 5× hry režíroval nečlen místního spolku. Z velkých výpravných her uvedli:

Psoblavci, Pražský žid, Jánošík, Lucerna, Pasekáři, Emigrant, Revoluce, Jízdní hlídka, Naši furianti, Kostnické plameny, Pro víru, Hra v lásce a smrti. Z vážných her: Otec, Vojnarka, Vzkříšení, Za cizí hřích, Pravda vítězí, Pan biskup, Jejich lidská tvář, Páni, K poctě zbraň. Veselohry: To byla noc, Poslední muž, Kráska ze Šumavy, C.K. ulejváci, Radostná událost, Koflíček M. Terezie, Tulácké dobrodružství, Amor ve vojenské uniformě, Zelené království, To dokáže Lemlíšek, Velbloud uchem jehly, Okénko, Konto X, Ryba a host, Staré hřích. Aktovky: Choulostivá situace, Blázelec v 1. poschodí, Strašidlo v ševcovské dílně, Nebožtík Kocián, Pozůstalí truchlíci, Milý tatínek, Jawohl, Perly smrti, Jejich lidská tvář, Hodina hrůzy, Ve třech, Rytmistr prskavec.

Po roce 1946 byl v Žihli činný divadelní odbor Sokola pod vedením Václava Kozy, výpravčího ČSD. Hry režíroval Jaromír Šíml, herce maskoval a kulisy obstarával Jaroslav Juha. Význačnými herci byli Josef Hauzner, Anna Rozmarová a mnoho dalších.

V repertoáru tohoto spolku se hrály v letech 1946-1955 např. hry *Vojnarka, Všichni moji synové, Jedenácté přikázání*.

V roce 1947 nacvičil učitel Waltr Pech s dětmi hru *Pampeliška*, která se hrála v Národním domě 31. května a 1. června 1947. Dále se hrálo žactvo školy divadelní hry *Zlatovláska, Babička, Čtverák Hastrman, Stříbrná studánka, Medvěd a víla*.

Při škole také v roce 1958 vznikla loutková scéna, která na přelomu 50. a 60. let 20. století např. hrála *O pyšné baze*.

☞ *František Půta*

Žichlice

Ve 20. letech 20. století hrál divadlo dramatický odbor Sokola.

Žilov

V Žilově a ve Stýskalech se společenskému a kulturnímu dění vždy velmi dařilo. Dokladem toho je již 120 let trvající činnost místního divadelního souboru. Počátky divadelnictví v Žilově skutečně

Chudák manžel, ochotnický soubor Žilov 1955.

sahají do konce 19. století, konkrétně do roku 1886, kdy bylo v žilovském hostinci sehráno první divadelní představení. Jednalo se o hru *Divotvorný klobouk* a nacvičili a sehráli ji studenti, a to nejen místní, ale i z okolních obcí.

O vytvoření skutečně stálého divadelního souboru se však zřejmě zasloužil až na samém počátku 20. století hasičský sbor (zal. r. 1902). Nebylo totiž nic neobvyklého, že divadlo se hrálo pod záštitou různých stavovských a politických organizací, včetně Sokola a hasičů. Z tohoto období však máme jen velmi útržkovité záznamy.

V době meziválečné zaštiťoval divadlo Osvětový svaz. V pokladní knize této organizace se lze dočíst nejen jaká představení se hrála, ale i kolik se vybralo na vstupném. Velký úspěch u diváků měla podle všeho hra *Jindra*, což dokládá nejen vybraná částka 1 068,- Kč, ale také slova paní Marie Beranové. „Vzpomínám si, jak nadšené si vyprávěli moji rodiče o představení „Jindra“. Muselo se dvakrát opakovat a ještě se všichni nevešli k Malcům do sálu. Anda Tesaříkovic, hlavní hrdinka, a Baruška Kovářovic zazářily v této hře jako hvězdy.“ Velmi úspěšní byli také Stroupežnického *Naši furianti* (1924), při nichž se vybralo do té doby rekordních 1 225,- Kč. Na tento ohlas pak hra navázala znovu v roce 1944.

Hrátky s čertem, ochotnický soubor Žilov 1958.

Ani zlé časy druhé světové války nedokázaly divadelní dění přerušit. Krom jiného ochotnickému divadlu znesnadňovala situaci cenzura. V Žilově si však dokázali poradit i s ní. Důkazem toho jsou vzpomínky pana Karla Čecha. V jednom svém dopise napsal: „V té době jsme též hráli operetu o šumavských lesích. A bylo to odvážné, protože západní část se Šumavou byla už zabrána. Musili jsme knihu poslat k cenzuře a cenzor nám proškrtanou knihu poslal až v poslední chvíli a na opravné zkoušky už nebyl čas. Jeli jsme, jak jsme se to naučili. Ale cenzor přijel na kontrolu a to tu nejlepší divadelní úlohu zahrála hostinská stará paní Malcová. Vzala cenzora do kuchyně a dovedla ho udržet se syčením a balením zásob. Přišel na konec hry, pokýval hlavou a odjel na kole.“

I když válka divadelníky nezdolala, rozběhl se kulturní a společenský život přece jen naplno až po ní. Vůle hrát divadlo byla po letech válečných tak silná, že žádná překážka, ať už šlo o nedostatek divadelních knih, kostýmů či rekvizit, nebyla dost významná, aby ji nebylo možné překonat.

V roce 1946 byl navíc založen Divadelní ochotnický spolek, který fungoval jako samostatná organizace. A nutno podotknout, že výborně. Po několika měsících se z osmnácti členů rozrostl na neuvěřitelných šedesát pět a jen v roce 1946 nacvičil a publiku předvedl osm divadelních her. Jmenujme v této souvislosti alespoň ty, kteří v té době působili jako režiséři. Byl to Jan Malec, Josef Hytha, Jaroslav Hnát a Miroslav Zierl.

Samostatnost však souboru nezůstala dlouho, v roce 1951 nad ním převzal patronaci Svaz čs. mládeže a o čtyři roky později osvětová beseda při MNV. Z her, které se v této době uváděly, připomeňme alespoň *Lumpacivagabundus* (1953), *Ženitbu* (1955) nebo *Podskaláka* (1955). V souvislosti s těmito tituly nelze opomenout divadelní orchestr řízený Janem Bíbou. Díky němu bylo možné uvádět u publika tak oblíbené operety a hry se zpěvy. Ty v následujících letech začaly v repertoáru stále více převládat. Hrála se *Ta naše písnička česká* (1968), *Muzikantská Liduška* (1974), *Na tý louce zelený* (1975), *První valčík* (1978), *Když kapela začne hrát* (1979). To však už ochotnický soubor zaštiťoval opět (od r. 1968) Čs. svaz požární ochrany. Nelze zapomenout na Jaroslava Kohouta, Václava Langa či Miloslava Medulu jako hlavní iniciátory divadelní činnosti. Kromě již jednou uváděného *Podskaláka* (1983) a *Lumpacivagabundus* (1988) se velkého ohlasu těšila také opereta *Perly panny Serafinky* (1985).

Listopadové události roku 1989 přinesly jistý útlum divadelní činnosti. K jejímu obnovení došlo až v roce 1995. Zasloužili se o něj hlavně někteří členové bývalého souboru Magda Pešková, Jaroslav Kohout, Vlastimil Štork, Jaroslav Hnát, kteří spolu s mladšími obyvateli Žilova a Stýskal začali znovu organizovat divadelní život. V roce 1998 se pak soubor stal samostatným občanským sdružením a tak funguje dodnes. Jeho repertoár tvoří převážně činohry, např. *Jeppa z Vršku* (1998), *Tři v tom* (2000), *Hadrián z Římsů* (2001), *Sluha dvou pánů* (2003) aj. Většinu scén nejen pro žilovský soubor vytváří Jiří Mourek.

Zdá se, že jsme u konce, ovšem zdání, jak známo, klame. Chceme-li být úplní, nemůžeme vynechat divadelní činnost Okrskového sdružení Republikánského dorostu československého venkova. Tato organizace, sdružující zemědělskou mládež, byla aktivní zejména ve 20. a 30. letech 20. století. Pořádala besedy na různá témata, koncerty, staročeské máje, dožínkové slavnosti a také divadelní představení. Mezi ta nejvýznamnější bezesporu patří *Nastolení Přemysla Otáče*, které členové sdružení předvedli na žilovské návsi v roce 1934.

Zapomenout nesmíme ani na mládežnické divadlo, které v Žilově působilo v 1. polovině. 80. let 20. století. Mladí divadelníci nastudovali a uvedli hru Ladislava Tégla *Na rodné návsi*, což je volná dramatizace pověsti O trubákovi, obsažené v kronice obce.

Sluha dvou pánů, ochotnický soubor Žilov 2003, scéna od Jiřího Mourka.

V 80. letech však hráli divadlo nejen dospělí a mládež, ale svoje divadélko měly i děti. Pracovali s nimi nejprve Jaroslav Kohout, Václav Lang, později Libor Rada. Z her jmenujme *Stříbrnou studánku* (1982), *Tři kmotřinky* (1986) nebo *Hry a nehry* (1986).

A nyní již skutečně...opona dolů. Naš pohled na historii ochotnického divadla v Žilově končí, sotva jsme pootevřeli jedno oko. Kolik jmen nebylo vyřčeno, kolik příběhů převyprávěno? Ale tak je to se vším. Vždyť jak popsat ve zkratce onu z pokolení na pokolení předávanou lásku k divadlu a chuť věst sebe i diváky do jiného světa a k jiným myšlenkám?

☞ *Šárka Hnátová*

/Hnátová, Š. Ochotnický soubor v Žilově. Diplomová práce PF ZČU v Plzni. 2004; [Václav Kohout] 100 let činnosti divadelních ochotníků ze Žilova a ze Stýskal. S.d. [1986].

*Na přípravě publikace se dále podíleli: manželé Bíbovi, Věra Bradáčová,
Ladislav Čása, Anna Hosprová, Václav Kondel, Václav Novák, Jindřich Novák,
manželé Strakovi, Alena Svobodová, Libuše Šafránková, Jiří Tenk, Jan Walter
a obecní úřady v Dobříči, Oboře, Vejprnicích a Všerubech.
Zvláštní poděkování za spolupráci náleží Janě Dienstpierové.*

*Vydal Nadační fond Mariánská Týnice ve spolupráci s Muzeem a galerií severního Plzeňska
za finančního přispění Plzeňského kraje z Grantového programu Plzeňského kraje v oblasti kultury
pro rok 2006.*

*Odpovědný redaktor: Jiří Fák
Sazba a tisk: Tiskárna Bílý slon s.r.o.
Náklad: 300 ks
Vydání první*

MUZEUM A GALERIE
SEVERNÍHO PLZEŇSKA
MARIÁNSKÁ TÝNICE

PLZEŇSKÝ KRAJ